

הישיבה המאתיים-וחמישים-ותשע של הכנסת השביעית

יום רביעי, ג' שבט תשל"ב (19 ינואר 1972)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.05

א. שאלות ותשובות

היו"ר ש. רוזן:

שאלה נוספת לחברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
אני מבין מדברי ראש הממשלה שהוא מבחינה בין כאילו אנחנו ממשלת-קבע לבין "שאנחנו ממשלת-קבע" האם זה הפירוש הנכון?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אמרתי בדיוק מה שאמרתי, ואם חברי-הכנסת אבנרי רוצה לפרש - יפרש.

3. נתונים על המודעות המהפכניות מטעם משרדי הממשלה
חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):
אבקש לדעת:

1. מה הוא הסכום אשר קיבלו או צריכים לקבל העתונות היומיים, השבועונים וכתבי-העת למיניהם מממשלות?
הנני מבקש לדעת נתונים אלה לגבי שנת 1970 ושנת 1971, לגבי כל עתון יומי, שבועון וכתב-עת בנפרד.
2. האם קיימים שיקולים שעל-פיהם נמסרות מודעות לעתונות, שבועונים וכתבי-עת כג'ל?
3. אם קיימים שיקולים ומבחנים, מה הם, על-ידי מי נקבעו, מתי, ומי מפקח על הפעלתם?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
1. הסכום אשר שולם לכל העתונות וכתבי-העת למיניהם בעד מודעות מממשלות הגיע בשנת 1971-1972 לסך של 4.5 מיליון לירות בקירוב. מהם חופנו פחות מ-2% לכתבי-עת שאינם עתונות יומיים. מאחר שפירוט הנתונים המבוקשים בשאלתה הוא רב מדי, אינני רוצה להלאות את חברי הכנסת בקריאת מספרים ואסתפק במסירתם לשואל.
2-3. המודעות נמסרות על-ידי משרדי הממשלה והם הקובעים לאיזה עתון תימסר המודעה. תשיקול לפירסום המודעות הוא ענייני ומכוון להביא תועלת מדינית לציבור. כל משרד ממשרדי הממשלה השונים אחראי בעצמו לכל הקשור למודעה הנמסרת על-ידי לפירסום. המשרדים פועלים לפי הצרכים השונים של כל משרד ומשרד.

4. ידעת בדבר קיומם של מוסדות לתיכנון התיישבות יהודית ברצועת-עזה
חברי-הכנסת ה. גרוסמן שאלה את ראש הממשלה ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):
בעתון "מעריב" מיום 6 באוגוסט 1971 התפרסמה ידיעה על "בדיקה בעניין הקמתן של היאחזויות וגקודות

היו"ר ש. רוזן:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בסעיף הראשון בסדר-היום: שאלות ותשובות.

1. הטיפול בענייניה של העדה הדרוזית
חברי-הכנסת ז. שובל שאל את ראש הממשלה ביום י' באלול תשל"א (31 באוגוסט 1971):
אודה לכבודה אם תשיבני:
1. האם קיים הבדל פורמלי כל שהוא בין זכויותיהם וחובותיהם האזרחיות של בני העדה הדרוזית ואלה של אזרחי ישראל היהודים?
2. האם ממשיך היועץ לענייני ערבים במשרד ראש הממשלה לטפל מבחינה כל שהיא, רשמית או מעשית, בענייניהם של הדרוזים בארץ?
3. אם התשובות ל-1 ו-2 חיוביות הן, מה הסיבה לכך?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
1. התשובה שלילית.
2. התשובה חיובית.
3. בדרך כלל אין היועץ מטפל בענייניהם של הדרוזים בארץ, אך מהיותו מטפל בעבר בענייניהם, עדיין מובאות אליו בעיות הטעונות תיאום בין-משרדי.

2. דבריו של שר הבטחון על מעמדה של ממשלת ישראל בשטחים
חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום ח' בתשרי תשל"ב (27 בספטמבר 1971):
אבקש לדעת:

1. האם תואמו מראש דבריו של שר הבטחון, שנאמרו ביום 19 באוגוסט 1971 לפני בוגרי בית-הספר לפיקוד ומטה של צה"ל, עם ראש הממשלה?
2. האם הוסמך שר הבטחון על-ידי ראש הממשלה להשמיע דבריו ובכללם הצהרתו כי "עלינו לראות את עצמנו גם בשטחים המוחזקים כממשלת-קבע"?
3. האם לאחר השמעת דבריו הנ"ל של שר הבטחון הביעה ראש הממשלה את הסכמתה להם?
אם לא הביעה ראש הממשלה את הסכמתה לדבריו שר הבטחון, האם נידונו ההצהרות שנמסרו על-ידי שר הבטחון בין ראש הממשלה לבין שר הבטחון, לאחר שנתפרסמו בדברים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
1. התשובה שלילית.
2. אינה תופסת.
3. כן, מאחר שהפירוש לדבריו אלה של שר הבטחון הוא כי אנו הממשלה היחידה הפועלת בשטחים המוחזקים ועל כן עלינו לפעול כאילו היינו ממשלת-קבע.

אבקש לדעת:

1. האם אלה דבריה המדויקים של ראש הממ"ד בדאיון לעתון "לה מוגד"?

2. אם לא, מה היו דבריה המדויקים של ראש הממשלה?

3. אם כן, מה היא עמדתה הרשמית של ממשלת ישראל כלפי אפשרות של הכללת תושבים ערבים בתחומי השטח שיהיה נתון לריבונות של מדינת ישראל בעקבות הסדר שלום?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. כן.

2. אינה תופסת.

3. הממשלה טרם קבעה את הגבולות וממילא לא קבעה את עמדתה בנושא זה.

7. הסחר בעתיקות של שר הבטחון

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בכסלו תשל"ב (7 בדצמבר 1971):

ב"העולם הזה" של יום 1 בדצמבר 1971 מאשים מר דן-בן-אמוץ את שר הבטחון במסחר בעתיקות.

"הארץ" של יום 1 בדצמבר 1971 פירסם תגובה מפי שר הבטחון שבה הכחיש כי הוא חופר עתיקות, אך לא שלל את הטענה כי סחר בעתיקות.

לאור פירסומים אלה הגני מבקש לדעת:

1. האם מותר לשרי הממשלה לעסוק במסחר?

2. האם בירדה ראש הממשלה אם סוחר שר הבטחון בעתיקות?

3. אם בירדה, מה העלה הברור?

4. אם הוברר כי שר הבטחון סוחר בעתיקות, האם נדרש לחדול מנוהג זה?

5. האם בירדה ראש הממשלה אם נוהג שר הבטחון למכור ממצאים ארכיאולוגיים שלא דיווח כלל עליהם לאגף העתיקות במשרד החינוך? אם אמנם בירדה ראש הממשלה את הטענה דלעיל, מה העלה הברור?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. אין בחוק הקיים התייחסות לעניין העיסוק במסחר. כל מה שראה המחוקק לקבעו בתחום האיסורים על עיסוקו של שר מובא בסעיף 14 לחוק חסינות חברי הכנסת, וזכויותיהם וחובותיהם, תשי"א-1951. האיסורים המובאים בסעיף האמור חלים גם על סגן שר וחבר כנסת.

2-5. כפי שנמסר לי על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ועל-ידי המשטרה, נבדקו כל התלונות כיאות ולא ראיתי צורך והצדקה בבידורים נוספים מצדי.

היו"ר ש. רוזן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד ראש הממשלה, פה יש שאלה עקרונית מאוד: האם הסדר הטוב מאפשר לשר במדינת ישראל לעסוק באופן מקצועי במסחר, בסחורה כלשהי? האם אין לגברת ראש הממשלה דעה בעניין זה?

ישוב אחרות ברצועת-עזה וכן ביצוע תכניות אלו, שעליה החליטו לפי ידיעה זו המוסדות המטפלים בב-עיות ישוב ואיכלוס הרצועה.

אבקש לדעת:

1. האומנם יש מוסדות מיוחדים לצרכי הקמת ישובים יהודיים ברצועה?

2. אם כן, מי הם, ומי מינה אותם או בחר בהם, ומה היא מטרת פעולתם?

3. מי קובע את המדיניות שהם פועלים על-פיה?

4. אם אמנם נכונה הידיעה, מה הניע את המוסדות האלה לפרסם דווקא עכשיו שיש תכניות התיישבות יהודית ברצועה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1-4. לא. אין מוסדות מיוחדים לצרכי הקמת ישובים יהודיים ברצועה.

5. ידיעה בדבר מניעת התארגנותם של פועלים ערבים ממזרח ירושלים במסגרת ההסתדרות

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

ב"ידיעות אחרונות" מיום 2 בנובמבר 1971 התפרסמה ידיעה כי מזכיר מועצת פועלי ירושלים, מר דוד אילון, שיגר מכתב לראש הממשלה ובו הוא מאשים גורמים ממשלתיים בכך שהם מונעים התארגנות פועלים ערבים ממזרח ירושלים במסגרת ההסתדרות. כן נאמר כי המכתב הוחזר ללא תגובה ראש הממשלה.

אבקש לדעת:

1. האם נכון שמכתב כאמור לעיל הוחזר?

2. אם כן, מדוע?

3. האם נכון שגורמים ממשלתיים מונעים התארגנות פועלים ערבים ממזרח ירושלים כאמור לעיל?

4. אם כן, מה השיקולים של אותם גורמים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. התשובה שלילית. מאחר שלא נשלח מכתב, הרי שלא הוחזר שום מכתב. רצוני להפנות את השאלה להדעה לעתונות מטעם לשכת ראש הממשלה, מיום 8 בנובמבר 1971, הכוללת את הכחשת מזכיר מועצת פועלי ירושלים על שיגור מכתב מעין זה.

2. אינה תופסת.

3. התשובה שלילית.

4. אינה תופסת.

6. דברי ראש הממשלה בדאיון ל"לה מוגד" על שיקולים לגבי מספר ערבים שייכללו בתחום ישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

"מעריב" מיום 15 באוקטובר 1971 מצטט מתוך ראיון שנחנה הגברת גולדה ליומון "לה מוגד". בין היתר נמסר כי ראש הממשלה אמרה: "כאשר ניגש לקבוע את מפת הגבולות החדשים של ישראל יהיה אחד השיקולים העיקריים שלנו הדאגה, שלא לכלול ערבים במספר רב למדי במסגרת הסדר סומי".

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אם חברי-הכנסת אבנר רוצה לשאול שאלה על סדר טוב - ישאל, אם כי לא ברור לי אם חברי-הכנסת אבנר מעוניין בדעותי האישיות. בכל אופן, אם יהיה מעוניין ישאל אותי באופן פרטי, ואם אמצא לנחון לענות לו - אענה לו.

8. הידיעה בדבר חידוש אספקת "פאנטומים" לישראל על-ידי ארצות-הברית

חברי-הכנסת א. אבנר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ב בטבת תשל"ב (9 בינואר 1972):

ב-30 בדצמבר 1971 מסרה רשת הטלוויזיה סי. בי. אס. כי נשיא ארצות-הברית החליט לחדש את מכירתם ואספקתם של מטוסי "פאנטום" לישראל, והמשלוחים הראשונים יגיעו כבר תוך שלושת החודשים הקרובים, ולכל המאוחר ב-1 באפריל.

הנני מבקש לדעת:

האם נמסרה ידיעה כנ"ל לממשלת ישראל?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

ממשלת ישראל אינה מוסרת פרטים, כגון מועדים וכמויות, הנוגעים להספקת נשק לישראל. היו בנושא זה הדעות מפי דוברים אמריקנים רשמיים ודבריהם עומדים לרשות השואל בספריית הכנסת.

היו"ר ש. רוזן:

שאלה נוספת לחברי-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד ראש הממשלה, פרשנים אחדים בארצות-הברית, וגם בארץ, אמרו שהשינוי בעמדת ארצות-הברית בעניין אספקת ה"פאנטומים" קשור בויתורים שוויתרה כבוד ראש הממשלה בשיחותיה עם הנשיא ניקסון. האם יש אמת בפרשנות זאת?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לא קראתי את כל הפרשנות, אינני יודעת, ובוודאי אין בכונתי לפרש פרשנות.

9. הסיבות לאי-השתתפותם של עובדי הסוכנות היהודית בפאריס בעצרת למען יהודי ברית-המועצות

חברי-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

בידיעות מפאריס נמסר, שמנהל הסוכנות היהודית בצרפת אסר איסור מוחלט על עובדי הסוכנות בפאריס, ישראלים וצרפתים כאחד, להשתתף בעצרת מחאה למען יהדות ברית-המועצות, שנערכה בפאריס ביום ה' שעבר בעת ביקורו של ברונייב.

מנהל הסוכנות בפאריס, מר גלעד, אשר נתן את ההוראה, אמר כי הוראה זו יצאה תחילה מטעם השגרירות הישראלית.

צעד זה עורר תמיהה בציבור היהודי בצרפת.

אבקש לדעת:

א. האם ידוע לכבודו על כך?

ב. האם היתה זו הוראה מגבוה? אם כן, מה הם הגורמים והסיבות שהניעו את האחראים להוציא הוראה מעין זו?

שר-החוץ א. אבן:

א. הידיעה אינה מדויקת. לא ניתנה כל הוראה על-ידי שגרירות ישראל בפאריס לנציג הסוכנות האוסרת השתתפות מוחלטת של עובדי הסוכנות ישראלים וצרפתים כאחד להשתתף בעצרת מחאה לרגל ביקורו של מר ברונייב בפאריס.

ב. בהתאם להוראת-קבע הנוגעת לדרכונים רשמיים חל איסור על בעלי דרכונים רשמיים ישראלים להשתתף בהפגנות במדינה שהם משרתים בה.

10. הסיוע הישראלי לפליטי השואה בנגלה-דש

חברי-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

אבקש לדעת:

מה היו הפעולות המדיניות של הממשלה למען בנגלה-דש, וכן מה היה הסיוע הממשלתי לפליטי שואת בנגלה-דש?

שר-החוץ א. אבן:

(1) על הפעולות המדיניות למען בנגלה-דש מסרה בתשובתי להצעות לסדר-היום בכנסת ב-23 ביוני 1971 וביתר הרחבה בוועדת החוץ והבטחון במועד מאוחר יותר. את מסקנותיה הגישה, כזכור, ועדת החוץ והבטחון לכנסת ב-21 ביולי 1971.

(2) הסיוע הממשלתי היה מורכב ממשלוחי תרומות, חמרי חיסון ומזון שהועברו לפליטים על-ידי מגן דוד אדום באמצעות הצלב האדום ההודי. ערך המשלוחים הסתכם עד כה ב-60,000 לירות, לערך. היו משלוחים נוספים דומים מטעם ההסתדרות וגורמים ציבוריים שונים, כגון הוועד הציבורי למען ילדי הפליטים מבנגלה-דש שאירגן מגבית מיוחדת למענם גם באמצעות בתי-הספר. פעולות אלה נמשכות.

(3) הערב תתקיים מסיבה בביתי מטעם המועצה הציבורית למען נפגעי בנגל, שתכליתה לגייס אמצעים לעזרתם של נפגעי המאורעות בבנגל.

(4) קיבלנו ביטויי הערכה רבים מתושבי בנגל הן לסיוע ההומניטרי והן לדברים שאמרת בכנסת על מסע הדיכוי שערך צבא פקיסטאן.

11. אי-הזמנת ישראל לוועידת הארצות המתפתחות

חברי-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

עתון "אל-אהראם" מודיע כי ישראל לא תורשה להשתתף בוועידת הארצות המתפתחות שתיערך בלימה, בירת פרו.

אודה לכבודו אם ישיבני:

האם נכונה הידיעה הזאת?

שר-החוץ א. אבן:

נכון שישאל לא הזמנה להשתתף בוועידת קבוצת הארצות המתפתחות, המוכרת תחת השם "קבוצת ה-77", שהסתיימה זה לא מכבר בלימה. אי-הזמנת ישראל היא מעשה מפלה ובלתי-מוסרי, המשקף את יחסי הכוחות בתוך הקבוצה: בקבוצה חברות 18 מדינות ערב ועוד מספר ניכר של מדינות עוינות, שאינן מקיימות קשר עם ישראל. מאז הוקמה הקבוצה הזאת ב-1964 לא הותר לישראל להשתתף בה.

לישראל יחסים דיפלומטיים אתן בפרט. אני מבין תקווה שמצרים תסכים לקיים משא-ומתן על נושא זה ונושאים אחרים.

14. חיסול פרשת התרומה של ישראל ל"אירגון לאחדות אפריקה"

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

סופר "מעריב" ביוהנסבורג מודיע, שראש ממשלת דרום אפריקה ג'ון פורסטור אמר לחבר-הכנסת מנחם בגין כי דרום אפריקה רואה את פרשת תרומתה של ישראל לאירגון לאחדות אפריקה כמחוסלת.

אבקש לדעת:

האם הודעה זו לחבר-הכנסת מ. בגין היא ההודעה הרשמית הראשונה על חיסול הסיכסוך, והאם לא נתקבלה לפני כן שום הודעה מממשלת דרום אפריקה לישראל בגדון?

שר-החוץ א. אבן:

כבר ב-4 בספטמבר 1971 הודיע שר הכספים הדרום-אפריקני, מר דיטריקס, כי סדרי העברות הכסף פים לצרכי סעד לישראל הוחזרו לקדמותם. ידיעות על כך פורסמו בעתונות. אין לאותה תקרית שום השפעה על היחסים בין שתי הממשלות בשעה זו. כמו כן לא חל שינוי בעמדתה המסורתית של ישראל באפריקה. המצב הוא, איפוא, כפי שהיה לפני סוגיית התרומה לאירגון לאחדות אפריקה.

15. התגובות בארצות-הברית על הצבעת ישראל באו"ם בשאלת ייצוגה של סין

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

בעתון "מעריב" מיום י' בחשוון תשל"ב (29 באוקטובר 1971) הופיעה ידיעה, שלפיה קיימת ביקור רת בדעת-הקהל בארצות-הברית על הצבעת ישראל בנושא קבלת סין לאו"ם וכי חוששים שיפחת הלחץ הציבורי בעניין ה"פאנטומים". באותה ידיעה נאמר כי מנהיג המיעוט הרפובליקני בסנאט ארצות-הברית, הס-נאטור סקוט, אמר כי "ישראל אפילו לא מילאה את ציפיותיה של ארצות-הברית", וכי בעקבות דבריו החל גל של דברי פרשנות ברוח דומה בתחנות שידור שונות ובעתוני ארצות-הברית.

אבקש לדעת:

1. האם ידיעה זו נכונה, במלואה או בחלקה?
2. לפי הידיעות שבדי משרד החוץ, איזו השפעה נודעה להצבעת ישראל באו"ם בנושא סין על דעת-הקהל בארצות-הברית?

שר-החוץ א. אבן:

לעומת השערות וניחושים למיניהם אני מפנה את תשומת-לב השואל להגבד לדבריו של נציג ארצות-הברית באו"ם, השגריר בוש, שאמר בדאיון שפורסם בעתונות ב-28 באוקטובר כי ישראל עשתה את הדבר הנכון בעמדתה באו"ם בנושא הסיני.

הצבעתנו הביעה את העקרון שכל מדינה צריכה להיות מיוצגת על-ידי ממשלתה הנוכחית. להצבעה זו נודעה השפעה שלילית על יחסי ישראל-ארצות-הברית.

אוסף שהעברים ניסו לצלל הרכב זה להשגת החלטה אנטי-ישראלית נמרצת, אך הודות להתערבות משלחות ידידותיות הן מאמריקה הלטינית והן מאפריקה, שפעלו לפי בקשתנו, הצלחנו להשיג מיתון מרחיק לכת לעומת ההצעה שהוגשה על-ידי המצרים.

כמדינה מתפתחת זכאית ישראל להקלות המסחריות המוענקות כעת למדינות מתפתחות. משרדי פועל על-מנת למנוע שאי-השתתפותנו בקבוצת ה-77 תפגע בזכויות אלה. חמש מתוך חברות הקהילה האירופית הביעו את נכונותן להעניק לישראל עדיפויות מקבילות, אך, כידוע, יש צורך בהצבעה פה-אחד.

12. התגובות בארצות-הברית על הצבעת ישראל באו"ם בשאלת ייצוגה של סין

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

בעתונות נמסר כי בדעת הקהל בארצות-הברית מורגשת ביקורת על הצבעת ישראל באו"ם בעד ההצעה האלבנית.

כפי שנמסר אמר אחד הסנאטורים כי ישראל לא מילאה את ציפיותיה של ארצות-הברית.

גם רשות השידור סי. בי. סי. העירה בשלילה על הצבעותיה של ישראל.

אבקש לדעת:

א. האם ביקשה ממשלת ארצות-הברית מישראל לתמוך במדיניותה בכל הצבעותיה בשאלת סין?

ב. מה הן תגובות הממשל האמריקני על הצבעת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

- א. בהצבעותינו הבענו התחשבות בעמדת ארצות-הברית על-ידי ההצבעה בעד הצורך בשני שלישים. בהצבעה אחרת נתנו ביטוי להכרזתנו כי כל חברה באו"ם צריכה להיות מיוצגת על-ידי ממשלתה הנוכחית ולא על-ידי ממשלתה הקודמת ואף לא על-ידי שתי ממשלות.
- ב. התגובה הפומבית היחידה שהושמעה על-ידי ממשלת ארצות-הברית היא זו של ראש הנציגות האמריקנית באו"ם שאמר כי הצבעת ישראל היתה הגיונית ואין לארצות-הברית שום קובלנה.

13. ידיעה בדבר נסיגת ברית-המועצות מתמיכתה בתכנית רוג'רס

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

עתון "פייננשל טיימס" הולנדוני מוסר כי ברית-המועצות חזרה בה מתמיכתה ביזמה האמריקנית לחס-דר חלקי במזרח-התיכון.

העתון מסתמך על דיווח סוכנות "טאס" שבו נאמר כי מצרים דחתה את תכנית שש הנקודות של רוג'רס. אודה לכבודו אם ישיבני:

האם אמנם דחתה מצרים את תכנית שש הנקודות של רוג'רס וברית-המועצות נסוגה מתמיכתה ביוזמה האמריקנית להסדר חלקי במזרח-התיכון?

שר-החוץ א. אבן:

אינני סבור כי שר החוץ הישראלי מוסמך להגדיר את עמדותיהן של מדינות-חוץ בכלל ועל מדינות שאין

5. האם העבירה ממשלת ישראל לדיעת ממשלת ברית-המועצות התראה נגד הישנות טיסות כאלה ?
6. אם כן, איזו, ומה היתה התגובה אם היתה ?

שר-החוץ א. אבן :

אין לי מה להוסיף לפסקה (2) בתשובתי מיום 19 במאי 1971 לשאלתה של חבר-הכנסת א. שוסטק בדבר תגובות בחוץ-לארץ על תכניות הבנייה בירושלים.

18. ידיעה בדבר נסיון של פקדי משרד החוץ למנוע פירסום דברים בעתונות

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

ביום 1 בנובמבר 1971 אמרתי במסגרת הדיון בכ"ס על מצוקת יהודי סוריה את הדברים הבאים (הן בקריאת-הביניים והן בשעת נאומי): "זו היא התדרדרות תמורה להציע כי נפנה לגנרל גואון שיתערב אצל הסורים למען יהודי סוריה, הוא הגנרל גואון, שליט ביאפרה, האחראי לרצח העם שבו הושמדו 3 מיליון נפש". יושב-ראש הכנסת הורה למחוק דברים אלה מן הפרוטוקול.

נודע לי כי בעקבות זאת פנו גורמים ממשרד החוץ למספר עתונאים וביקשו מהם כי גוסח הדברים כפי שהושמעו במליאת הכנסת לא יפורסם בעתונות.

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה ?

2. אם לאו, האם ידוע לשר החוץ כי גורמים שונים ממשרד החוץ הבהירו בדרך כל שהיא לעתונאים כי מטעמים שונים רצוי שגוסח הדברים הללו לא יפורסם ?

3. האם מקובל על פקדי משרד החוץ להתערב אצל עתונאים למניעת פירסומם של דברים הנאמרים במליאת הכנסת ?

4. אם כן, מה הם הקריטריונים שעל-פיהם פועל לים פקידים ממשרד החוץ למניעת פירסומם של דברים הנאמרים במליאת הכנסת ?

שר-החוץ א. אבן :

1. הידיעה אינה נכונה.

2. אינו מתעורר.

3. לא. מחיקת דברים מן הפרוטוקול היא על אחריותו של יושב-ראש הכנסת.

4. אינו מתעורר.

19. תמיכת משרד החוץ בבית-הספר של יום א' לילדים ישראלים בלונדון

חבר-הכנסת א. כץ שאל את שר החוץ ביום ג' בבסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

אודה לכבודו אם ישיבני על השאלות הבאות:

א. האם נכונה האינפורמציה שלפיה מקיימת "המו"שבה הישראלית" בלונדון בית-ספר של יום א' לילדים ישראלים, על-מנת לסייע להם בהשגת הישגים דומים לאלה שבארץ ולהקל את קליטתם עם שובם לכאן ?

ב. האם פנו נציגי ההורים (וביניהם עובדי משרד החוץ, הסוכנות ושלוחות אחרות) למשרד בבקשה לעזרה כל שהיא ? אם כן, האם נענו ? אם נענו, במה נענו ?

שר החוץ של ארצות-הברית מר רוג'רס הודיע לי ב-1 בנובמבר באמצעות השגריר ברבור כי ממשלתו מבינה ומעריכה את הצבעת ישראל בשאלת ייצוג סין. ביטוי הערכה קיבלו גם מכמה מיוזמי ההצעה האלב-נית שהצבענו בעדה. נמצא כי העצבנות שהובעה לפי העתונות בכמה "חוגים דיפלומטיים בווישינגטון" היתה בלתי-מוצדקת. גם החשש שמובע בשאלתה שמא "יופחת הלחץ הציבורי" לטובת אספקת מטוסים לישראל הוכח כחסר-שחר.

16. דברי שר החוץ האמריקני על עמדת ישראל בעניין ההסדר המיוחד לפתיחת תעלת-סואץ

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

ב"הארץ" של יום 5 בנובמבר 1971 טוען סופר העתון בווישינגטון, בהסתמכו על חוגים מדיניים, כי שר החוץ האמריקני סבור כי מדיניות הבטחון של ישראל היא קצרת-רואי וכי גישתה למשא-ומתן היא בלתי ישרה. סופר העתון מוסיף, כי מר רוג'רס סבור שמצרים גילתה נכונות גדולה הרבה יותר מזו של ישראל, וכי הוא נוטה לחשוב שישראל מעוניינת בשטחים ולא בשלום.

הגני מבקש לדעת:

האם הביא שר החוץ האמריקני לדיעת ישראל כי זו היא דעתו לגבי המתהווה באזורנו ?

שר-החוץ א. אבן :

שר החוץ של ארצות-הברית לא הביא דברים כגון אלה שבשאלתה לדיעת ישראל.

בהודעה שפורסמה לאחרונה אמר מר רוג'רס שב: עניין ההסדר המיוחד לפתיחת תעלת סואץ, שבו מפעילה ארצות-הברית את שירותיה הטובים, עמדת ישראל העקרונית היא חיובית.

17. ידיעה על דיווח ישראלי לממשלת ארצות-הברית בדבר טיסתם של מטוסי "מיג 23" בסיני

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום כ"ד בחשוון תשל"ב (12 בנובמבר 1971):

ב"מעריב" מיום 7 בנובמבר 1971 פורסמה ידיעה מאת כתב העתון בווישינגטון, כי ישראל עומדת לדווח לארצות-הברית על טיסת שני מטוסי "מיג 23" בסיני יום לפני כן.

אבקש לדעת:

1. האם דיווחה ממשלת ישראל לגורמים ממשלתיים בארצות-הברית על טיסה זאת ?

2. האם נתבקשה ארצות-הברית לפעול במישור הבין-לאומי כדי להביא להפסקת טיסות כאלה בעתיד ?

3. האם ידוע לישראל על התחייבות כל שהיא, אם היתה כזו, מצד ברית-המועצות שלא להפר את הסכם הפסקת האש בחזית התעלה על-ידי חדירות אוויריות מן הסוג הנ"ל ?

4. האם נקטה ארצות-הברית פעולה כל שהיא בעקבות הדיווח הישראלי על הטיסה הנ"ל ?

שר-החוץ א. אבן:

א. נכון. "המושבה הישראלית" בלוגדון מקיימת בית-ספר של יום א' לילדים הישראליים.

ב. היתה פנייה למשרד החוץ, ובה נתבקשנו:

(1) לסייע במתן הכרה לבית-הספר על-ידי משרד החינוך.

(2) לתמוך במפעל זה מבחינה כספית.

לסעיף (1), אין הדבר בסמכות משרד החוץ אלא בתחום טיפולם של משרד החינוך והסוכנות היהודית.

לסעיף (2), אם בית-הספר יזכה להכרה יהיה משרד החוץ מוכן להשתתף בהוצאות הכספיות של ילדי העובדים של משרד החוץ, שהם רק 10% מכלל התלמידים בבית-ספר זה.

20. חלקו של שגריר ישראל בגרמניה באירועי

"שבוע התרבות הגרמנית"

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

ב"ידיעות אחרונות" מיום 12 בנובמבר 1971 נמסר בכתבתו של גבי ברוך, שהסופר יגנר גראס מסר בחיפה כי המשא-ומתן על עריכת שבוע התרבות הגרמנית בישראל נמשך שישה חודשים והשתתף בו שגריר ישראל בגרמניה, מר אלישיב בן-חורין.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן, האם עשה זאת השגריר על דעת עצמו ולא על דעת משרד החוץ?

3. אם כן, האם נהוג ומקובל במשרדו ששגריר ייוזם ויפעל בנושאים כאלו בלא אישור?

שר-החוץ א. אבן:

1. הידיעה איננה נכונה.

כפי שהודיע דובר משרד החוץ בתאריך 12 בנובמבר 1971 העובדות הן כלהלן:

שגריר ישראל בבון שמע מפי הסופר הגרמני יגנר גראס, לראשונה בחודש ספטמבר, על ביקורו הקרוב בישראל לשם מתן הרצאות במסגרת הפעולה התרבותית של שגרירות הרפובליקה הפדרלית הגרמנית בישראל. לא דובר על מופעים ומעמדים אחרים ולא נתבקשו השגריר הישראלי והממשלה להשתתף באירגון פעולות אלו, באשר כל שגרירות זוהי בישראל רשאית לערוך הרצאות ומופעים תרבותיים כראות עינה. באותה שיחה שאל מר גראס אם קיימת אפשרות שיתקבל על-ידי ראש הממשלה, ובהזדמנות זו שוחחו על הופעותיו המתוכננות של מר גראס בישראל.

שגרירות ישראל בבון לא שותפה בהכנתו או באירגונו של שבוע התרבות.

2-3. ראה 1. שגרירו היה מוסמך בהחלט להזמין את מר גראס לשיחה עם ראש הממשלה.

21. הביקורת על ריבוי משלחות ישראליות היוצאות לגרמניה

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

ב"מעריב" מיום 12 בנובמבר 1971 נמסר בכתבתו של

מר שמעון רפופורט, שמנהיג הקהילה היהודית בדיסלדורף טען כי משלחות ישראליות רבות מדי באות לגרמניה.

הוא הביע דעתו שיש לרסן יציאת משלחות מישראל.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה הידיעה?

2. כמה משלחות ציבוריות (כמה אנשים הן כלל) ולאילו מטרת יצאו לגרמניה בשנת 1971?

3. האם נערכת ביקורת על יעילותן ותועלתן של משלחות אלו?

4. מה עמדת משרדו לביקורת הנ"ל?

5. האם יפעל משרדו לוויסות וצימצום המשלחות?

שר-החוץ א. אבן:

1. מאחר שהדברים שצוטטו בכתבה לא נאמרו לצגי רשמי של מדינת ישראל, או בנוכחותו, אין בידי כל אפשרות לאשר או להכחיש תוכן הידיעה. כמו כן אין בכוחי להעריך את סמכותו של מר רפופורט להביע הכ"ל כה רחבה.

2. אין משרד החוץ אחראי לצאתן של משלחות ציבוריות למיניהן לגרמניה. אנו חיים בחברה חפשית ומארגני משלחות כאלה אינם חייבים לבקש או לקבל אישור משרד החוץ לנסיעתם, ועל כן אין בידי משרד המספרים המבוקשים על-ידי השואל.

3. ראה 2.

4. אם כי אין בידי משרד החוץ נתונים המאשרים תוכן הביקורת כפי שהובעה בידיעה שצוטטה על-ידי השואל, הרי סבירה התנהגה שכמה מן המשלחות היוצאות לגרמניה מביאות תועלת ותורמות לקידום היחסים בין שתי המדינות, ואחרות אינן מביאות תועלת. למשרד החוץ אין סמכות או רצון להתיר או לאסור נסיעותיהם של אזרחים לחוץ-לארץ.

5. שעה שמתבקשת חוות-דעתנו היא גינת בגילוי-לב לפי הנסיבות — ולא רק בנוגע למשלחות לגרמניה.

22. ידיעה בדבר שיחה בין שר החוץ הצרפתי

ובין שגריר ישראל בצרפת על התנאים לשיפור

יחסי צרפת-ישראל

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

מתוך כתבתו של סופר "מעריב" בפאריס, מר גיל קיסרי, מיום 8 בנובמבר 1971 מתברר, ששר החוץ של צרפת מר שומן העלה בשיחותיו עם השגריר מר בן-גורן תנאים ל"שיפור האווירה" בין צרפת וישראל, ואלה הן דרישותיו:

1. על ישראל להסכים לקבל חזרה את תמורת ה"מיראזים" המוקפאים בצרפת;

2. על ישראל לחדול לראות את צרפת כרשע הגדול והיחיד בקשר ל"מיסמך" המזרח-תיכוני, שהוגש ביזמת פאריס לשרי החוץ של שש חברות "השוק הא"י" רופי המשותף;

3. על ישראל לחדול מלמתוח ביקורת על צרפת עקב עיסקת ה"מיראזים" ללוב.

אבקש לדעת:

א. האם נכונה ידיעה הזאת?

ב. אם כן, מה היתה תגובת ישראל לתנאים אלה?

שר-החוץ א. אבן:

הכתבה המוכרת מבוססת בעיקרה על שמועה וניחוש בעתונות ולכן אינני יכול להתייחס אליה. מה עוד שאין לה יסוד באמת. לא היתה שום שיחה כזאת בין שר החוץ של צרפת ושרירנו.

באשר למשא-ומתן המתנהל בין ממשלות צרפת וישראל בשאלת ה"מיראזים" הנני מסב את תשומת-לבו של השואל לתשובתי מיום 17 בנובמבר 1971 לשאלתה של חבר-הכנסת י. בן-מאיר בעניין המשא-ומתן בדבר ה"מיראזים" המעוכבים בצרפת. אם יושג סיכום יובא העניין לידיעתה של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

23. הצעות ישראל במסגרת הסדר מיוחד לפתיחת תעלת סואץ

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

בעתון "מעריב" מיום כ"ג בחשוון תשל"ב הופיעה ידיעה, שלפיה הציעה ממשלת ישראל לארצות-הברית שהמצרים יכשירו את התעלה לשיט, וישראל תסכים למעבר טכנאים מצריים לצד המזרחי של התעלה במסגרת ניקוי התעלה ופתיחתה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם הסכמתה זו מותנית במתן מעבר חפשי גם לאניות ישראליות?

שר-החוץ א. אבן:

התשובה שלילית.

הצעותינו במסגרת הסדר מיוחד לפתיחת התעלה נוסחו ב-19 באפריל ותכנן המרכזי הובא לידיעת הכנסת במעמדים שונים.

24. השמעת המחאות וגד בואו של נשיא ניגריה לישראל על היחסים בין שתי המדינות

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

בעת ביקורה של משלחת ארבעת הנשיאים האפריקאים הציעה סיעה בכנסת שלא לקבל את פני נשיא ניגריה, הנראל גואון, וגם נערך סיוון הפגנה נגד נוכחותו של הנשיא גואון, בעת בואו ללח.

אבקש לדעת:

1. האם ידוע לכבודו אם אירועים אלה הגיעו לידיעת הנשיא גואון, או מלוויו, או נציגים ניגריים שעמם מקיימת ישראל מגע?
2. האם הועלה נושא זה על-ידי גורם ניגרי כל שהוא במגעים עם נציגי ישראל?
3. אם כן, מה נאמר במגעים אלה?
4. האם האירועים הנ"ל שינו באופן כל שהוא את היחסים בין ישראל לבין ניגריה?

שר-החוץ א. אבן:

1. כן.

2. כן.

3. אין גוהגים לגלות תוכן שיחות חשאיות עם נציגי מדינות זרות.

4. ברור כי האירועים הנ"ל לא תרמו לשיפור היחסים שבין שתי המדינות. הממשלה מייחסת חשיבות לטיפול יחסינו עם הגדולה במדינות אפריקה ומעולם לא סמכה ידה על שום הצעה להחלשת יחסים אלה.

25. החשש להגברת האמברגו האמריקני על אספקת מטוסים לישראל

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום ג' בכסלו תשל"ב (21 בנובמבר 1971):

ב"הארץ", מיום 17 בנובמבר 1971, מתפרסמת ידיעה האומרת כי מתעורר חשש להגברת האמברגו האמריקני.

הידיעה מציגת כי בווינגטון אין עתה גכונות לספק "פאנטומים" לישראל ומודרגשת "אי-נוחות" בטי-פול ברכישת סוגי ציוד אחרים.

אבקש לדעת:

1. האם קיימה זו נכונה?
2. אם כן, מה הסיבות להיווצרות מצב זה בווינגטון?
3. אילו אמצעים נוקטת הדיפלומטיה הישראלית בעניין זה?

שר-החוץ א. אבן:

1. ב-17 בנובמבר לא חששתי להגברת האמברגו כי אם קיוויתי לחידוש אספקת מטוסים עקב פעולות שנעשו ותוכנו.

2-3. הדיפלומטיה הישראלית היתה פעילה בהת-מדה ובכל המישורים כדי לקדם חידוש אספקת מטוסים לישראל. הנושא נדון במיוחד בשיחת ראש הממשלה עם נשיא ארצות-הברית ועם מזכיר המדינה מר רוג'רס. מהדעותיהם של נשיא ארצות-הברית ושר החוץ האמריקני יתברר לשואל הנכבד כי מאמציו לא היו לשווא. הכירור בנושא זה עדיין נמשך.

26. עמדת המשלחת של נשיאים מאפריקה לגבי מדיניות ישראל בסיכסוכה עם מדינות ערב

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ז בכסלו תשל"ב (5 בדצמבר 1971):

בתום ביקורה של משלחת הנשיאים מאפריקה בישראל, ולאור הידיעות הרשמיות כי הועברה למשלחת תשובת ישראל לשאלון הזהה שהציגה המשלחת לממ-שלות מצרים וישראל — אבקש לדעת:

1. מה היתה עמדת המשלחת כלפי הסיכויים לכינון הסדר שלום בין ישראל למצרים, כפי שבוטאה בשיחות?
2. מה היו התביעות הקונקרטיים מממשלת יש-ראל, כחלק מן הצעדים לקראת כינונו של שלום כזה?
3. מה היה נוסח התשובה הישראלית לשאלון שהגישה משלחת נשיאי אפריקה?
4. מה היתה עמדת נשיאי אפריקה לנוסח הת-שובה הישראלי?

שר-החוץ א. אבן:

1. חברי המשלחת הסתפקו בהצגת שאלות ולא הביעו דעות מפורשות לגבי הסיכויים לכינון שלום בין ישראל למצרים. אך מן העובדה שגיבשו סידרת הצעות לשני הצדדים ניתן ללמוד, שאמנם הם סבורים שקיימים סיכויים כאלה.

2-3. חברי המשלחת לא תבעו תביעות מפורשות כלשהן מממשלת ישראל, אך התוכיר שהגישו לנו ולמצרים כולל שש הצעות שבהן ביקשו את שתי הממשלות לעיין ברוח חיובית. הצעות אלה כבר פורסמו ברבים והן התשובות שהשיבה ממשלת ישראל.

4. מן התגובות שקיבלנו אנו מסיקים, כי הנשיא אים דאו בתשובה של ישראל יסוד מספיק לחידוש שיחות יארינג ללא תנאים נוספים. הנשיא סגור חזר על דעתו זו השבוע ומתח ביקורת על דחיית התיוקן של סגנאל על-ידי עצרת האו"ם.

הודעתו האחרונה של נשיא סגנאל וכן הודעתו של שר החוץ של זאיר בעצרת האו"ם מוכיחות כי שליחות הנשיאים איפשרה לנו להתקדם בהנחלת רועם חיובי של מדיניותנו בין מבקרינו דמי-הדרג.

אמסור להעתקה בפרוטוקול * את הצעותיהם של הנשיאים האפריקנים ואת תשובותיה של ממשלת ישראל.

27. התנאים להסכמתה של ישראל לנסיגה חלקית מקו תעלת-סואץ

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ז בכסלו תשל"ב (5 בדצמבר 1971):

"הארץ" מיום 21 בנובמבר 1971 מפרסם את דברי השר שנאמרו ב"ערוך העתונאים" בבית-סוקולוב בתל-אביב: "ישראל לא תוכל להרפות מארצות-הברית כי תספק לה את המטוסים הדרושים להגנתה, הואיל וייתכן כי שיוגרום של כמה תיסידי מטוסים נוספים יקבע את גורל השלום או המלחמה במזרח-התיכון".

עוד נמסר כי שר החוץ אמר: "כל היתרונות מפתחת תעלת-סואץ ומנסיגה ישראלית הם לצדה של מצרים".

נוכח הדברים האלה אבקש לדעת:

1. האם אלה היו דברי שר החוץ באותה אסיפה?
2. אם כן, האם הסכמתה של ממשלת ישראל לנסיגה חלקית מקו תעלת-סואץ מותנית, בין השאר, בהספקת מטוסי "פאנטום"?
3. אם כן, מה הוא מרחק הנסיגה שממשלת ישראל מסכימה לה כנסיגה המקסימלית האפשרית לאור צרכי הבטחון של ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

1. הדברים שמביא השואל הנכבד הם ציטוט חלקי של הדברים שאמרו באותו מעמד פירטוני גם את התועלת המדינית העשויה לנבוע מהסדר לפתיחת התעלה בתנאים מסויימים, שעליהם הודענו ב-19 באפריל.

2. אנו מקיימים בההרות עם ממשלת ארצות-הברית על פעולותיה במסגרת עקרון שמירת מאזן הכוחות.

* ראה נספחות.

3. עניין זה הוא נושא למשא-ומתן שטרם הוחל בו וממשלת ישראל לא קבעה שום עמדה בנוגע לרוחב הרצועה שתפוגה במסגרת הסדר כזה.

28. ידיעות בדבר מחן עצות לממשלת צרפת בעניין קלוד ליפסקי על-ידי שגריר ישראל בצרפת

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום י"ז בכסלו תשל"ב (5 בדצמבר 1971):

בגליון השבוע מפרסם השבועון "פארי מאן" כי השגריר אשר בן-נתן הוא אשר יעץ למשרד החוץ הצרפתי כיצד לפעול בעניין קלוד ליפסקי, וכי על-פי עצתו הגישה ממשלת צרפת את הסכם ההסגרה עם ישראל שנית לאישור הסנאט.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
2. אם כן, האם עשה זאת השגריר לאחר התייעצות עם משרד החוץ בירושלים?
3. אם לא, האם מוסמך לעשות זאת?

שר-החוץ א. אבן:

1. התשובה היא שלילית. אין אמת בידיעה.
- 2-3. ראה 1.

29. דברי שר החוץ האמריקני על מצבה של ישראל ומדיניותה

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר החוץ ביום י"ז בכסלו תשל"ב (5 בדצמבר 1971):

בעתונות וברדיו פורסם כי שר החוץ של ארצות-הברית מר ויליאם רוג'רס השימע לפני שמונה סנאטורים דברי התקפה חריפים על מדינת ישראל ומדיניותה.

מר רוג'רס האשים את ישראל בניהול מדיניות נוקשה ובלתי-פשרנית, טען שישראל היא המדינה המבודדת ביותר בעולם, ואמר שמדינת ישראל מפוררת מבפנים וספק אם תחזיק מעמד.

אבקש לדעת:

1. האם הגיבה ישראל על דבריו אלה של מר רוג'רס?
2. אם כן, כיצד?

שר-החוץ א. אבן:

דוברים אמריקנים רשמיים הגדירו את הפירסומים על-אודות הדברים שאמר בכיכול שר החוץ האמריקני בפגישה סגורה עם סנאטורים אחדים כמוגזמים ומוטעים.

לדעתי אין הפירסומים האלה נושא נאות ל"תגובה ישראלית" רשמית באשר לא פורסם שום דבר רשמי על אותה פגישה, פרט להכחשה שציטטתי. הואיל ולא נכחנו באותה פגישה אין לנו אפשרות ל"צטט" מה נאמר ומה לא נאמר בה.

30. ידיעות בדבר חלקו של שגריר ישראל בצרפת בחידוש המשא-ומתן על "מיראזים"

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום י"ז בכסלו תשל"ב (5 בדצמבר 1971):

בגליון השבוע מפרסם השבועון "פארי מאן" כי

להחלטה לוותר על ה"מיראזים", נושאי האמברגו הצר-
פתי, היא פרי יזמה ומאמצים אישיים של מר אשר בן-
נתן בעת ביקורו בישראל בקיץ. עוד נאמר כי היה על
השגריר להתגבר על התנגדות חריפה מצד ראש הממשלה
ומצד שר הבטחון ומפקד חיל האוויר, האלוף מרדכי הוד,
שהסביר כי אין תחליף ל"מיראזים" אלה עד 1980.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

2. אם אינן נכונות, מה אינו נכון בהן?

שר-החוץ א. אבן:

1. הידיעות אינן נכונות.

2. אף פרט אחד, ולו הקטן ביותר, מן הידיעה
שצוטטה על-ידי השואל מתוך השבועון "פארי מאין"
אינו נכון.

31. תנאיה של ממשלת ישראל להסכמתה
לוותר על ה"מיראזים" שעוכבו בצרפת

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ד בכסלו
תשל"ב (12 בדצמבר 1971):

שגריר ישראל בפאריס, מר אשר בן-נתן, הצהיר
ב"שידורי ישראל", בתכנית "יומן השבוע", ביום 27
בנובמבר 1971, כי מתקיימים מגעים בין ממשלת ישראל
וממשלת צרפת בדבר גורלם של 50 ה"מיראזים". מדבריו
של מר בן-נתן ומפירוטומים קודמים בנושא זה הובן, כי
ממשלת ישראל מביעה נכונות לוותר על 50 ה"מיראזים"
תמורת פיצוי כספי מתאים.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונות הידיעות בדבר נכונותה של ישראל
לוותר על 50 ה"מיראזים" תמורת פיצוי כספי מתאים?

2. אם כן, מה הוא הפיצוי הכספי שדורשת ישראל
תמורת ויתור על 50 ה"מיראזים"?

3. מה היא עמדת ממשלת צרפת כלפי תביעתה של
ישראל?

4. אילו תביעות נוספות העלתה ממשלת ישראל
כתנאי לויתורה על 50 ה"מיראזים"?

5. מה עמדת ממשלת צרפת כלפי תביעות אלו?

6. באיזה שלב נמצא המשא-ומתן בשאלות אלו?

שר-החוץ א. אבן:

1. הנני מסב את תשומת-לבו של חבר הכנסת
הנוכח להודעת דובר משרד החוץ מן ה-13 בנובמבר, שבה
אישר כי "מתקיימות שיחות על גורלם של מטוסי
ה"מיראזים" שישראל רכשה בצרפת ואשר העברתם
לישראל עוכבה על-ידי ממשלת צרפת מאז 1967".

2-6. משא-ומתן זה עודו נתון בשלביו הראשונים
ולכן לא אוכל למסור לפי שעה פרטים נוספים עליו.

32. הפירוש הניתן להחלטת מועצת הבטחון
242 על-ידי ממשלות צרפת וארצות-הברית

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ד
בכסלו תשל"ב (12 בדצמבר 1971):

בזיכרון השופיעה ב"ג'רוסלם פוסט" מיום ט"ו בכסלו
תשל"ב, 3 בדצמבר 1971, נאמר ששר החוץ הצרפתי,
מר שומן, טען בתשובה לשאלתה בבית הנבחרים הצרפ-
תי, שגם ארצות-הברית מקבלת עתה את הפירוש הצרפתי

להחלטת מועצת הבטחון 242, שלפיו על ישראל לסגת
מכל השטחים המוחזקים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. לפי האינפורמציה שבידך האם אמנם זהים
הפירוש הצרפתי והפירוש האמריקני של החלטת מועצת
הבטחון 242?

2. אם לא, אילו פעולות הסברה נקטה השגרירות
הישראלית בצרפת כדי להזים טענה זו של שר החוץ
הצרפתי?

שר-החוץ א. אבן:

1. מאז קבלת החלטה 242 על-ידי מועצת הבטחון
ב-22 בנובמבר 1967 קיים ניגוד בין הפירוש שניתן לה
על-ידי צרפת לבין זה הניתן על-ידי ארצות-הברית בקשר
לפינוי שטחים על-ידי ישראל. בעוד שצרפת טענה
שההחלטה דורשת "פינוי השטחים" גרסו ארצות-הברית
ובריטניה שההחלטה מציינת "פינוי שטחים". שר החוץ
הבריטי הוסיף כי השמטת המלה "כל" הייתה מחושבת.

לפי הידיעות שבידי לא חל כל שינוי בעמדות
המדינות הנ"ל בקשר לפירוש שהן נותנות להחלטת
מועצת הבטחון 242.

2. שר החוץ הצרפתי מר מוריס שומן, בתשובה
לשאלה בסנאט הצרפתי ב-1 בדצמבר 1971 בעקבות
דיון על תקציב משרדו, הודה כי "קיימים שני פירושים
להחלטה זו (242 של מועצת הבטחון). אחדים חושבים
כי ההחלטה דורשת את פינויים על-ידי ישראל של כל
השטחים שנכבשו בכוח, להוציא כמה תיקונים קלים.
אחרים בדעה כי ההחלטה קובעת את פינויים של שטחים
כבושים ולא של כל השטחים האלה".

ממשלת צרפת יודעת היטב שהמלה "כל", בפי מר
שומן, אינה כלולה — ולא במקרה — בהחלטת מועצת
הבטחון 242. תוספת מלה זו היתה מהווה שינוי בלתי-
מוסמך של נוסח ההחלטה. ישראל לא נהנה ולא תיתן
את הסכמתה לשום נוסחה שתבקש פינוי של כל השטחים
המוחזקים מאז יוני 1967.

ממשלת צרפת וכן דעת-הקהל בצרפת יודעות היטב
את עמדת ממשלת ישראל בסוגיה זאת.

היו"ר ש. רון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

לאור מה שאומר שר החוץ ברור עכשיו, שדבריו
של שומן בסנאט הצרפתי בקשר לעמדת ארצות-הברית
לא היו מדויקים. שאלתי היא, האם שגרירות ישראל
הוציאה לאחר דבריו הודעה לדעת-הקהל הצרפתי על
אי-הדיוק, ואם לא, מדוע לא?

שר-החוץ א. אבן:

הודענו מיד על עמדת ישראל. אין שגרירות ישראל
בפאריס נוהגת לפרסם הודעות בשם ממשלת ארצות-
הברית.

33. דברי שר החוץ האמריקני בקשר לחציית
של תעלת-סואץ על-ידי כוחות מצריים

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ח
בכסלו תשל"ב (16 בדצמבר 1971):

בראיון לשבועון האמריקני "ניויוויק" טען נשיא

3. מה היו הסיבות, אם ידועות לכבוד השר, אשר הניעו מדינה ידידותית כהולנד להצביע בעד אותה החלטה?

שר-החוץ א. אבן:

1. עיקרו של הפירוש המצרי להחלטת מועצת הבטחון 242 הוא שההחלטה מחייבת התחייבות ישראל לסגת מכל השטחים ללא משא-ומתן על גבולות בטוחים ומוסכמים שיוכלו להיות שונים מקווי שביתת-הנשק הקודמים.

עיקרה של החלטת העצרת האחרונה הוא בכך, שהיא נאחזת בתזכיר יארינג מ-8 בפברואר, אשר הציע כזכור כי על ישראל להתחייב לסגת לגבול שהיה קיים בין מצרים לבין ארץ-ישראל המנדטורית. העצרת לא ביקשה לשנות את הנוסח של החלטת מועצת הבטחון.

בכך נבדלת החלטת העצרת מן הפירוש המצרי להחלטת מועצת הבטחון, אף-על-פי ששני הדברים נובעים מאותה מגמה. אולם הנוק המעשי בהחלטת העצרת הוא שהיא נוטה להנציח את הקפאון שנוצר בשיחות יארינג מאז פברואר ובו בזמן לתלות את הקולד צווארה של ישראל.

2. כן, אך נציג הולנד הוסיף הסתייגות האומרת כי אין לדאות את קבלת התזכיר של 8 בפברואר כתנאי לחידוש שיחות יארינג וכי ניסוח ההחלטה הוא unfortunate (אומלל).

3. בשני נאומיו בדיון הנדון בעצרת הסביר נציג הולנד את הסיבות להצבעתו. על הצבעת הולנד הובעו דעות שונות בחוגים פרלמנטריים בהולנד והעניין עדיין שרוי בדיון בין ישראל להולנד.

36. הצעה בדבר צירוף דיפלומטים מירשאל ומברית-המועצות לנציגויות המייצגות אותן

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר החוץ ביום כ"ח בכסלו תשל"ב (16 בדצמבר 1971):

בעתונות פורסמו ידיעות על הצעה לצרף דיפלומטים ישראלים לשגרירות הולנד בברית-המועצות, ודיפלומטים סובייטיים לשגרירות פינלנד בארץ.

אבקש לדעת:

1. האם הוגשה הצעה זו, או הצעה דומה לזו, לממשלת ישראל?

2. מה עמדתה של ממשלת ישראל להצעה זו אם הוגשה, או אם תוגש בעתיד?

שר-החוץ א. אבן:

1. התשובה שלילית. לא הוגשה לגו שום הצעה כזאת.

2. אם הצעה כזאת תוגש, תדון בה ממשלת ישראל בכל כובד הראש הדרוש, אך אין בדעתי לנקוט עמדה מחייבת עכשיו כלפי הצעה שכלל לא הוצעה.

37. ההערה של אישיות בכירה בבית-הלبن על מידת מחויבותה של ארצות-הברית לגבי ישראל

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום ח' בטבת תשל"ב (26 בדצמבר 1971):

ב"מעריב" מיום 21 בדצמבר 1971 התפרסמו ידיעה, כי פקיד הבית-הלبن הצהיר באוני הפרשן סטיוארט

מצרים סאדאת שבביקורו של שר החוץ של ארצות-הברית בקהיר, באביב השנה, הסכים מר רוג'רס כי במסגרת הסדר חלקי יחצו כוחות מצריים את התעלה ויתפסו עמדות בצדה המזרחי.

אבקש לדעת:

1. האם לפי האינפורמציה שבידך נכונה טענה זאת?

2. אם כן, מתי נודע דבר זה למשרד החוץ הישראלי?

3. אם לא, אילו צעדים נקט משרדך כדי להניע את משרד החוץ האמריקני להכחיש דברים אלה של סאדאת?

שר-החוץ א. אבן:

במענה לשתי השאלות הראשונות אני מפנה את השואל הנכבד לחלק השני בתשובתי מיום 19 במאי 1971 לשאלתה של חבר-הכנסת שוסטק בעניין תגובות בחוץ-לארץ על תכניות הבנייה בירושלים.

אשר לשאלה השלישית, משרד החוץ לא נזקק לנקוט צעדים כלשהם. מחלקת המדינה של ארצות-הברית הודיעה ביזמתה כי ראיון הנשיא סאדאת ב"ניוהויק" כולל "עיוותים רבים" ודבריו "אינם מתיישבים עם הרשום בתיקי מחלקת המדינה".

34. מצבה של סילבה זלמנסון

חבר-הכנסת י. בן-מאיר שאל את שר החוץ ביום כ"ח בכסלו תשל"ב (16 בדצמבר 1971):

בעתון "מעריב" מיום י"ט בכסלו תשל"ב (7 בדצמבר 1971) נמסר, כי יותר מחודשיים לא נתקבל כל מכתב או ידיעה מסילבה זלמנסון.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם יש בידי משרדו ידיעות כלשהן על שלומה ומצב בריאותה של סילבה זלמנסון?

2. אם כן, מה הן?

שר-החוץ א. אבן:

יומיים לפני הגשת השאלתה על-ידי חבר-הכנסת בן-מאיר, כלומר ב"14 בדצמבר 1971, נערך בכנסת דיון על הצעות לסדר-היום שנגעו בגורל אסירי ציון בברית-המועצות.

בהעדר מן הארץ ענה עליהן בשם הממשלה סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות.

בתשובתו המפורטת עמד גם על מצבה ההולך ומחמיר של סילבה זלמנסון. הנני להפנות איפוא את השואל לנוסח דבריו של השר אלון.

35. משמעות ההחלטה שנתקבלה בעצרת האו"ם

ב"13 בדצמבר 1971 והצבעת הולנד בעדה

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר החוץ ביום כ"ח בכסלו תשל"ב (16 בדצמבר 1971):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. באילו פרטים, אם יש כאלה, נבדלת ההחלטה שנתקבלה בעצרת האו"ם ב"13 בדצמבר 1971 מן הפירוש המצרי להחלטת 242 הידועה של מועצת הבטחון?

2. האם נכון מה שנתפרסם בעתונים, כי גם הולנד, המדינה הידידותית, הצביעה בעד אותה החלטה?

אלסוף שארצות-הברית תגן על מדינת ישראל אך לא על כיבושה.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם תוכן הכתבה הנ"ל ידוע לו?
2. האם בדק כבודו אם אכן מסר "פקיד הבית הלבן" את ההצהרה הנ"ל?
3. האם הגיבה ממשלת ישראל על אמירה זו?
4. אם כן, מה היתה תגובתה של ממשלת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

כמובן, תוכן הכתבה ידוע לי. מדובר בה במאמר של סטיוארט אלסוף בשבועון "ניוויק". לפי מיטב ידיעתי מדובר כאן בציטוט בלתי-מדויק של התבטאות מסוימת בתדרוך-רקע לנציגים של אמצעי התקשורת מלפני כשנה וחצי.

נאמר אז על-ידי אישיות בכירה, תוך כדי הסברת המאמצים האמריקניים להשיג הסדר ולבלום את ההש-פעה הסובייטית במזרח-התיכון, כי מחויבותה של ארצות-הברית לקיומה של ישראל ברורה, אולם ארצות-הברית מנסה להפריד בין עניין זה לבין שאלת השטחים הכבושים בידי ישראל, שלגביה אמרה אותה אישיות כי איננה יכולה להצהיר על עמדה אמריקנית.

לא היתה תגובה של ממשלת ישראל להערה זו בשעתה ואין מקום לתגובה כזאת עתה.

38. דברים שנאמרו בכיכול על-ידי שר החוץ בשיחתו האחרונה עם ד"ר יארינג

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר החוץ ביום ח' בטבת תשל"ב (26 בדצמבר 1971):

"הארץ" מיום 22 בדצמבר 1971 מצטט מקורות שווייציים במרכז האו"ם כדי לקבוע, כי בפגישתו האחר-ונה של שר החוץ הישראלי עם שליו האו"ם ד"ר יארינג הודיע שר החוץ כי אין ישראל עומדת עוד על מתן זכות מיידית למעבר אניות ישראל בתעלת-סואץ כתנאי לפתיחת התעלה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

האם נכון הוא שהבעת עמדה זו בשיחתך האחרונה עם ד"ר גונאר יארינג?

שר-החוץ א. אבן:

לא. הנושא שכתב עליו סופר "הארץ" בשווייץ לא עלה כלל לדיון או לאיזכור כלשהו בשיחתי עם ד"ר יארינג. לא נדון ולא הוזכר עניין ההסכם לפתיחת תעלת-סואץ, ובעיות השיט הישראלי לא הוזכרו בשום מלה ובשום רמז. לשון אחרת: הכתבה היא חסרת כל שחר. נציגותנו באו"ם מקיימת חיפוש קפדני אחרי "מקו"רות שווייציים" במרכז האו"ם וטרם נתגלו שם שום מקורות כאלה. שווייץ אינה חברה באו"ם. הסיפור כולו בדוי מן הלב.

39. עמדת ישראל לגבי הארכתה של הפסקת-האש

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר החוץ ביום ח' בטבת תשל"ב (26 בדצמבר 1971):

לפי ידיעות שפורסמו בעתונות-חוץ "ישראל שוב אינה עומדת על הארכתה של הפסקת-האש בסואץ לזמן בלתי-מוגבל".

אודה לכבודו אם ישיבני:

האם נכון הוא שממשלת ישראל אכן שינתה את עמדתה בנדון?

שר-החוץ א. אבן:

עמדת ישראל נשארת כפי שהוגדרה בכנסת במי ראש הממשלה ובפני.

40. הצעה להכרת ישראל במדינת בנגלה-דש

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשל"ב (2 בינואר 1972):

אבקש לדעת:

1. האם נשקלה האפשרות להעניק הכרה ישראלית לקהיליית בנגלה-דש?
2. האם היתה פנייה כל שהיא, מצד בנגלה-דש או מדינה אחרת, למדינת ישראל, במישרין או בעקיפין, לשם הענקת הכרה זאת?
3. אם לא, האם היו מגעים כל שהם בין נציגים ישראלים ונציגים של בנגלה-דש? אם כן, מה היה טיבם?

שר-החוץ א. אבן:

1. השאלה נמצאת בבירור פעיל במשרדי ותובא לדיון הממשלה בבוא המועד.

2. כן. בשלב מוקדם, ולפני שהוכרה כמדינה עצמאית על-ידי מדינה כלשהי, נתקבלה פנייה מוגן שהגדיר עצמו "ממשלת בנגלה-דש" וביקש את הכרתה של ממשלת ישראל.

3. כן. קוימו מגעים בלתי-רשמיים שלא אוכל לפרסמם כאן.

היו"ר ש. רוזן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, מה היה השיקול של הממשלה או של משרד החוץ שלא להיענות לפנייה זו של ממשלת בנגלה-דש בשעה שהיה סיכוי כי הכרה ישראלית תביא להכרה חדית?

שר-החוץ א. אבן:

אינני רוצה להתחייב להנחה כי הסיכוי הזה אינו קיים עכשיו, אבל באותו שלב לא נמצאה שום מדינה בעולם שהעניקה הכרה לאותו הגוף, וגם אלה שבאו אתנו במגע לא ביקשו כי אנו נגיע להכרעה או להודעה באותו מעמד. הם הגישו בקשה עקרונית, בשל היותנו עוקבים אחרי המתהווה, כי נגיע לידי הכרעה חיובית בנושא זה. כאמור בתשובה שלי לשאלה השלישית, עדיין מת-קיימים מגעים בלתי-רשמיים בנושא זה, אולם המגמה שהשואל הנכבד רוצה לקדם לא תקודם, לדעת, על-ידי הודעה פומבית בשעה זו. אני מוכן לשתף את השואל בכמה מן השיקולים הללו בשיחה פרטית.

41. הפירוש הניתן על-ידי שר החוץ למושג

"הגבול הבין-לאומי הקודם בין מצרים ומלשתיהן המנדטורית"

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשל"ב (2 בינואר 1972):

"הארץ" של יום 28 בדצמבר 1971 מוסר, כי שר

באפשרותם להסביר את עמדת ישראל ומאבקה לשלום, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קיימת פעולת הסברה המיועדת לישראל-לים השוהים בחוץ-לארץ?
2. אם כן, באמצעות מי היא נעשית?
3. אם לא, מה הן הסיבות לכך?

שר-החוץ א. אבן:

1. כן.
2. הפעולה מתבצעת בדרכים הבאות: באמצעות אירגוני סטודנטים ישראלים. באמצעות השתלמויות הסברה הנערכות בארץ ובחוץ-לסטודנטים ישראלים. באמצעות פירסומים המופצים לישראלים אם ישי-רות מן הארץ ואם באמצעות גופים בחו"ל. באמצעות חומר העומד לרשות הנציגויות ואותו הן מספקות לפי דרישה. בכוונתנו גם להפעיל נקודת הסברה בשדה התעו-פה לוד, אשר תספק חומר הסברה ליוצאים לחו"ל. הפעלת הנקודה והיקף החומר שיופק מותנים עדיין בשיקולים תקציביים. בשנה החולפת התגברה מאוד השתתפותם של ישראליים בחו"ל במשימות הסברה.

43. הידוק הקשרים בין ישראל להודו

חבר-הכנסת ג. האוזנר שאל את שר החוץ ביום כ"ב בטבת תשל"ב (9 בינואר 1972):

נתפרסמו ידיעות על-אודות עתונאים צרפתים, שחזרו לאחרונה מהודו, המוסרים על גילויי אהדה של פקידים ממשרד החוץ ההודי כלפי ישראל ועל נכונות לעניין בקשרי יחסים עם ישראל נוכח עמדתן של אר-צות ערב בהצבעתן נגד הודו באו"ם.

רצוני לשאול את השר:

- א. האם מוכן משרד החוץ ליטול יזמה בקשר לבירור האפשרויות לכוון יחסים דיפלומטיים עם הודו?
- ב. האם הגעה פנייה כל שהיא מחוגים רשמיים בהודו בדבר הרצון להתקרבות-יתר בין ישראל להודו?
- ג. האם קיימים מגעים בין ישראל והודו למען הידוק הקשר בין שתי הארצות?

שר-החוץ א. אבן:

- א. משרד עוקב בהתמדה אחר האפשרויות לכוון יחסים דיפלומטיים מלאים עם ממשלת הודו. לצערי לא נודע לנו על מיפנה כלשהו לטובה בעמדתה של ממשלת הודו, להבדיל מדעת הציבור ההודי שבו יש אהדה רבה לישראל. דוברים הודים חזרו והצהירו רש-מית בזמן האחרון כי על אף אכזבתה של הודו ממדינות ערב אין בדעתה להדק את קשריה עם ישראל ולהביא לגורמליציה ביחסים.

ב. לא.

- ג. משרדי עושה במידת האפשר להידוק הקשרים המעשיים בין ישראל והודו. ראש משלחתנו באו"ם קיים שיחה עם שר החוץ ההודי על עזרה הומניטרית לנפגעי הקרבות בבנגל.

החוץ העיר את אוני השגריר יארינג כי "ישראל מפקפקת בעצם ההכרה בגבול הבין-לאומי הישן שבינה לבין מצרים".

בהמשך הידיעה נמסר, כי לפי ההשקפה שהציג שר החוץ בשיחתו עם ה"ד"ר יארינג, היתה זו מצרים אשר לא כיבדה את הגבול הבין-לאומי בזמן ששלטה ברצועת-עזה עד מלחמת ששת-הימים.

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה דלעיל נכונה?
2. אם הידיעה נכונה, האם בעקבות הדעה הנ"ל הוסקו מסקנות כל שהן על-ידי ישראל? אם כן, מה הן?

שר-החוץ א. אבן:

הסברתי ל"ד"ר יארינג, ולגורמים בין-לאומיים אחרים, כי הגדרתו "הגבול הבין-לאומי הקודם בין מצרים לבין פלשתינה המנדטורית" היא מדויקת. משמע כי אין מדובר בגבול נוכחי או בגבול שהיה קיים אי פעם בין ישראל לבין מצרים. לממשלת בריטניה ולמצרים היתה זכות ריבונית לקבוע את הגבול ביניהן: אותה זכות קיימת בידי ישראל ומצרים עכשיו.

ב-13 בדצמבר 1971 הודיע ראש המשלחת המצרית באו"ם ד"ר זיאת כי מעולם לא כונן גבול כלשהו בין מצרים לבין ישראל. ד"ר זיאת צדק ודייק. והנה נקודה עובדתית-משפטית שיש בה כנראה הסכם בין מצרים לישראל.

המסקנה שאני מסיק מן הנתונים האלה היא, שכיוון גבול מוכר בין מצרים לבין ישראל הוא צורך ההווה והעתיד ולא נחלת העבר. במשא-ומתן על נושא זה וזכאית כל מדינה להביע את עמדתה ולהביא את הצעותיה.

היו"ר ש. רוזן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד השר, אני מבין שבתשובה לנשיאים האפריקניים הודיעה ממשלת ישראל כי אין בכוונתה לספח טריטוריה מצרית. מה היא טריטוריה מצרית אם אין גבול, אם אין תפיסה של גבול?

שר-החוץ א. אבן:

השואל הנכבד לא דייק בציטוט, כאשר ציטוט שאינו מלא אינו מדויק. נאמר באותו תוכיד ששלחה הממשלה לנשיאים האפריקניים, כי לממשלת ישראל אין מדיניות של סיפוח, אך יש לה מדיניות של שלום וגבולות מוכרים ומוסכמים שייקבעו במשא-ומתן. לשון אחרת, הממשלה הביעה אבחנה בין סיפוח (annexation), כמעשה חד-צדדי בלתי-מוסכם, לבין הזכות להגיע לידי הסכם על הגבול בין ישראל לבין הממשלות שאתן היא רוצה לקיים משא-ומתן. לכן אסור, לדעתי, לצטט את הרישה של אותה הודעה בלי להשלים אותה עם הסיפה.

42. חלקם של הסטודנטים הישראלים בחו"ל במערכת ההסברה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילנו שאלה את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשל"ב (2 בינואר 1972):

נוכה העובדה שישיראליים השוהים בחוץ-לארץ יש

ב. הצעות לסדר-היום

1. העלאה מתוכננת של המסים המוניציפליים

גלובלית ב-20%. איש איננו חושב על העלאה כזאת. מה איפוא הצידוק לזינוק כזה בסעיף ההוצאות של הרשויות המקומיות?

ובדברנו על עניין השכר: האם אמנם עשו הרשויות את כל הנדרש כדי להתגבר על האבטלה הסמויה שהייתה למכת המדינה במקומות רבים, אך בולטת במיוחד דווקא בכמה ממוסדות השלטון המקומי? מסופקני אם קיימו אבות הערים שלנו את מה שהם עצמם החליטו עליו בכנס-חירום שקיימו לפני שנתיים, כאשר כבר אז נדחתה תביעתם להכפלת המסים העירויים. שם הוחלט, בין השאר, להתמודד עם האבטלה הסמויה ולהתגבר עליה, תוך תיאום עם הסתדרות העובדים, על-ידי העברת חלק מן העובדים שאין להם תעסוקה מלאה למקומות עבודה אחרים. האם בפועל נעשו הצימצומים האפשריים? האם זה הכרחי כי לפי חישוב לגולגולת יהיה בתל-אביב מספר כפול של פקי-דים מאשר בירושלים?

לפי הפירסומים מסתכמם הארנונה הכללית שבה מדובר ב-160 מיליון לירות בקירוב לכל המדינה. הרי היא כיום רק חלק קטן מהכנסת הרשויות המקומיות, לא יותר מאשר 12% עד 13%. ההעלאה הנדרשת בארנונה, אם תבוצע, תכניס לפיכך לכל הרשויות כ-80 מיליון לירות, אבל הגרעון הצפוי - כך אומרים לנו - הוא 290 מיליון. הפער לא יתכסה, אם כן, אלא כדי רבע בלבד או פחות מזה. לפי נתונים אלה, הנמסרים על-ידי הרשויות עצמן, הן יודקו גם לאחר העלאת המס לסיוע מוגבר של האוצר ולהגדלת עומס החובות ואת החסר לא ימלאו. אבל ההעלאה אם תתקבל תסכן ואולי תמוטט, את הסיכוי להגיע להסכמי שכר נאותים וסבירים במשא-ומתן שהמשק עומד בו כעת. כבר החלה שרשרת התייקקויות: שכר הלימוד בבתי-הספר התיכוניים עלה; מצרכי מזון מתייקרים והולכים. כיצד יעמוד העובד בגטל נוסף של העלאת מיסי בשי-עורים גבוהים? אומרים לנו כי התוספת לאדם תהיה קטנה. ננקב המספר של 15 לירות למשפחה בממוצע. מסופקני אם אמנם תסתכם התוספת רק בסכום זה, כי לפי הנתונים שנתפרסמו ב"דבר" ב-14 לחודש זה תהיה ההעלאה המתוכננת בדירוג של 1 לירה עד 11 לירות לחודש לחדר, בממוצע. כלומר, יהיו מקרים שתהיה ההעלאה גבוהה יותר מ-50% והיא יכולה להגיע עד 80%-90% במקרים הקיצוניים. אבל אפילו ותוספת מיסוי גלובלית, בשיעור של 15 לירות לחודש בלבד, תהווה נטל ובפרט באזורי פיתוח מעוטי יכולת. יהיה קל הרבה יותר וול הרבה יותר לאוצר המדינה לחפש מקורות אחרים לרשויות המקומיות לכיסוי כמה עשרות מיליוני לירות, אם זה הכרחי, מאשר לסכן את הסכמי השכר המסתכמים במיליארדים רבים.

על בעיות הרשויות המקומיות בכללן, ועל תקצי-בין בפרט, נדון בקרוב כאשר נטפל בתקציב משרד הפנים. שר הפנים יסביר לנו בודאי כיצד פעלה השיטה של אישור תקציבים גרעוניים לרשויות המקומיות, כפי שאירע בעבר.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מ"פ):
בינתיים עלו המסים.

הי"ר ש. רוזן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחברי-הכנסת גרעון האוזנר להבאת הצעתו לסדר-היום בדבר העלאה מתוכננת של המסים המוניציפליים.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. פתגם אנגלי אומר כי יש שאדם חכם לפרוטה וכסיל ללירות, לאמור, כי בלהיטותו להשיג את המועט, הריהו מסיח דעתו מן העיקר ומכנסו, ירוויח פרוטה ויפסיד כפל כפליים. פתגם זה הולם את ההצעה המושמעת כעת להקל את הנטל הרובץ על הרשויות המקומיות על-ידי הכפלת המסים העירוניים או העלאתם אף למעלה מזה.

שמענו על בעיותיו הכספיות של משק השלטון המקומי, השרוי בנטל חובות ואינו מצליח לפתח את שירותיו עקב תקציבו הגרעוני. אבות העיר שלנו חוזרים ומצביעים על כך כי בארצות אחרות גבוה הרבה המס המקומי מאשר אצלנו וכי יחסית לצרכים המדו-רים נמוכה השתתפותו של האזרח בהוצאות השירותים שהוא נהנה מהם יום יום. בפרט צרה עינם של דוברי הרשויות הללו במסים הממשלתיים, שהם כידוע מן הגבוהים בעולם, ואילו המס המוניציפלי הוא כנראה מן הנמוכים ואף לא הועלה זה כשבע שנים.

כל זה נכון. אך האם נוכח העובדות הללו מן הדין ומן הצדק להיענות לדרישות המושמעות להכפלת המ-סים? בעתון "הארץ" של היום פורסם מאמרו של ראש העיר רמת-גן, ד"ר ישראל פלד, הדין בנושא שלפנינו והמכון במפורש לקראת הדיון הזה. עלינו להיות אסירי תודה על הפירסום, ויפה עשה ד"ר פלד שזיכנו במאמרו. גם אישיותו של הכותב - דמולט בולטת בשורה הראש-נה של ראשי השלטון המקומי - מחייבת תשומת-לב לדברים.

אדון תחילה במספרים, שהרי בעניין זה מחכימות הספרות. לדבריו של ד"ר פלד צפוי השנה ברשויות המקומיות, בלא כל הגדלת מיסוי, לקבול ממסים בסך של 1,350 מיליון לירות. אציין כאן כי בשנה החולפת - ואני מסתמך בעניין זה על נאומי של שר הפנים בכנסת ב-13 ביולי 1971, בדיון על תקציב משרד הפנים - הוערך סך הכל של התקבולים הללו ב-1,230 מיליון. לאמור, לדבריו של ד"ר פלד עצמו צפוי השנה בלא-הכי, בלא העלאת מסים, גידול הכנסה בשיעור של כ-120 מיליון לירות או 10% בקירוב. אינני בטוח כי תחום השירותים הממשיים בעיריות יתרחב בשיעור מקביל. נמצא איפוא מקור מסוים, חלקי לפחות, לכי-סוי צרכים שגדלו.

נעבור להוצאות: לפי אומדן ההוצאות של ראש עיריית רמת-גן לשנה הבאה יסתכם הסכום הזה ב-1,639 מיליון לירות, לעומת 1,362 מיליון בשנה החולפת. כלומר, צפוי לנו גידול הוצאה של כ-280 מיליון לירות, יותר מ-20% לעומת אשתקד. האם גידול הוצאה זה הוא אמנם הכרחי? אומרים לנו כי שכר העובדים מהווה כמחצית מההוצאות. הרשות, והי-שכר הן יגדל לכל הדעות. אבל אוי לנו אם השכר יגדל

צות ועדת ויתקון בעניין זה לגבי תוספת מס הכנסה עירוני, כך שבשולי יכולת ישאו בחלק רב יותר מן הנטל של ההוצאה העירונית.

צריך גם למונע כפילויות בתחומי האישפוז וה- חינוך, שהם שטחים משותפים לממשלה ולרשות, ויש בהם חפיפה וכפילויות בהוצאות במקרים רבים. צריך לאפשר לרשויות המקומיות לדעת, בעת עריכת תקציביהן, בכמה ישתתף האוצר בהוצאות חינוך, בריאות, סלילת כבישים ועוד, ולמונע את אי-ההודאות הנוכחית, הגורמת לכך שהרשויות מחפשות את הכיסוי להעלאת מסים. הרבה דברים צריך לעשות, אבל דבר אחד אסור לעשות בשעה זו: אסור ליצור אווירה של העלאת גלובליות בעשרות אחוזים שיגרמו לזעזועים חמורים. לפיכך מציע אני שהכנסת תידרש לנושא ותדון בו.

2. מניעת העלאתם של המסים העירוניים

ר"ץ מהיום צוטט על-ידי קדמי — אשר רואים את הפתרון בכך שהם מציעים להעלות בעשרות אחוזים — 50% עד 60%, ומגיעים עד 80%, 90% — את המסים העירוניים, במקום לדרוש מן הממשלה הגדלת ההש-תתפות שלה בהוצאות השירותים העירוניים, שאינם עירוניים אלא ממלכתיים. לא רק שאין זה פתרון, אלא זה יגרם לזעזועים ולהתנגדות של האוכלוסיה, כי ידוע שהמסים העירוניים ריאקציוניים עוד יותר מאשר המ-סים הממלכתיים. שכן המסים הממלכתיים, חלק מהם הם לפי הפרינציפ של ההכנסה, הרי המסים העירוניים אינם נקבעים כלל לפי ההכנסה של התושבים. המסים הם ארנונה כללית, שאיננה קשורה כלל עם ההכנסה, ולפעמים עני עם עשרה ילדים, הגר בשלושה-ארבעה חדרים בגלל משפחתו הגדולה, ישלם יותר מסים עירו-ניים מאשר מיליון, הגר בדירה פרטית של שניים-שלושה חדרים וזבחי-מלון. התשלום בעד המים הוא ללא קשר עם ההכנסה של האדם או המשפחה. כן גם ההיטלים על כרטיסי קולנוע וכיוצא באלה.

מכאן שההצעה להטיל מסים עירוניים נוספים היא בבחינת מעשה עוול. ואם קדמי ציטט כאן ביטוי אנג-לי, אני אשתמש בביטוי העברי "דין פרוטה כדן מאה", אשר מבטא את המגמה הכללית לגול את כבשת הרש בנוסף על הגול הכללי. הפועלים עומדים עכשיו במע-רכה קשה על תשלום תוספת יוקר ועל העלאת השכר, נוכח השינויים העצומים שחלו ואשר הביאו להורדת ערכו של השכר הישראלי ולהורדת רמת החיים. והנה רוצים בעקפים לגול אותן פרוטות מעטות, ובלתי-מספיקות שיקבלו הפועלים העומדים במערכה זאת.

מעריכים כי בשנת התקציב 1972/73 יסתכמו ההוצאות של הרשויות המקומיות בסכום 1,640 מיליון לירות, ואילו ההכנסות יגיעו לסכום 1,350 מיליון, היינו גרוען של 290 מיליון. קדמי שאל: כיצד חושבים לכסות את הגרוע הזה לאחר שהמסים המוצעים לא יפתרו את הבעיה? את התשובה לכך מצאתי בעתון "הארץ" משלשום, שם מבשרים לנו כי אותם 290 מיליון החסרים רוצים לכסות על-ידי תוספת מענק ממשלתי של 50 מיליון; מיליון ממשלתי לקונסולי-דציה של החובות — 80 מיליון; תוספת מסים עירוניים — 70-80 מיליון; קיצוצים בהוצאות — 30 מיליון ו-50 מיליון — מימון גרועני.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
ואז גם נשמע מפיו מה ניתן לעשות לצמצום ההוצאות הראויה ולקיצוץ הוצאות היוקרה שמספר רשויות עדיין לוקה בהן. לדעתי צריך להנהיג שיטות מיסוי חדשות. כבר מזמן הוצעה לנו הצמדת מיסוי למדד. בפיירסומי השלטון המקומי מושמעת מדי פעם דרישה לאירגון מחדש של המס העירוני, שהוא היום, למעשה, בלתי-זדקק, כי הוא מהווה מס צריכה. העשיר והעני משלמים בעד אותו שירות, אמנם לפי שיעורים אחרים; אך ביסודו המיסוי שווה. זה כמו ביקור בקול-נוע, שיש בו מחירים שונים למקומות שונים באולם, אבל כל אחד צריך לשלם מחיר מסוים בעד הכניסה. צריך לתאם את המס העירוני שיהיה גם צדק יותר מבחינה סוציאלית וגם מכניס יותר מבחינה קופתית. צריך לחזור ולבדוק, לפי הנתונים של היום, את המל-

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר וילנר, להצעה בנושא דומה: מניעת העלאתם של המסים העירוניים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית הישראלית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. סיעתנו החליטה להעלות את הנושא, כנושא דחוף לסדר-היום, כדי למונע את העלאת המסים העירוניים. המשבר הכספי החמור שנתגות בו הרשויות המקומיות אינו דבר חדש. החדש הוא שהמשבר החמור מאוד, ובצדק מחפשים פתרונות, מכיוון שהרשויות המקומיות כורעות תחת נטל ההוצאות ואין יכולות, בשיטה הנוכחית, לפתור את הבעיות החמורות ביותר שהן עומדות לפניהן.

שורש הרע הוא בעצם השיטה, השיטה אשר מטי-לה את כובד השירותים הממלכתיים על הרשויות המ-קומיות, ולא על התקציב הממלכתי בלבד. שירותי הבריאות, שירותי החינוך, שירותי הסעד ושירותים מסו-ימים אחרים הם שירותים ממלכתיים, ותקציב המדינה צריך לשאת בהם. כשליש מתקציבי הרשויות המקומיות מוצא לחינוך. הוצאות החינוך צריכות להיות מכוסות על-ידי תקציב המדינה. הממשלה משתתפת השתתפות מעטה ביותר בתקציב הרשויות המקומיות.

בשנת 1971/72 סך ההוצאות של הרשויות המקו-מיות, אם נעגל אותן, היה מיליארד ו-400 מיליון לירות. מזה נתנה הממשלה רק מאתיים ושישים מיליון לירות כמענקים ועוד 50 מיליון לירות למניעת העלאת מסים. אינני מתייחס עכשיו לשאלה כיצד מחלקים את המענקים, ואינני מתייחס כרגע לשאלת ההפלה בה-לוקה הזאת; אבל אנו באים הפעם לדיב את ריבן של הרשויות המקומיות בארץ, רובן ככולן, יהודיות כערב-יות. אנו אומרים שאין פתרונות אלא בשינוי כל השיטה, בהעברת הוצאות השירותים הממלכתיים על התקציב הממלכתי, ואת התקציב הממלכתי צריך לשנות מן היסוד, הן בסעיף ההוצאות והן בסעיף ההכנסות. לכן אנו אומרים: כל עוד השיטה הזאת קיימת, כל עוד מטילים עול של שירותים ממלכתיים על הרשויות המקומיות, הרי ההשתתפות של הממשלה, של תקציב המדינה, בהוצאות הרשויות המקומיות צריכה להיות הרבה הרבה יותר גדולה מכפי שהיא כיום.

לכן אין אנו מסכימים לאותם ראשי עיריות ורשויות מקומיות — כמו ראש עיריית רמת-גן שמאמרו ב"הא-

חוברת י"ג, ישיבה רנ"ט

— הצעות לסדר-היום (וילנר, רוזן, בורג, האוזנר) —

שהעניין הוא דחוף ביותר. דיון בכנסת הוא בכל זאת דיון פומבי, לפני דעת-הקהל, ואולי במסגרת דיון כזה כמה חברי כנסת מכמה סיעות ישקלו מחדש אם יש מקום היום להעלות את המסמך הריאקציוני ביותר, מבחינה סוציאלית, במדינת ישראל — את המסמך העירוניים.

היו"ר ש. רוזן:

אני מבקש לתקן משפט אחד בדבר-ך: את העל-את תעריפי החשמל אישרה ועדת הכספים, לפי החוק.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית הישראלית):
הנושא הזה לא נדון במליאה.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לשר הפנים, לדברי תשובה.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. קודם כל רצוני לומר שאני אציע להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לוועדת הכספים. עם זה עלי להביע מספר תמיהות. כיצד יכול חבר-הכנסת האוזנר לדבר על הכפלת המסים בשעה שהעניין הועבר לוועדת השרים לענייני כלכלה, שלפניה הברירה לאשר את העקרון של ההעלאה או לא לאשר, ובמקרה של החלטה חיובית — שלדעת החברים המציעים היא שלילית — להעלות את המסים, אזי ועדת השרים לענייני כלכלה עוד תחליט על השיעור והאחוז של העלאת המסים?

דומני שקפיצה לתוך הנושא, בלי לדעת קודם את כל הפרטים, איננה הולמת בכל אופן אחד משני חברי הכנסת שהעלו את ההצעות לסדר-היום.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
לאחר מעשה — זה מאוחר. לכן צריך לדון בכך עכשיו.

שר-הפנים י. בורג:

לעולם לא מאוחר, כי הנושאים הללו מופיעים בדיון הכנסת, הם חלק של התקציב הכללי.

אם אתה, חבר-הכנסת האוזנר, אמרת שאסור להוליד פסיכזה של העלאה גלובלית, הרי חושבני שבד-ברוך תרמת תרומה נכבדה ליצירת מעין פסיכזה, זאת כאשר מדובר אולי בסכום של 50—60 מיליון או 70 מיליון לירות בתוך תקציב של מיליארדים. אני חושב שהשימוש במלה "פסיכזה" עם הרצון המספרי — יש בו הפרזה שאינני רוצה להגדיל את ממדיה. אמרתי לך זאת, באשר אתה ציטטת מאמר של ראש עיר מכובד, ויש דברי טעם גם בדברים שהוא אמר.

אינני יכול להתייחס באותה מידה של יחס לדברי חבר-הכנסת וילנר, שדיבר על גול ממלכתי והוסיף לזה עוד גזילה של כבשת הרש. אמנם יש משטרים שאינם מכירים בכלל במס הכנסה. אין אני צריך לתת לחבר-הכנסת וילנר את הכתובת שלהם, אבל אם הוא רוצה לומר שכאן יש גול ממלכתי ושם דבר כזה לא קיים, יתחיל ויכוח אחר, שהוא רחב הרבה יותר מאשר המס-גרת של הצעה לסדר-היום.

אם כן, אני מציע להעביר את העניין לוועדת הכס-פים, כי לכסף ולתקציבים ולתשלום בעד שירותים יש תכונה לא סימפטית — אין אתה יכול לתת מה שאין

ומה מירוש הדבר? מירוש הדבר, קודם כל, העלאת מסים קטלנית, בבת-אחת, אשר תתבטא לפי חשבון אחד ב-15 לירות, ולפי חשבון אחד ב-20—25 לירות לחודש למשפחה. אבל לא רק זאת; מציעים גם לקצץ בהוצאות. אני בטוח שלא מדובר כאן על קיצוץ, מאותה בחינה שדיבר עליה קודמי, של אבטלה סמויה, לא זוהי השאלה. הכוונה היא לקצץ בשירותים. שהרי אם לא מאפשרים להקים בית-ספר, שהוא חיוני בשל גידול האוכלוסיה ותוספת התלמידים, הרי זהו קיצוץ של שירותי החינוך; ואם אין מאפשרים להקים בית-חולים חיוני — זהו קיצוץ בשירותי הבריאות.

נוצר הרושם שהממשלה רוצה לפעול לפי הסיס-מה: יותר מסים ופחות שירותים. אם תיענה הממשלה לתביעתו של שר האוצר להעלות את המסים ברשויות המקומיות, יהיו לכך תוצאות סוציאליות חמורות ביותר. אין לי כל ספק שהפעולים, הסוחרים הזעירים ובעלי-מלאכה לא ישלימו עם גזירה כזאת.

אני רוצה להביא דוגמאות של המצב בעירויות ומועצות מקומיות באזורי פיתוח ובאזורים אחרים, יהו-דיות וערביות, כדי להראות כיצד הממשלה מטפלת בהן, כיצד היא מטילה עליהן חובות גוספים בעוד שהיא איננה עומדת בהתחייבויותיה שלה. כיוון שהזמן איננו מרשה לי להרחיב את הדיבור על כך, אביא רק דוגמה דרסטית אחת, מן הימים האחרונים, של עיריית נצרת.

ראש העיר נצרת, חבר-הכנסת סוף-אלדין אל-זועבי, הודיע בעתונות וברדיו שהוא עומד להתפטר או, על כל פנים, מאיים בהתפטרות. כיצד הוא הגיע לכך? והרי הוא תומך בממשלה. מה לא עושה חבר-הכנסת זועבי כדי לבצע את מדיניות הממשלה בקרב האוכי-לוסייה הערבית? כאשר נתקיימו הבחירות לעיריית נצרת הטריחו עצמם שרי ממשלה כדי להשתתף במע-רכת הבחירות, ואמרו שירות ובעקפין לתושבים שאם הם יצביעו בעד אנשיהם, ובראשם חבר-הכנסת סוף-אלדין אלזועבי וימנעו רוב קומוניסטי דמוקרטי לעיריה, אז הממשלה תתמוך בהם, תעלה את רמת השירותים בעיר. הממשלה אף הבטיחה באופן ממשי סכום של 5 מיליון לירות, ולא שילמה אותו אפילו לאנשים אשר עומדים בראש העיריה והם עושי דברה. מסתבר כנראה שלא על-ידי מתן שירות למדיניות הממשלה משיגים את הדברים הללו אלא על-ידי מאבק עם הממשלה על זכויותיהן של הרשויות המקומיות. הדברים הגיעו לידי כך שאי-אפשר היה לסיים את בנייתם של בתי-ספר חינוניים ביותר, הקופה היא ריקה והגיעו שם על סף פשיטת רגל. דברים דומים קורים גם ברשויות מקו-מיות יהודיות, למרות שקיימת אפליה לגבי הרשויות הערביות.

בסיכומו של דבר רצוני להציע לכנסת לדון באופן דחוף בנושא הצעתי לסדר-היום. הסיעה שלנו היא למודת נסיון בהצעות כאלה. כאשר נתפרסמה ידיעה על הכוונה להעלות את מחירי החשמל, העלינו הצעה לסדר-היום. שר הפיתוח שהופיע מעל במת הכנסת אמר: עדיין לא העלת את מחירי החשמל, העניין איננו בוער, וכך הציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. כעבור חודש ימים העלו את מחירי החשמל באחוזים גבוהים. ואז הופיע השר, "פוסט פאקטום", והסביר מדוע העלו את תעריפי החשמל. אני חושש שמצב דומה עלול לקרות גם בעניין העלאת המסים ברשויות המקומיות אם הכנסת לא תאמץ את דברה בעוד מועד. אני חושב

אנחנו צריכים לדעת שהסכומים הם מאוד מאוד קונקרטיים ולא רק מפני שכסף בדרך כלל, כאשר אתה צריך לשלם אותו, צריך להיות קונקרטי, אלא מפני שהנטל מתחלק על כ-200 יחידות מוניציפליות. דיון מטולה אינו כדון אילת, והמצב של רמת-גן של ד"ר פלד אינו המצב של מצפה-דמון וירדוס, ויכולתי להוסיף מקומות כהנה וכהנה, וגדמה לי שהרשימה של המקומות שיתכן כי צפויה להם התמוטטות תהיה גדולה יותר מאשר רשימת המקומות שיכולים להתקיים שנה - אולי, אולי - בלי תוספת של גביית מס.

כאן יש הכרעה אזורית, ששום הרמת קול של גואם אופוזיציוני או קואליציוני אינה יכולה לפטור אותם מן העול האינטלקטואלי והמוסרי להחליט.

מה אנחנו רוצים? האם אנחנו רוצים להוריד את רמת השירותים או לא? אם אין אנחנו רוצים - ובאמת איננו רוצים - צריך גם להיות האומץ לומר דברים בלתי-פופולריים. אותם חושבים שזה הדבר הכי-פופולרי והכי-מקובל עלי לעמוד כאן בתור אדבוקאט של העם-לאת מסים? האם בקופה הפרטית שלי זה אינו משתקף? אבל איני יכול לעשות חשבון של כלל לפי חשבון פרט לבד. אם אנחנו מעמידים את השאלה כך - רוצים להחזיק כבישים; רוצים תאורה; רוצים סילוק אשפה; רוצים ביוב כסדרו; רוצים מתן שירותי חינוך; רוצים מתן שירותי סעד; רוצים הכנת גנים; רוצים מפעלי מים; רוצים פיקוח על הבנייה והתיכונן; רוצים בהחזקת ילדים ביום לימודים ארוך; רוצים שירותי דת; רוצים שירותי תרבות - כן או לא?

(קריאה: רוצים...)

רוצים סוכריה. אם רוצים, צריך לענות, כיצד משל-מים זאת.

מדריך ביבי (המערך, עבודה-מפ"ם):
רוצים ביטול האבטלה הסמויה ברשויות.

שמחה ארליך (גת"ל):
רוצים גם בפחות ביזבה.

הי"ר ש. רוזן:
כל חברי הכנסת יגידו מה רוצים? מספיק שהשר אומר.

שר-הפנים י. בורג:
אני אומר: ביום רביעי השתתפות כה ערנית - זה סימן טוב לכנסת ולגושא.

אם כן, אמרתי את הדברים ויכולתי להוסיף לחומ"רת השאלה, לא רק באופן רטורי, אלא אני יכול גם לדבר על אותו גרעון אשר הרשויות המקומיות סוחכות על שכמן, שהוא 1 מיליארד ו-600 אלף לירות. אני חושב שזה בלתי-חינוכי. לא בקלות אנחנו מרשים לעשות תקציב גרעוני לאיזון רשות מוניציפלית. זה בלתי-חינוכי, אבל, מורי ורבותי, אם אתם דורשים רמה מסוימת והחזקת הרמה הזאת בשירותים, ואתם אינכם מתייבים את האזרח להיות שותף לתשלומים - אתם מחנכים את האזרח לאזרחות רעה.

ומעל הבמה הזאת אני רוצה להסתייג מאותה מידה של צנינות או מאותה מידה של צביעות אשר הרשתה העלאות מסים בכל אתר ואתר, ורק כאשר

לך, ואין אתה יכול לתת מה שלא לקחת או קיבלת קודם ממישהו אחר. כלל דיוע הוא, שלממשלה יש כסף רק משני מקורות: או שהיא מדפיסה או שהיא גובה. זה נאמר לגבי ממשלה שיש לה, לפחות, ברירה בין שני הדברים. מה יגידו הרשויות המוניציפליות שלרשות אין מכונת הדפסה, ואשר שש-שבע שנים כבלו אותן ולא נתנו להן להעלות מסים על-ידי אותו גאון, על-ידי אותו נימוק של פסיכזה של מסים וגול ממלכתי ומוניציפלי על-יך ישראל? יש פרודצורה לפי החוק. הרשויות המקומיות מדינת ישראל נבחרו לפי תהליך דמוקרטי. הן מורכבות ממפלגות שונות. פעם זה בשלטון ופעם זה. אינני מדבר על מהפכות כלתוריסטיות. יש תהליך כזה. העיריה מכינה את התקציב שלה בתהליך מסוים. עד ה-1 באפריל צריך לעשות זאת. זו התחלת השנה התקציבית, וגם יהיה דיון. כל אתר ואתר מחליט לפי הצרכים שלו, לפי האפשרויות והמשאבים שעומדים לרשותו.

אני רוצה לומר דברים מספר באשר אנחנו עוסקים בקטע של החזית, הגדול והרחב והעמוק, של בעיות שקשורות בתחום מתן השירותים החיוניים ביותר, שירותים יומיומיים לאזרחי ישראל, ואילו הייתי עכשיו בווי-כוח מפלגתי גרידא, יכולתי על הטענות והתאזנות בנוגע לכול ממלכתי לענות בשאלה נגדית: אתה רוצה שיהיו שירותים או לא? אתה רוצה ששירותים יינתנו בצורה וברמה הדרושות או לא? ואם אנחנו משיבים לשאלה כך או כך, נדמה לי שלא אגזים אם אומר שרוב מכריע של אזרחי המדינה, רוב מכריע של תושבי הרשויות, רוצה שהשירותים יימשכו ועד כמה שאפשר יהיו מרובים יותר ויהיו טובים יותר ויעילים יותר.

אינני יכול להעלות על דעתי אדם סביר, לפי המושג בתורת המשפטים, שיסכים לאור הטענות שהושמעו כאן מפי שני חברי הכנסת, שבביתו לא ינקו בכל יום את המדרכה או לא יקחו בכל יום את פחי האשפה או שלא יהיה יום לימודים ארוך לילדי.

אמסור כמה פרטים. תקציבי הרשויות המקומיות יגיעו בשנת 1972/73, לפי התחזיות המוסכמות והמוקדמות, לסך 1,640 מיליון לירות. וזו תחזית והירה מאוד שלוקחת בחשבון את העובדות כפי שהן היום, את הנתונים כפי שהם היום, וזוהי לא כלול משהו מהרחבה מכרעת או שיפור מכריע באחזקת הרמה הנוכחית. זה אומדן של ההוצאות - 1,640 מיליון לירות.

לעומת זה עומד אומדן של הכנסות, עצמיות ואלה שמועברות על-ידי גבייה מרוכזת, על-ידי כך שהממשלה גובה מסים. התקבולים האלה יגיעו ל-1.4 מיליארד לירות. יש פער של רבע מיליארד לירות, של כ-240 מיליון לירות. בשביל זה נקבל, ראשית כל, סכום של כ-80 מיליון לירות בתור מילווה לקונסולידציה. אני בגלל, ולא אכחד ולא אתכחש לאמת שלי ולאמת של האמת, שמימון תקציב רגיל על-ידי מילווה אינו בריא. זה מימון גרעוני. עבירה גוררת עבירה ומילווה גורר ריבית, ולמעשה אינו פותר בעיות אלא דוחה את פתרון הבעיות, אף-על-פי שיכולות להיות שעות ושנים בחיי המדינה ובחיי האומה שאין עצה אחרת אלא לעשות זאת בתדעיה ובידיעה ברורה כי, למשל, מתן מילווה לקונסולידציה לתקציב הרגיל השוטף רק ממביד את הנטל שרובץ בלא-הכיל על הרשויות המקומיות. אבל גם אם אתם מורידים את ה-80 מיליון האלה של מילווה לקונסולידציה, נשאר הפער הגדול בסך 160 מיליון לירות.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
יש מסעדות כשרות יקרות הרבה יותר.

שר-הפנים י. בורג:

יקרות יותר כמה? מפאלאפל? אני יודע, בכל אופן, אם את הכסף הרוויחו באופן כשר — אין אסון בכך. אבל אל גלך לשטח שהוא מעניין ומכובד מאוד, ולא אעסיק אתכם עכשיו בדברים גאסטרונומיים עם חשבוני גות גאסטרונומיים, אלא אני חוזר לאותו עניין שאנחנו צריכים לעסוק בו.

אני טוען טענה ומעמיד כאן תיזה, ואני מקווה שחברי הכנסת, על כל פנים ברובם המכריע, מסכימים לתיזה: שירותי העיריה והרשות המקומית, אף-על-פי שניתנים באופן שווה — נהנה מהם יותר החלש מאשר נהנה מהם החזק, אשר בידו האמצעים לקנות שירותים מסויימים בכסףו שלו ובכוחו שלו.

אם כן, אני אומר: אל תנפנפו את הדגל הזה, מפני שמה שרוצים לעשות יהיה לטובת החלשים.

מנחם ידיד (גח"ל):

אבל השירותים בשכונות ובפרברי הערים אינם עומדים על רמה גבוהה.

שר-הפנים י. בורג:

היא הנותנת, ומשום כך משרד הפנים מתייחס לעיירות אלה ביתר חיבה וביתר רוחב-ידי.

העירייה האחרונה היא בעלת אופי כללי, אבל היא שייכת לאותה תשתית מחשבתית שאני הנחתי בנוגע למתן שירותים במישור המוניציפלי. חברי הכנסת הנכבדים, אנחנו חיים בתקופה שהערנות לבעיות המוניציפלי, ליות, לבעיות הפנימיות, נעשית חזקה יותר ויותר. זהו עידן ההתעוררות לבעיות פנים, אשר לפני חמש שנים ועשר שנים עדיין לא ידענו את היקפן של הבעיות הללו, לא ידענו את דחיפותן של הבעיות הללו, וגם לא ידענו — ואנשי ציבור מותר להם להעיר על כך — את מידת ההשתתפות של הציבור, מתוך ערנות גמורה, בבעיות אלה, כמו אקולוגיה, נושאים קהילתיים, מתן חינוך, מתן סעד, אני חושב שדווקא הספק הראשי של שירותים לאזרח, היינו העיריה והרשות המקומית, וכאי לקבל את האמצעים למתן השירותים אשר האזרחים זכאים לקבלם.

משום כך אני מציע להעביר את שתי ההצעות — שמעוררות שאלות רבות — לוועדת הכספים, כאשר שם המקום לדבר בפרוטרוט על הנושא.

היו"ר ש. רוזן:

האם המציעים מסכימים להצעת השר?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
כן.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
קודם נצביע.

היו"ר ש. רוזן:

וזאת אומרת, אינך מסכים.

אם כן, לפנינו שתי הצעות, אבל סיעת גח"ל מבקשת להפריד בהצבעה בין שתי ההצעות, ואני חייב להיענות לבקשה זאת. נצביע על שתי ההצעות בנפרד.

המדובר באותה עיריה, באותה רשות מקומית, אשר סובלת מגרעונות שנים רבות, אשר גדלה בזכות העלייה ושאין לה תקציב ומקורות משלה — פתאום כולם נעשו צדיקים גמורים. השתמשתי במונח "ציניות" והשתמשתי במונח "צביעות"; האם אני צריך לתת את השמות של אותן הסתדרויות אשר העלו את מסי החברים שלהן במשך שש השנים הללו? נדמה לי שאתם מכירים את הכתובות.

המדינה, ברשות שניתנה עלי-ידי הבית הגבוה הזה, העלתה מסים. אותו פועל, אשר חבר-הכנסת וילנר חושב שהוא מדבר בשמו, היה שותף ב"עיסקת החבילה" ו"עיסקת חבילה" זו הטילה עשרות רבות של אחוזים על תקציב ההוצאות שבאו בעקבות העלאת השכר. כל זה מותר. רק אותה רשות מקומית, אשר צריך לשלם לה, אסור לה במשך שש שנים להעלות את המסים.

מורי ורבותי, אינני אדם המתלהב מתשלום מסים, ועדיין לא ראיתי מדינה שבה האזרחים עומדים בתור כדי לשלם מסים. בודאי לא אני האיש שיעלה אידאיו-לוגיה שלמה ויעשה שיפור קוסמטי של הדברים; אבל אם אנחנו מדברים תכלית — האם אנחנו רוצים בשי-רותים או איננו רוצים בשירותים?

עכשיו אני רוצה לומר משהו על הפילוסופיה של השכבות החלשות והנחשלות מול ההעלאה הזאת שמ"דובר עליה, ושטרם הוחלט עליה. ראשית, העלאה זו איננה אחידה. אינני רחוק מהשקפתך, חבר-הכנסת וילנר, בעניין מסים מסויימים שאינם פרוגרסיביים אלא מוטלים על ראש, בלא הבדל של הסטטוס הסוציאלי של אותה משפחה, אבל יהיה בודאי הבדל בין רובע שם אתה מעלה את המסים באחוז קטן לבין רובע אחר של העיר שם אתה מעלה באחוז גדול.

אנחנו שותפים לעיוותים גדולים שהיו, ואביא כמה דוגמאות: בעיר אשדוד, שם הכנסות התושבים טובות למדי, ההכנסה לגפש מארגונה מניעה ל-22 לירות בלבד במשך שנה. ובעיר הזאת יש, כידוע, תעסוקה מלאה ורמת ההכנסה אינה ירודה ביותר. לעומת זאת באופקים, שם רמת ההכנסה של התושבים אינה גבוהה ביותר, בעוד שיעור הילודה גבוה ביותר, הרי ההכנסה הממוצעת מנפש היתה עד עכשיו 30 לירות לשנה, ובבאר-שבע — 44 לירות לשנה. איפה ההצדקה הזאת, שבאשדוד דהיום יגבו רק 22 לירות לשנה ואילו באופקים של היום, של אתמול ושל מחר — 30 לירות? זו התוצאה של ההקפאה הזאת. ההקפאה הזאת לפעמים ממיתה תאי חיים, ואינני רוצה להיות שותף לאי-צדק מסוג זה.

עכשיו אני רוצה לומר עוד שתי הערות ובוה לסיים את דברי. משתמשים בארגומנטציה נגד העלאת מסים — שתהיה מתונה למדי באשר תחול בהדרגה לפי הסוג — השונים — כי היא תהיה כאילו לרעת השכבות החלשות והנחשלות, והרי יש כאן, אלו לומר את הדבר בצורה הנאה ביותר, טעות בחשיבה. כי מי נהנה מן השירותים יותר — העשיר או העני? החזק או החלש? זה שיש לו כסף לשלוח את ילדו לפנסיונט בשווייץ, או זה שנהנה ממתן לימודים ביום ארוך? זה שיכול ללכת, עם או בלי רשות של הוצאות עסקיות, למסעדות פאר, אשר בדרך כלל אינן מן הכשרות ביותר, או זה שהילד שלו מקבל את הארוחה החמה היחידה ממפעל ההזנה שהעיריה נותנת?

— הצעות לסדר-היום (רוון, רזאל-נאור, וילנר, טובי, ידיד); חוק ביטוח תלמידי בית-ספר (רוון, כץ, בגין) —

לוועדת הכנסת שתחליט בעניין זה. רשות הדיבור להוֹדָה על הימנעות לחבר-הכנסת ידיד, בשם סיעתו.

מנחם ידיד (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנענו מהצבעה הואיל וסבורים אנו כי בימים אלה אין כל הצדקה להעלות את המסים ולהטיל הכבדה נוספת על שכמם האזרחים. אנחנו בדעה שחובת הממשלה לסייע בידי הרשויות המקומיות, בעיקר לפטור את העיריות והמועצות המקומיות מהוצאות אחזקתם של שירותים ממלכתיים כגון בריאות, חינוך וסעד. צעד זה יאפשר במידה מסוימת לרשויות המוניציפליות לאזן את תקציביהן.

ביקשנו להפריד בין שתי ההצעות, הואיל ואנו מתנגדים לנימוקים שהשמיע חבר-הכנסת וילנר. לעומת זה אני חייב להעיר ולציין שאני תמה על עצם ההצעה שהעלה בנושא זה חבר-הכנסת האזרחי. מה הוא התרגיל הקואליציוני הזה? מצד אחד הממשלה היא המציעה והמחליטה להעלות מסים, וחבר-הכנסת האזרחי וסיעתו שותפים בממשלה ובאחריות הממשלה על פעולותיה. אני רוצה להאמין שהממשלה אכן תבין כי אין עוד אפשרות להטיל עומס מסים נוסף על שכמו של האזרח. ועל הכל — רצוני להדגיש: בטרם חושבים על הדרך הנראית כקלה ביותר של הטלת עול מסים נוסף, יש לעשות, ובלא דיווח, למען קימוצים, ייעול וחסכון. והרי אין זה בגדר סוד: "אבטלה סמויה", כפי שזה קרוי, בעיריות היא הגדולה ביותר, והצמצומים בשטח זה היו מונעים הטלת מסים ומאפשרים שירותים טובים ונאותים יותר לאזרח.

משום כך נמנענו מהצבעה, אדוני היושב-ראש.

ג. חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב — 1971 *

הצעת חבר-הכנסת א. כץ

יתר. הפגיעות קורות בחצר בית-הספר, בחדרי הכיתות, במעבדות, במיתקני הספורט. הפגיעות קורות בדרכו של התלמיד לבית-הספר ובשובו לביתו. התלמיד עלול להיפגע במהלך השיעור, בהפסקה, ואפילו בשעה החפשיית — אותה שעה חפשיית שהיתה כה חביבה עלינו כש-אנחנו היינו תלמידים, ובוודאי שהיא לא פחות חביבה היום על ילדינו-תלמידינו — וכן בפעילויות החינוך המש-לים.

יש שהפגיעות מסתיימות בשריטה קלה, אך יש שלדאבוננו הופך התלמיד לבעל-מום לצמיתות. כאב, עגמת-נפש, הפסד לימודים הם מנת-חלקו של התלמיד. ועל כך יש להוסיף הוצאה של דמים רבים לריפוי, איש-פז, שיקום, עזרה בשיעורים נוספים ומכשירים מיוחדים במקרים חמורים.

ידוע אני שיש בתי-ספר המבטחים ביומם כבר היום את תלמידיהם. יש תלמידים, והם לא מעטים, המ-כוסים על-ידי חברותם המלאה והמקיפה של הוריהם באחת מקומות-החולים. אך אין להשלים עם מצב שתי-מיד בישראל עלול להיפגע ולא להיות מכוסה בביטוח מתאים.

קודם כל נצביע על הצעתו של חבר-הכנסת האזרחי פה יש רק הצעה אחת: להעביר את העניין לוועדת הכספים.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת ג. האזרחי לוועדת הכספים נתקבלה.

אסתר רזאל-נאור (גח"ל):

מבקשים רשות להדעה.

הי"ר ש. רוון:

הרשות תינתן אחרי ההצבעה השנייה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה השנייה, של חבר-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אני מסיר אותה.

הי"ר ש. רוון:

יש איפוא רק הצעה אחת, להעביר לוועדת הכספים את הצעת חבר-הכנסת וילנר.

הצבעה

ההצעה להעביר לוועדת הכספים את הצעת חבר-הכנסת מ. וילנר נתקבלה.

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

לגבי הוועדה, אני מציע להעביר לוועדה משותפת של כספים ופנים.

הי"ר ש. רוון:

אם יש הצעות שונות — אני מוכרח להעביר זאת

הי"ר ש. רוון:

אנו עוברים לסעיף הבא: הצעות חוק של חברי כנסת. ראשונה נשמע הצעת חוק של חבר-הכנסת אברהם כץ: חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב — 1971. רשות הדיבור לחבר-הכנסת כץ.

אברהם כץ (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק ביטוח תלמידי בית-ספר באה לסתום פרצה בחגורת הביטוח של ילדינו-תלמידינו.

מנסיונם של הורים בישראל, מנסיוני כמורה, כמחנך, כמנהל —

מנחם בגין (גח"ל):

איפה שר החינוך, אדוני היושב-ראש?

הי"ר ש. רוון:

סגן שר האוצר ישיב על זה.

אברהם כץ (גח"ל):

— יכול אני לספר לחברי הבית על מקרי פגיעה רבים של תלמידים, מהם חמורים וקשים ומהם קלים

שלהם היא ארוכה. אם חבר-הכנסת כץ מציע לנהוג לפי המקובל במקרים כאלה, הרי שהוא מתכוון לסכומים גבוהים הן במקרה של מוות והן במקרה של נכות מלאה.

אינני רוצה להיכנס לפרטי החשבון כמה צריך לעלות ביטוח כזה וכיצד אני מגיע לחשבון זה. כסוי ביטוח נכות, החל על כל שעות היממה, עולה פרומיל אחד. כיוון שהתלמידים אינם נמצאים כל שעות היממה בבית-הספר, נביא בחשבון רק את שעות הלימודים, שעות הנסיעה לבית-הספר וממנו ושעות החינוך המשלים. כלומר, הביטוח צריך לחול על חמישים אחוז משעות היממה. לפי התעריפים הקיימים, ולפי סכומים מתקבלים על הדעת, לגבי כל אוכלוסיית התלמידים — וקראתי בהצעת החוק שהוגחה לפנינו שהמדובר על מערכת החינוך הכוללת, דהיינו על 750–800 אלף תלמידים — הערכת היא שביטוח כזה צריך לעלות לתקציב המדינה, כי עיקר הנטל הוא על תקציב המדינה, סכום של 20–30 מיליון לירות רק תשלום פרמיה.

רבותי חברי הכנסת, משרד החינוך עומד בפני קשיים תקציביים בהפעלת החוקים החדשים הקשורים במערכת החינוך: חוק הפיקוח על בתי-הספר, ביצוע הרפורמה, הרחבת חוק לימוד חובה וחוק הספורט. אינני יודע אם לאור סדר העדיפויות הכולל, עם כל ההערכה להצעת חוק זו, אנו יכולים להרשות לעצמנו נטל נוסף על תקציב המדינה בסכום של 20–30 מיליון לירות.

ניסיון לבדוק אם ביטוח מעין זה שהוצע כאן הוגה במדינות אחרות. לפי אינפורמציה שקיבלנו — וייתכן שהיא איננה מלאה — גם במדינות מערב-אירופה העשירות ביטוח מעין זה לא הונהג. לא ידוע לנו על שום מקרה באיוו מדינה שהיא שביטוח מקיף כזה הונהג והוטל על כתפי המדינה.

המסקנה המתבקשת מן הדברים שאמרתי היא, שעם כל החיוב שבחוק המוצע, לדעתנו טרם הגיע הזמן לחקיקה מעין זאת. לאור סדר הקדימויות של המדינה ונוכח המשימות שהמדינה נוטלת על עצמה, נדמה לי שאין מקום בתנאים הקיימים להטיל נטל כבד נוסף על תקציב המדינה.

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, אין אנו מתנגדים שהצעת החוק תועבר לבחינה ולימוד נוספים בוועדת הכספים של הכנסת. ואני מציע את ועדת הכספים של הכנסת, כי אחרי הכל אין זו בעיה פדגוגית ולא בעיה חינוכית. אין זו שאלה שהתלמידים יהיו מחונכים או מחונכים יותר אם לא יבוטחו. עובדה היא שהצעת החוק הועברה עלי-ידי שר החינוך והתרבות לשר האוצר להכנת התשובה, כי משרד החינוך והתרבות אינו רואה בשאלה שאלה חינוכית אלא שאלה כספית ושאלת הקדימויות במערכת החינוך כולה: האם אנו יכולים לקבל על עצמנו נטל נוסף זה או לא.

לכן אני מציע להעביר את הצעת החוק לבחינה בוועדת הכספים.

אברהם כץ (גח"ל):

אני מבקש להשיב.

היו"ר ש. רוזן:

כאשר השר מקבל את ההצעה, אין מקום לנאום שני של המציע.

אדוני היושב-ראש, בהצעתי מדגיש אני את הג-קודות הבאות:

(1) חובת הביטוח תחול על כל הבעלויות, לרבות המדינה;

(2) הביטוח יכסה את כל אפשרויות הפגיעה בבית-הספר: פגיעה על-ידי תלמידים, על-ידי מיתקנים, על-ידי עובדי הוראה ואנשים אחרים;

(3) שינוי מקום הלימודים של התלמיד, תופעה מצויה ורווחת אצלנו, לא יפגע בסטטוס של המבוטח;

(4) שר החינוך יוסמך לתקן תקנות הקשורות בנושא זה, לרבות סוגי מבוטחים נוספים וסוגי סיכונים נוספים החייבים בביטוח;

והנקודה האחרונה שאני מבקש להדגיש: אני מקווה שתחולת החוק, אם וכאשר יוחק, תתחיל מרא-שית שנת הלימודים הבאה.

לחוק זה יש אספקטים כספיים ברורים, אבל הוא כולל גם אספקטים פדגוגיים, לגבי סוגי המבוטחים ולגבי אפשרויות של סיכון החייב בכיסוי של ביטוח. ולכן, ברשותך אדוני היושב-ראש, אציע שהדיון המוקדם, אם החוק יועבר לדיון מוקדם, יקויים בוועדה משותפת של ועדת הכספים ושל ועדת החינוך.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נבחרה. משמעות הצעת החוק של חבר-הכנסת כץ היא ביטוח מפני נזק גוף, היינו נכות, שעלול להיגרם לתלמיד במסגרת פעולות הכרוכה בלימודים, ובלי להתייחס לסיבה שגרמה לנזק הנכות או נזק הגוף הזה.

לפי המצב הקיים היום מבוטחים התלמידים בביטוח צד שלישי, משמעותו כי כל נזק גוף שנגרם כתוצאה מאחריות שילוחית של עובד הוראה מכוסה על-ידי הביטוח. נגרם נזק לתלמיד כתוצאה מרשלנות עובד ההוראה — יהיה התלמיד זכאי לפיצוי, וביטוח-צד-ג' עונה על בעיה זו.

עלות הביטוח הנ"ל היא קטנה יחסית, וזאת מאחר שהיבטים תחילה להוכיח את רשלנותו של עובד ההוראה. נוסף על כך, בישוברים מוחזקים, שבהם לומדים לפי הערכתי כ-100,000 תלמידים, קיים ביטוח תאונות על חשבון תקציב המדינה, וזאת מאחר שמדובר ברשויות שעדיין אינן מבוססות, שם מערכת החינוך כולה מוחזקת על-ידי המדינה. אמנם ביטוח זה הוא על סכומים נמוכים מאוד — אם אינני טועה, 1,000 לירות למקרה של מוות, וכ-4,000 לירות מקסימום למקרה של נכות מלאה. שני הביטוחים גם יחד — ביטוח צד שלישי של מערכת חינוך חובה וביטוח התאונות בישוברים מוחזקים — עולים לתקציב המדינה כיום סכום של בערך 150,000 לירות.

לעומת זאת משמעותה התקציבית של הצעת החוק שהביא לפנינו חבר-הכנסת כץ היא מרחיקה לכת מעבר לכל הקיים היום. ואני מניח שהכוונה היא לביטוח בסכומים גבוהים הן במקרה של מוות והן במקרה של נכות מלאה. מאחר שמדובר בתלמידים, תחולת החיים

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר הצעת החוק של חברי-הכנסת כץ: חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971, לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק של חברי הכנסת א. כץ לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת נתקבלה.

אברהם כץ (גח"ל):
אני מציע שוועדת הכנסת תחליט על הוועדה שאליה תועבר הצעת חוק זאת.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):
אני מציעה להעביר הצעת חוק זו לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ש. רוזן:
ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק.

ד. המצב בנמלים

ואנו מקווים שחברי הכנסת, שיביעו את דעתם בנושא זה, לא יתעלמו מן הבעיות האובייקטיביות הטמונה בו, ולא יהססו מלסכם את דעתם בהצעות של ממש, שניתן לבצען מהיום למחר.

אין זה מפתיע שיחסי העבודה היו לבעיה ראשית בכל חברה חפשית בעולם ואין זה סוד שבפנסת הרגיוני-יות שבתחום זה תופסים יחסי העבודה בנמלים מקום בראש. בארצות-הברית, למשל, שבתו בשנת 1970/71 נמלי האוקיינוס השקט יותר מ-100 ימים ונמלי האוקיינוס גוס האטלנטי 60 ימים, והשבתה בנמלי האוקיינוס השקט התחדשה לאחרונה, כשהיא גורמת נזק רב לכל-כלת ארצות-הברית, ולא רק לה. אלא שלמזלה של אמריקה יש לה אוקיינוס ברזרבה, ועל כן אין היא משותקת לחלוטין. נמלה של לונדון, למשל, סובל משביתות כפי שהאקלים של העיר סובל מערפילים — בתדירות חוזרת ובמועדים בלתי-צפויים. שכן הסוורים העולה שם אשתקד ב-40%; התעריפים — ב-60%, והנזק שנגרם בנמל נאמד במיליארד לירות ישראליות בקרוב.

יש לשאול, כמובן, מדוע נעשו יחסי העבודה בכלל, ויחסי העבודה בנמלים בפרט, לבעיה כה סבוכה, והתשובה בה מסועפת למדי. ראשית, מפני שהפועלים בימינו מאוּר-גיים ומעורבנים כפי שלא היו מעולם, ותביעתם למנה הוגנת יותר בהכנסה הלאומית היא כיום תביעה נחרצת ומובנת. שנית, שוב לא עומדת מול העובדים הנהלה קשוחה, אטימה וכלי-יכולה. נהפוך הוא, הנהלה מודרנית משוכנעת שהיא חייבת ללכת לקראת העובדים לא פחות משהיא חייבת לשכלל את ציודה. והאמת ניתנת להיאמר, שאפילו ארצות הקפיטליזם הקלאסי התקדבו לקראת שוויוניות חברתית יותר מאשר ארצות הסוציאליזם הדוקטרינרי התקדבו לדמוקרטיה של ממש.

שלישית, המשק המודרני מצטיין בשני איפיונים: המיכון המעמיק והולך יוצר נקודות רגישות מאוד במפת הכלכלה ומעניק בכך לעובדים ולנציגים כוח מיקוח ניכר; ואילו המחסור בכוח האדם קטן בענפי העבודה של המשכילים וגדל בענפי העבודה הקשה, או מה שקרא "עבודה שחורה". תופעה כפולה זו נכונה במיוחד לגבי הנמלים.

בישראל, אדוני היושב-ראש, המצב רציני במיוחד, שכן אנו מדינה הקשורה בטבורה אל הים — אין לנו חיבורי יבשה חיצוניים, וחיבורי האוויר של ישראל אינם מספיקים לצרכי היצוא והיבוא. ישראל חייבת לייבא חלק חיוני מן החומרות, החימוש והדלק שלה דרך הים, והיא חייבת להטעין באניות את עיקר היצוא

היו"ר ש. רוזן:
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף כ"ב בסדר-היום: המצב בנמלים, הנושא מועלה על סדר-היום על-פי החלטת יושב-ראש הכנסת והסגנים, בהתאם לסעיף 71 לתקנון הכנסת. רשות הדיבור לשר התחבורה.

שר-התחבורה ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. השנה שחלפה היתה אחת השנים השקטות והפוריות ביותר בשלושת נמלי ישראל: חיפה, אשדוד, ואילת. אף-על-פי שבגרב ענפי השירותים במדינה הועלו התעריפים, נשארו תעריפי הנמלים ללא העלאה. במשך השנה, עד אמש, לא היתה כל שביתה בנמלים וגמנוע נזק כספי ניכר; פריון העבודה עלה לפחות ב-10%; היטלי הצפיפות ירדו ל-45 ימים, או נזק של 4.5 מיליון לירות, לעומת 195 ימים או נזק של 19.5 מיליון לירות למשק, שנה קודם לכן כאשר תוספת השכר מעל ל"עיסקת החבילה" הסתכמה ב-10.6% בחוזה העבודה לשנתיים, לעומת הערכה מוקדמת של 12%, שהיתה מקובלת ערב המשא-ומתן. כידוע הוצאות השכר שאין לשירות שליטה עליהם, כגון תוספת "עיסקת החבילה", תוספת-יוקר, ביטוח לאומי וכדומה הסתכמו ב-16%.

כל זאת בתקופה שהורגש מחסור בידיים עובדות, וגידה, כתוצאה מכך, מענפים "קשים" לענפים "רכים" יותר; בשנה של אי-שקט כללי ביחסי העבודה במדינה, בשנה של תוספות שכר ניכרות, בעיקר בתחום ההוראה וההרפאה.

זה סיכום שיש להתברך בו, ושאני זוקפו בראש וראשונה לזכותו של מנהל רשות הנמלים, מר אהרן רמז, שצירף אורך-דוח, תבונה ועבודה מסורה כדי לנווט את מערכת יחסי העבודה משוחרר מבעיות של תביעות קיצוניות לכיוון של יציבות הדרגתית. זהו, איפוא, הישג של איש, של חבר עוזריו ושל עובדי הנמלים עצמם.

אני מצטער שחוגים מסויימים נתפסו לתאוריות מסולפות ולעשיית חשבונות נחפות בלא בדיקה, במקום ליכות את הרשות כולה ב"ישר כוח", שהיא ראויה לה. לא שאין בעיות בנמלים, ולא שהכל שפיר בהם — איזה מקום-עבודה משוחרר מבעיות? אלא שיש להבי-דל יפה בין נסיגות אחראיים להתמודד עם הפרובל-מטיקה הקיימת בכל משטר חפשי, שהוא בנוי במהותו על משא-ומתן בלתי-פוסק, לבין גישה סנסציונית המצ-יעה על פתרונות מדומים הנובעים מניפוח מצבים עד לנקודה שבה נראה המרחק שבין הקטסטרופה לבין הנשגב כחסר דרגות-ביניים.

יוחנן בדר (גח"ל):
כפי שקיבלו עובדי אשדוד.

שר-התחבורה ש. פרס:

כפי שקיבלו עובדי אשדוד, ועובדי חיפה השלימו עם זה עד 1971. אני רוצה לומר שבהתחלה דובר על כך שמזכיר מועצת פועלי חיפה ומנהל רשות הגמלים יבדקו יחד את הנושא, אולם הם בדקו אותו ולא באו לכלל הסכם, ואז הוצע שבדרך יבדק את העניין. סיכמנו עם נציג הוועד הפועל של ההסתדרות מי יהיה הבורר, אולם הסיכום הזה לא התקבל על דעת מועצת פועלי חיפה ועל דעת ועדי העובדים בגמל, ומועצת פועלי חיפה הציעה בוררים משלה. אמרנו: איננו יכולים להגיע להסכם על בורר, הבה נעשה בוררות ובל"א - כל צד בוחר לו אחד, ושני הצדדים יחד ימנו בורר מסכם, דבר שהוא הוגן לכל הדעות. על זה קיבלנו תשובה שלילית, והנמל מתחיל להיות מושבת עם נזק עצום למדינה. הגה לפניכם תמונה איך העניינים מסובכים ומשובשים.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):
כבר היו דברים מעולם. זה בדיק מה שקרה בעבר.

שר-התחבורה ש. פרס:
מה קרה בעבר?

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):
בעבר, עם לסקוב, היה אותו הדבר.

שר-התחבורה ש. פרס:
אני מבין שאתה רוצה לתת מחמאה לאהרן רמז. מה פשר קריאת הביניים?

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):
מסתבר כי מה שאומרים כל הזמן, שהכל תלוי ביחס אחד ובחוסר גוקשות, אינו עוזר כאן.
(חבר הכנסת י. הורביץ קורא קרי-את ביניים)

שר-התחבורה ש. פרס:
חבר הכנסת הראל, אם שמת לב נמועתי בכל מחיר מלחלק ציונים למנהל רשות הגמלים הקודם בהשוואה למנהל הרשות הנוכחי. אני רק מעז להגיד שכל מנהל רשות עומד לפני ים של בעיות שונות משלו. אני רוצה להגיד לזכותו של רב-אלוף לסקוב כי להביא, למשל, להחלפת נמל יפו-א היה נושא מסובך מאוד. כיום יש נושאים אחרים. אני בטוח שאתם לא תצפו ממני לדברי זילזול או לביטויים אחרים כלפי מנהל רשות הגמלים הקודם, כשם שאני בטוח שאין לכם דברי זילזול לגבי מנהל רשות הגמלים הנוכחי.
(חבר הכנסת י. הורביץ קורא קרי-את ביניים)

חבר הכנסת הורביץ, אם אתה רוצה להתווכח עם עתוננים, אני לא בא-כוחם. אתה יכול להתווכח אתי על דברי ולא על מה שאומרים. אתה יכול להתווכח אתי על מה שאני אומר, ואני מנסה לבדוק את העניינים ולתאר אותם בצורה האחרת והמדויקת ביותר שאני יכול.
מנהל רשות הגמלים חייב איפוא להתמודד עם 10 מערכות שר, עם 26 ועדים; לקיים, אם להשתמש בלשון המעטה, מגע מגוון מאוד, כאשר הוא מוכרח

שלה, ובראש וראשונה את ההדרים-המרוכזים בעונה אחת. על כך, אם נוסף על גבולות היבשה החסומים ייחסם גם הים, תימצא המדינה במצור בלתי-נסבל.

למצוקה גיאוגרפית זו נתוספו גם קשיים הנובעים מן הביורוקרטיה של הגמלים. נמל חיפה הפועל, עד להקמת רשות הגמלים, הן על-ידי גורם ממשלתי והן על-ידי גורמים ציבוריים ופרטיים, וכתוצאה מכך נוצרו בו מספר מערכות שכר שקשה היה להביאן לעמק השווה, ובמקום זה נאלצו להביאן לרמה שווה.

נמל אשדוד, שנהנה ממיכון ותיכנון מעודכנים יותר, אויש על-ידי פועלים שלא היה להם הוותק של פועלי חיפה, ונוצרה רגישות מרובה של נמל צעיר ועולים חדשים מול נמל ותיק ועובדים ותיקים. מעניין, למשל, לציין שבסקר שערכה "החברה לשירות סוציולוגי בע"מ", בשנת 1968 והוקרא "מחקר מוראל בגמל אשדוד", צויין ש-38% מכלל העובדים טוענים שהוועד שלהם עשה כמיטב יכולתו, ואילו 35% משוכנעים שעליהם להתנגד להסכם שחתם עליו הוועד. כלומר כאשר מסתכלים קצת יותר לעומק, רואים ששורש הבעיה אינו דווקא ביחסי ההנהלה והוועד, כי אם לפעמים בקושי לפצות את הרגישות העמוקה של העובדים בגמל, אפילו ביחסים שבין הוועד שנבחר על-ידם.

מערכות השכר השונות הקיימות מאז שנוצרה הר-שות גרמו, כמובן, לקיומה של מערכת שכר המורכבת מעשר מערכות דירוג שונות: דירוג של פועלי תפעול יומיים, דירוג שונה לפועלים חודשיים, דירוג ימאים, דירוג מינהלי, דירוג מנהלי עבודה באחסנה, דירוג מנהלי עבודה בשינוע, דירוג הדירגרפים, דירוג הדנסאים וכו'. נאים, דירוג מהנדסים ואקדמאים, דירוג משפטיים. על זה יש להוסיף גורמות ופרמיות מסוגים שונים וותק שונה, שאינם זהים תמיד בין חיפה לבין אשדוד.

יתר על כך, על-מנת להבין את מלאו הקומפלקס שבניהול המשא ומתן על שכר עובדי הגמלים, צריך לזכור שקיימים בהם 29 ועדים שונים: 17 בחיפה, 6 באשדוד, 1 באילת ו-5 במרכו. ועדים אלה מתואמים על-ידי הוועד הפועל של ההסתדרות מצד אחד, ושלוש מועצות פוע-לים שונות: חיפה, אשדוד ואילת, מצד שני.

כאן רוצה אני להעיר בקשר לשבייתה שפרצה אתמול בחיפה. מה קרה בעצם בחיפה? זה גם מדגים באופן פלאסטי סיבוכן שבמשא ומתן. כאשר נפתח נמל אשדוד תבעו עובדי מחלקת הים תוספת תשלום לעומת התשלום הניתן לעובדי מחלקת הים בחיפה. הסיבה, לדבריהם, היתה שבחיפה יש שניים או שלושה אירגונים במקום אירגון אחד שקיים באשדוד, ובחיפה מוטלים פחות תפ-קידים על צוות אחד מאלה המוטלים על הצוותים באש-דוד. לאחר שבדק פסק כי אכן צדקו עובדי אשדוד, שולמה לעובדים תוספת של 40 לירות עד 65 לירות לחודש, פרט לעובדי עגינה. לגבי עובדים אלה נתמנתה ועדה פריטטית שקבעה - שוב ב-1969 - כי הדרגה שלהם צודקת, וגם להם שולמה תוספת של 40 לירות לחודש. עובדי חיפה השלימו עם זה. אולם ב-1971 התחילו עובדי חיפה לטעון שבגלל כל התנאים מגיעה גם להם תוספת של 40 לירות לחודש, אבל הם אמרו שאין זאת תוספת רטרואקטיבית. הסכמנו למנות בורר, כי הוועדה הפרי-טטית לא הגיעה לכלל סיכום. בעוד הבורר עוסק בבירור הודיעו עובדי הנמל שהם מבקשים כבר את התוספת של 40 לירות לחודש באופן רטרואקטיבי עד 1966.

בחופש כדי לבקש פחות משכורת. על חופש כזה לא שמעתי. הוא אורגינלי מאוד.

51 מנופאי-חוף משתכרים השנה 1,756 לירות לעו"מ 1,484 לירות אשתקד; 31 מנהלי עבודה - שירותים משתכרים 1,818 לירות לעומת 1,604 אשתקד; 89 אתרים משתכרים 1,769 לעומת 1,454 לירות; 103 מנופאי-סיפון משתכרים 1,470 לירות לעומת 1,227 לירות אשתקד; 30 עובדי גוררות, למעט מלחים - 2,208 לירות השנה לעומת 2,077 אשתקד; 89 מלחים כשירים - 1,771 לירות השנה לעומת 1,610 אשתקד; וכו'.

עושה ארבל-אלמוזלינו (המערך, עבודה-מפ"ם):
מה כולל סכום זה?

ש"התחבורה ש. פרס:
שעות נוספות, פרמיות, נורמות, הכל.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
מה על רכב, קילומטר, טלפון?

ש"התחבורה ש. פרס:
לגבי המשכורת של שמונת הפקידים אינני ידע, אבל סבילים, עד כמה שידוע לי, אין להם לא רכב, לא טלפון ולא דברים אחרים. לגבי הפקידים אני מניח שמה שמקובל במינהל המדינה מקובל גם לגביהם.

באחוזים גדל שכר העבודה ב-10.6 מעל ל"עיסקת החבילה", אבל חברי הכנסת יזכרו שזהו ההסכם לשני השנים, כלומר בשנה מחוץ ומעבר להסכם "החבילה". אני מודה שזה גם הסכום שעליו הוסכם בין כל הגורמים הממשלתיים, המתאמים את מערכת השכר בנמלים - האוצר, נציבות שירות המדינה, משרד התחבורה וכו'. יש הטוענים שזהו אחוז גבוה מדי ולדעת אלה צריך היה לתת לא תוספת של 10.6%, כי אם תוספת של 8%. איש אינו מציע פחות מ-8%. כלומר מי שרוצה להאשים את רשות הנמלים, או לאמיתו של דבר לא את רשות הנמלים כי אם את הממשלה - ואני נוטל על עצמי את מלוא האחריות לכך - יכול לטעון ששילמו ב-2.6% יותר או ב-2 מיליון לירות יותר ממה שהממלצים אומרים. זה מה שקרה בשנה שעברה. מובן שמי שמתנגד לתוספת זו של אקסטרה 2 מיליון לירות על תקציב של 200 מיליון לירות חייב לשאול מה היה לולא היו משלמים; מה היה מחיר אי-התשלום.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
אם כל זה נכון, מדוע אתה נותן לשבות בחיפה?

ש"התחבורה ש. פרס:
אתה לא נציג חיפה. גם עם חיפה אנחנו לא ברוגז. אתה לא נציגם.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
אז נותר.

ש"התחבורה ש. פרס:
אני מדוע לך שאנו לא ברוגז עם חיפה.
(חברי הכנסת א. הראל קורא קריאת ביניים)

חברי הכנסת הורביץ והראל: גם את השביתה הזאת ננסה ליישב. אם זאת השאלה - זו גם התשובה. מנהל רשות הנמלים השיב לי, חברי הכנסת בן-מאיר,

להביא את ממצאיו לפני מועצת רשות הנמלים ולקבל אישור מוקדם של הממשלה לגבי שינוי תעריף, שכר או שיטה. מי שמקנא בו, אני מציע לו לחפש אובייקטים אחרים. אלה הן אחדות מהבעיות.

חברי הכנסת, מה הם בעצם הפתרונות לבעיות הללו, חוץ מחלוקת ציונים, שלא הייתי נכנס לתוכה? לכאורה יש שלושה פתרונות: פתרון אחד - לאסור שביתות; פתרון שני - לאפשר לנמלים לשבות; פתרון שלישי - לנהל משא-ומתן ולהגיע להסכם. אנחנו מוכנים לחזור אחד משלושת הפתרונות הללו, כאשר לגבי הפתרון הראשון אין הסכמה; לפתרון השני אין תכלית; לפתרון השלישי אין שיעור. בכל זאת הוא הפתרון היחיד העומד לרשותנו.

המשא-ומתן הוא תהליך מכאיב. הוא איננו מאבק על יוקרה. שוב איננו חיים בתקופה של עימות, אלא בתקופה של יחסי עבודה שהמשק פועל לא על דרך של התמודדות כי אם בשיטה של מיקוח. אנחנו חייבים כמובן לשאול את עצמנו בכמה עולה כל הסכם, או מה שנקרא בשפה פשטנית - בכמה עולה השקט בנמלים. אבל מי ששואל כמה עולה השקט בנמלים חייב לשאול כמה עולה אי-השקט בנמלים ומהו התוצאות גם מזה. אי-אפשר לשאול חד-צדדיות.

הסכם עבודה אפשר לבדוק באחת משתי דרכים: דרך שכר העובדים ודרך שכר העבודה; דרך חשבון רווח והפסד או דרך מחיר תעריפים במשק. לגבי שכר העובדים, חברי הכנסת, אבאי לדוגמה את נמל אשדוד. ברשותכם, לאור כל השמועות המתהלכות, אקרא את טבלת השכר בנמל אשדוד - טבלת שכר ברוטו, לרבות פרמיות, נורמות, שעות נוספות וכדומה - כפי שהיא במציאות. המצב, אם כן, בנמל אשדוד הוא כלהלן: 8 פקידים בכירים משתכרים ברוטו 1,881 לחדש לעומת 1,534 לפני שנה; 191 פקידים, לרבות אקדמאים, משתכרים השנה 1,124 לירות לחדש לעומת 934 אשתקד; 517 סוורים משתכרים 1,233 לירות לעומת 1,093 אשתקד; 104 מחסנאים משתכרים 1,087 לירות לעומת 1,002 לירות אשתקד.

חברי הכנסת. אני נוטל לעצמי את הרשות לשאול: האם אתם מקינים את התור של האנשים במדינת ישראל הרוצים להיות סוורים? המתפרצים להיות סוורים? כולם מקנאים בעובדי הנמלים. מדוע אין באים לעבוד בנמלים? יש להגיד פעם את האמת. מוכרנים להתייחס ברצינות לבעיות המדינה, לא בהבל פה. אני יודע כמה קשה להשיג כיום דור, סוור, וטלפוני במשק הנוכחי ממחסור בידיים עובדות.

(קריאה: כמה מרוויח דוור?)

בין 600 ל-900 לירות לחדש. עבודתו פשוטה יותר מעבודת סוור. הבה נודה גם בזה.

(קריאה: אבל היא יותר קשה.)

לכל אדם יש ברירה. מי שרוצה להיות סוור יכול להיות סוור, יש מקומות עבודה. מי שרוצה להיות דוור יכול להיות דוור.

יוחנן בדר (גח"ל):

שיבואו לאשדוד אנשים הרוצים לירד פחות.

ש"התחבורה ש. פרס:
לא שמעתי שבארץ הפשית משתמשים אנשים

כדי לעודד כמובן את היצוא ולהקשות את היבוא. כסף זה הולך ישר להנהלת רשות הגמלים. מה קורה? הואיל דמי הסוודות נשארים קבועים ושכר העבודה עולה כל הזמן, אז בגמלים נוצר דפיציט, אבל הואיל והנהלת הרשות מקבלת דמי רציף לפי ערך הסוודות המשתנה, נוצר לה עודף. מה שעושים בפועל הוא שלוקחים את העודף של ההנהלה המרכזית ומפצים בעד הגרעון של כל גמל וגמל. ההכנסה הכוללת של הרשות בשנים 1970/71 היתה 197.1 מיליון לירות, מזה כ-118 מיליון שהלכו ישר לגמלים ו-79.1 מיליון שהלכו ישר לרשות. הרשות העבירה 19.3 מיליון לירות לכיסוי הוצאות בגמלים. בשנה שעברה היא העבירה 17 מיליון לירות — כלומר הפרש של אותם 2 מיליון לירות שעליהם עמדתה — והיתר העבירה הרשות לקרנות פחת שהן בעצם בעקיפין קרנות לפיתוח של הגמלים, שילמה חובות לממשלה, וכמובן כיסתה את הוצאותיה שלה, סיימה את השנה בלא גרעונות, וספגה את ההתייקרות בלי שתעלה את התעריפים. ברור שחלקה של ההכנסה מאגרות הרציף, כפי שכבר ציינתי, גל השנה לעומת השנה הקודמת.

אבל, חברי הכנסת, תקציב הפיתוח לשנה השוטפת של רשות הגמלים מסתכם ב-60 מיליון לירות — ביתר דיוק 60,200,000 לירות. בשנה שעברה היה זה 26 מיליון; בשנה לפני זה — 16 מיליון. מימון עצמי כזה לפיתוח הגמלים בארץ מלמד כמובן גם הוא על אופן ניהול הרשות.

מאז השנה הזאת, ולקראת השנים הבאות, מתרכז פיתוח הגמלים בהתאמת הגמלים לעין המכולות על-ידי השקעות במסופי מכולות ובציוד מתמחה. אנחנו בונים שני רציפים חדשים באשדוד, מתקנים רציף קיים בחיפה למכולות, מייבשים חוף "שמון", מייבשים חוף חדש באילת, קונים ציוד למכולות וכדומה. אנחנו מניחים שבחמש השנים הקרובות נצטרך להשקיע בין 200 ל-250 מיליון לירות לפיתוח הגמלים, התאמתם למצב החדש ולתקופה החדשה — וכל זה ממימון עצמי של הגמלים.

חברי הכנסת. במשך 10 שנות קיומה של רשות הגמלים גדלה כמות המטענים ב-250%, מ-3.3 מיליון טון ב-1961/62 ל-7.7 מיליון טון ב-1970/71. לעומת הגידול ב-250% במטענים עלה מספר העובדים בכל 10 השנים הללו ב-10% בלבד: מ-4,028 עובדים ב-31 במרס 1962 ל-4,455 ב-31 במרס 1971.

תכניות הפיתוח של הגמלים הממומנים מכספי הרשות, כמו המעבר הנמרץ לשיטות המכולות, מבטיח ייעול נוסף בעבודת הגמלים של המדינה. אני בטוח ששיעור זה יתרם לשיפור הזרימה הכלכלית במדינה, והוא יתרם, חברי הכנסת, גם לשיפור מצב עובדי הגמלים, למעלה מכל ספק. אני מודה שאני שמח על סיכויי השיפור בגמלים, אני גם מודה שאין אף מצטרעל שיש גם סיכוי לשפר את מצב העובדים בגמלים עצמם.

שגם הקילומטר, הטלפון והרכב כלולים במספרים שנתתי. אני אומר זאת כדי שלא תהיינה איהבנות.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):
הרי אמרת שאין לכם.

שר-התחבורה ש. פרס:

אמרתי לגבי הפקידים הבכירים, שיש; לגבי הסוודים — אין. מוכרחים גם לזה להקשיב בסבלנות ובמדויק, אחרת אי-אפשר לדבר.

אני שואל את עצמי ואת חברי הכנסת: מה היה קורה אילו במקום משא ומתן היתה שביתה? אז אני אומר שקודם כל המשק היה משלם 14.5 מיליון לירות היטלי צפיפות; בשנה הקודמת שילם המשק 19 מיליון לירות היטלי צפיפות לעומת 4.5 מיליון לירות השנה. ציינתי קודם את המספרים: 190 יום היטלי צפיפות, ויום היטל צפיפות זה 100,000 לירות, לעומת 4.5 מיליון לירות היטלי צפיפות השנה.

בשנה הקודמת עלו השביתות בין 2.5 מיליון לירות ל-5 מיליון לירות לעומת אף פרוטה אחת השנה.

פריון העבודה עלה השנה ב-10%. גם זה משהו; ואילו היו שביתות, בדרך הטבע פריון העבודה היה מאופק יותר. היינו גאלצים לייקר את התעריפים והיה גרם נזק רב למשק וגורם לגל התייקרויות חדש.

חברי הכנסת. אני חייב להוסיף לאינפורמציה של כולנו שבאמצעות-הברית היתה בשלוש השנים האחרונות עלייה בתעריפי הסוודות בגמלים ב-41%; באנגליה הועלו התעריפים ב-60%; בדרום-אפריקה — ב-45%; בסינגפור עלו מסי הנמל ב-45%; במזאמביק עלתה הסוודות בשנה האחרונה בלבד ב-30%, ומסי הנמל בסינגפור — אלו מספרים שקיבלתי הבוקר מ"צים" — עלו ב-120% השנה; במדינת ישראל לא הועלו התעריפים בשלוש השנים ביותר מ-10% לעומת 90% באנגליה, לעומת 45% באפריקה, לעומת 45% בדרום-אפריקה. למה אנו משווים את הגמלים שלנו? הלא צריך להשוות למשהו. אנו משווים אותם ממאמר אחד למאמר שני, או ממצאיות אחת למציאות שנייה. עלי גם להוסיף שאי-ההבנות הנוצרות לגבי הוצאות והכנסות רשות הגמלים — שדרך אגב נבדקות על-ידי רואי-חשבון עצמאיים ולא רק על-ידי הנהלת החשבונות של הרשות — מימים ימימה, לא רק מעכשיו, גובעות מן המבנה המיוחד של הרשות ומבנה הכנסותיה.

גם כאן כדאי להבין שלרשות הגמלים יש שני סוגים של הכנסות: סוג אחד אשר בא מתשלום בעד סוודות, סבלות, אגרות כלי שיט ואחסנה. הכסף שבא מכל זה הולך ישר לגמלים; וסוג שני הנובע מאגרות רציף והנקבע לפי אחוז מסויים של ערך הסחורה הנטענת או הנפרקת. דרך אגב, יש כאן הבדל כמובן אם זה יבוא ואם זה יצוא. אם זה יבוא — צריך לשלם 2% מערך הסחורה, ואם זה יצוא — צריך לשלם 0.2%

דיון

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. טוב שעתון אחד לפחות הוזייר אותו על המצב בגמלים ולא היינו מוכרחים להמתין לדיון-וחשבון של מבקר המדינה. הנתונים

הי"ר ש. רוון:

אנו עוברים לדיון. הדיון יהיה סיעתי. ועדת הכנסת הקציבה לו שלוש שעות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר, ואחריו לחבר-הכנסת שחל.

של מר פרץ. אין זה נכון שאותו הסדר לגבי ה"לוקש" נעשה רק בנמל אשדוד. כל קבוצת לחץ, כל קבוצה שהיא שולטת על צוואר-בקבוק בכל מקום במדינה, למדה שיותר ללכת בדרך זו ואפשר גם להצליח בה. מר ספיר אמר בהזדמנות מסוימת שהמצב של יחסי העבודה הוא בדרך כלל תקין: העובדים הם ממושמעים, נכונים למדיניות הממשלה וההסתדרות גם יחד, לאותה מדיניות מוסכמת. אין בדרך כלל שביטות פראיות, ודברים כאלה מתרחשים רק במקומות שלפועלים יש אפשרות ללחץ, ושם צריך כמובן להיכנס. במצב זה לא ההשכלה, לא המומחיות, לא הוותק, לא האחריות, לא המאמץ בעבודה ולא החריצות הם הקובעים, אלא האפשרות ללחץ היא הקובעת. האפשרות ללחץ בצוואר-בקבוק, האפשרות לאחוז בגרון — היא אשר מכרעת. והרי זה בניגוד לכל כללי הצדק ביחסי עבודה. לא זהו דין האיגודים המקצועיים המכבדים את עצמם; זהו דין הג'ונגל. כל הלוחץ — זוכה; ומי שאיננו יכול ללחץ — מקבל משכורת שאנו יודעים מה היא.

אינני זקוק לשיעור מפי חברי-הכנסת בן-אהרן כדי להיות בעד שבר מינימום.

(קריאה: למה לא פועל חקלאות פעם?)

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
הוא מדבר על עובדים.

יוחנן בדר (גח"ל):

חוק זה נמצא במצע שלנו 15 שנה.

ודאי, יש עוני, וודאי יש צורך בשכר מינימום, וודאי באותה תעשיה שאין אפשרות ללחץ ולשתק — שם צריך גם לדבר על כך.

אבל נוצר מצב שבמקומות מסוימים שולט דין ג'ונגל: יתנו לי מה שאני רוצה, או שאני יכול לסגור ולשתק ולפגוע. ארבעים פועלים פה, שישים פועלים שם יכולים לשתק כל תעשיה, כל ענף וכל מפעל, ומי יסבול? קודם כל שאר הפועלים. זה המצב שנוצר על-ידי אותו הסדר של "לוקש", כשמר לסקוב כביכול נכשל ביחסי אנוש.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך, עבודה-מפ"ם):
האם זה הרבה בעיניך ה"לוקש" הזה?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
מה על אחיות? מה על ה"לוקש" של האחיות ואלה שעובדים בבתי-חולים ב-600 לירות?

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך, עבודה-מפ"ם):
עכשיו לא מדברים על אחיות.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
מדברים על כל הפועלים במשק. זה מכלול אחד. למה לא לדבר על פועלי טקסטיל שמרוויחים 400 לירות בחודש?

(קריאה: מדוע אתה לא מדבר על אקדמאים?)
מה על המורה שעובד בבית-הספר קשה מאוד, כמה הוא צריך להרוויח? הוא מחזק את הילדים שלנו. הוא אינו מקבל אלפיים לירות.

הי"ר ש. רחן:
אני מבקש להפסיק את ההפרעות. היתה ערנות מספקת.

שלפני אינם הנתונים של העתונות וגם לא הנתונים בעל-פה של השר פרס שהם יותר מדי כלליים וסתמיים כדי שאוכל לסמוך עליהם. הנתונים שאדבר עליהם הם הנתונים המופיעים בכי-יחשבון הכספי של רשות הנמלים. נתונים אלה, חוץ רצונם של המחדרים אותם, מראים את ההבדל בין המצב בנמלים בתקופת כהונתו של ר/א לסקוב לבין המצב היום. המחדרים של הדין וחשבון עשו מאמצים כדי להסתיי את האמת הכוללת, המסתתרת מאחורי עריכת המספרים, בעריכה אשר מכוונת כדי להטעות; המספרים נכונים, אבל הם מוצגים כך. המציאות הזאת מראה שיש הבדל עצום בין מצב הנמלים כאשר ר/א לסקוב עמד בראש רשות הנמלים לבין המצב של השנה האחרונה.

אני מעריך מאוד את ר/א לסקוב, והוא איננו זקוק להערצתי. מקום נכבד וכבוד שמור לו בהיסטוריה של העם הזה כאדם חזק בטו הפלדה של ה"טנקים", שאותם הוא הפך לכוח עצום כאשר הפעיל אותם במערכת סיני. הוא אדם המאמין שצריך לקיים את החלטות הממשלה וההסתדרות; אדם אשר בנה את רשות הנמלים והפעיל בהצלחה את נמל אשדוד ונמל אילת; הוא האדם אשר על-ידי מאמץ, סבלנות ועקשנות גם יחד מצא פתרון לאנומליה ששמה היה "שירותי נמל מאוחדים"; וכאשר הממשלה וההסתדרות גם יחד החליטו על הקפאת שכר, הוא האדם שלא שינה את הקו כל עוד הממשלה עמדה על הקו הזה.

אינני רוצה כבר לדבר על הרקע של המערכה נגד האדם ועל הבעיות האישיות, שאינן שייכות לעובדות מוצקות; אבל הוא נאלץ להתפטר כי הוא נכשל כביכול בנושא של "יחסי אנוש". איזה צחוק ואיזה לעג יש בכך... האם דרשו ממנו להעלות חיך על שפתי, להשיק כוסית קוניאק, או שמה נשיקה? זו לא היתה בעיה של יחסי אנוש; זו היתה בעיה של יחסי ה"לוקש" — ואל תספרו לי כי אלה שהיו שם שינו את יחסי האנוש; הם שינו את ה"לוקש". על יסוד יחסי ה"לוקש" נבנתה אותה סימביוזה — שאינני חושב אותה לשווה בשווה — של השר פרס ומר פרץ, ושוררים בנמל אשדוד כביכול שקט ושלוה — ואין זה כך.

יש דברים הקשורים לשוויון. אחרי שסדר עניין ה"לוקש" לעובדי התפעול, באו עובדי המינהלה ותבעו השוואה עם עובדי התפעול. שוויון זהו דבר חשוב — והם השיגו זאת. באו עובדי המכס ושאלו: מדוע אנחנו עושים אותה עבודה ובשכרם מקבלים שכר שונה מזה של האחרים, האם רק בשל העובדה שאחד עובד במינהל הנמל, ואילו השני במינהל המכס של האוצר? אחר כך החלה הפרשה של המנהלים, והיא עדיין נמשכת. לאחרונה גם בנמל חיפה התעוררה הבעיה של ההשוואה והשוויון.

אני מאמין בבוררות בסיכסוכי עבודה, אבל מה שאני קורא היום בעתונות על פרשת נמל חיפה זה ממש פנטסטי. העובדים הציעו בורר. הוצע על-ידם בורר שהוא שופט בית-הדין לעבודה. לאחר מכן הוצע בורר שני — מר גדעון בן-ישראל, שאנו מכירים אותו ויודעים מהו. תפקידו. מרשות הנמלים השיבו בשלילה בטענה שהם רוצים בורר פוליטי, חבר כנסת.

אני רוצה לומר שאין זה נכון שמה שנעשה בנמל אשדוד פגע רק שם, וכונתי להפעלת לחץ לסילוק של ר/א לסקוב בלחץ של מוכיר ההסתדרות החדש ובלחץ

מיליון לירות שכבר הופרש לפני כן לקרן הפנסיה מספיק ולא צריך להפריש יותר. כאן יושבים אנשים שיוענים איזה שקר זה. בזמנים שלנו, כאשר הפנסיה משולמת לפי השכר, והשכר עולה, דווקא צריך להקפיא את הפרשי הפנסיה? זה כדי להגיע לאיוון הפסדים על-ידי מחיקת הוצאות.

ועוד דבר: חוק הרשות קובע בסעיף 35, שעל הרשות ליצור ולהקים קרנות, בין היתר לשם זקיפה לקרן הפיתוח ולשיפור השירות. בשנה האחרונה של מר לסקוב, על-פי החוק, הופרשו 10,627,000 לירות לצורך זה. בשנה הראשונה לאחר לסקוב הוקטנה הקרן בסכום של 230,000 לירות.

בשנה האחרונה של לסקוב נרשמו על חשבון הפסדים 12 מיליון לירות הפחתות בהוצאות להפחתה. בשנה הראשונה של הרשות החדשה - אף פרוטה. ואגיד לכם למה. ברור שכאשר יש הפסדים, וההפסדים הם גדולים יותר מאשר אותם הפסדים בגמלים, יש גם הפסדים ברשות, וברור שצריך להפש איזה איוון. איך נעשה האיוון במאזן? במאזן האחרון של תקופת לסקוב היה רשום סכום של 395 מיליון לירות כרכושה הקבוע של החברה. פתאום הרשות החדשה שינתה סכום זה, לא על-ידי השקעות נוספות של 23 מיליון לירות - זה אחד - אלא על-ידי רבלואציה של הרכוש על-פי שינויים בממד יוקר החיים בשנים 1967/68, 1968/69, 1969/70, וגם בשנה זו, בצורה זו, מברוטו של 488 מיליון לירות, ובהפחתות של 92 מיליון לירות, גדל הברוטו ל-550 מיליון לירות, וגם כאשר הורידו ממנו פחת של 118 מיליון לירות, הרי התוצאה הסופית היא, שאחרי ניכוי הפחת, הנכסים הרשומים של הרשות אינם 395 מיליון לירות, כפי שהיו לפני שנה, אלא 437 מיליון לירות. זה הקונץ: אחרי הורדת פחת להשיג סכום גדול יותר במאזן, באקטיב של הנכסים.

בצורה זו יש, כמובן, סיכויים טובים מאוד לרשות לא להראות שום הפסד גם בשנה השוטפת. הרי היה פיתוח של 20%, והרי ההתייקרות ב-1971 היא 13.5%. יגדילו שוב את ערך הנכסים ולא יהיה הפסד. אבל מה יהיה אם בשנה זו, בשנה השוטפת, ההתייקרות תהיה קטנה יותר? הרי זה יהיה אסון לרשות הגמלים, כי איך היא תוכל להגדיל את ערך נכסיה בצורה נאה כל כך?

זו השיטה כדי להסתיר את ההפסד שהוא מינימום, לדעתה, אותה תוספת שהוסיפו לנכסים שלא נשתנו למעשה, אלא ערכם במאזן שונה ב-42.5 מיליון לירות, ואינני יודע מה עוד.

אני רוצה להזכיר, שחוק הגמלים קובע בסעיף 5, שהיקף המנחה בפעולות הרשות צריך להיות כי המפעל יקיים את עצמו. כאן יש פער בשיעור בין 20 ל-40 מיליון לירות, ואולי יותר. מי, אדוני השר, יכסה הפסד זה?

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
מי שיכסה את כל ההפסדים.

יוחנן בדר (גח"ל):

הלא הרשות צריכה לקיים את עצמה?

ועוד. בסעיף 35 לאותו חוק נאמר שיש להוסיף לפתח ולשפר את השירותים מדי שנה, ואילו סעיף 21 קובע, שתעריפי האגרות ייקבעו בשים לב להנחיות שבסעיפים 5 ו-35. כפי הנראה יש להכפיל את התעריפים.

שושנה ארבלי-אלמוזליו (המערך, עבודה-מפ"ם):
אולי אתה תלך לעבוד בגמלים ותקבל משכורת גבוהה באמת?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
כאן מחלקים עבודה? זה שיקול בכנסת? את שולחת אותי לעבוד? מה זה שייך, מה זה קשור? אנחנו צריכים לדאוג לצדק. אולי את תלכי לעבוד בבית-חולים כאחות?

הי"ר ש. רוזן:
אני מבקש את ה"טריז", חברי-הכנסת הורביץ, ארבלי-אלמוזליו ובן-מאיר, לחדול מן ההפרעות.

שושנה ארבלי-אלמוזליו (המערך, עבודה-מפ"ם):
איוו חוצפה!

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
חבר כנסת צריך לדון בדברים ולא מי הולך לעבוד איפה. חבר כנסת צריך לדון אם המדיניות היא נכונה, ולא לשלוח אותי לעבוד בגמלים.

הי"ר ש. רוזן:
אתה רוצה שאקרא לך לסדר?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):
לא.

יוחנן בדר (גח"ל):
הצעת התקציב הנוסף מגיעה ל-1 מיליארד ו-140 מיליון לירות. אני רוצה לשבח את האוצר ולומר: איוו צורה צנועה, איוו הדפסה, איוו כריכה - בין שני קפיצים. אבל בידי חוברת שנייה, אחרת, מפוארת הרבה יותר, נייר הדפסה משובח, צבעים, כריכה, צילומים. אבל אל תכבדו את הקנקן, צריך לדעת מה שיש בו. דבר אחד יש בו: בשנת 1971, בלי מר לסקוב, לעומת השנה האחרונה עם מר לסקוב, ירד מספר האניות שטיפלו בהן בגמלים ב-5.7%. מספר הנוסעים ירד ב-1.9%. מספר הטונות שטיפלו בהן עלה ב-9%.

(קריאה: אניות יותר גדולות.)

מה קרה בגמלים? בשנה האחרונה, עם מר לסקוב, כל שלושת הגמלים היו רווחיים. בשנה ראשונה אחרי לסקוב, לפי מה שכתוב כאן, הגמלים האלה הפסידו 19 מיליון ו-308,000 לירות. וכדי לדייק קצת יותר, בגמל חיפה עלו ההכנסות ב-8.5% וההוצאות ב-23.5%; באשדוד עלו ההכנסות ב-10.5% וההוצאות ב-26%, ובנמל אילת עלו ההכנסות ב-4.5%, ואילו ההוצאות ב-37.5%. והתוצאה היא אותו גרעון כולל של 20 מיליון לירות.

כאשר תסתכלו בחשבון רווח והפסד של הרשות, תמצאו שם שכביכול היה לרשות רווח נקי של 145,000 לירות. אני רוצה לומר: תמיד אומרים שהשקר הגדול ביותר הוא השקר הסטטיסטי. אני רוצה לומר בהודמות זו, שהשקר הגדול ביותר הוא השקר הפנקסי. ואחרי שאמרתי זאת, אני מוכרח להוכיח זאת.

בשנה האחרונה של מר לסקוב הוסיפו להפרשיות לפנסיה סך של 5,840,000 לירות. בשנה ראשונה בלי לסקוב לא הוסיפו אף פרוטה. זה "רווח" של 6 מיליון לירות לחברה. מה אומרים על המהפכה הזאת? אומרים רואי-החשבון: לפי ההסבר של הרשות סכום של 26

נגד אותו משק שקיים. הם מגוימים, הם לא יודעים הכל. וכיוון שהם לא יודעים הכל — לפעמים יש להם רושם ש"הכל" זה יותר משיש. אבל נוער זה הוא תקוותו, וזהוה בבסת ההחלטה ברוב קולות בעניין זה אשר תהיה. הנוער הזה יעזור לנו — לנו לכולנו או לנו לגח"ל אם אי-אפשר אחרת — לשנות את המשטר של ביובות, של הפסדים, של גרעונות, של יחסי ה"לוקש", ושיעשה צדק ביחסי עבודה. הוא לא יסבול ששני עובדים באותה עבודה, לפי המקום שם הם יושבים — צוואר-הבקבוק או לא צוואר-הבקבוק — יהיו במצב שונה כל כך. הם יעזרו שיהיה לנו צדק סוציאלי של ממש; שלא יהיה עונו. זה לא כל כך קל; אנחנו ארץ ענייה, ענייה באוצרות טבע; אפילו מים אצלנו בכמות מצומצמת. קרקע מעובדת — קצת יותר מ-4 מיליון דונם, וכמעט רבע מכוח-האדם היום בצבא או עובד למען הצבא, ושלושה-רבעים מוכרחים בעצם לתת את חלק הארי לקיום כל המשימות הללו. ונוסף על זה יש קליטת עלייה ועלייה עצמה, ובארץ ענייה כל כך באוצרות טבע צריך לבנות תשתית חזקה כדי שהתוצר הלאומי יעלה. כל זה נכון; את זה צריך לעשות, ולזה כולנו מסכימים. אבל התופעות שדיברתי עליהן, והפרשה של ההפסדים האלה שהסתירו בשקר פנקסי גדול כל כך, האדישות כלפי שיגרת הפסדים של מיליונים פה ושם ועוד פה ושם ועוד פה ושם — כל זה הוא שאנחנו צריכים לשנות משהו במדינה הזאת באופן יסודי.

הייתי רוצה להגיד עוד מלה אחת לגבי שכר העבודה.

אינני בטוח כל כך שמר פרס ידע את כל האמת. כשמתחילים בנורמות ועושים שלוש נורמות ביום, ויש עבודה נוספת ובלי מס הכנסה, ויש תוספות בלי מס הכנסה, ויש כל מיני הטבות ופרמיות ועוד פרמיות ועוד פרמיות נוספות — לא ייתכן שכל אחד יקבל אותו דבר וצריך לראות מה נשאר מזה. אבל לא בזה העניין. מה שברור לי: שצריך לשים קץ למצב שאלה שיכולים ללחוץ יש יתרון טבעי גדול כל כך על אלה שאינם יכולים ללחוץ. בבית-חרושת נניח שקיים שכר סקנדליוזי נמוך מדי. מה יעשו הפועלים? שבייתה? אם יעשו שבייתה — יעברו חודשים עד שהיה מחסור בסחורה שמייצרים. ואם יהיה מחסור — אפשר לייבא סחורה מחוץ-לארץ. באותם מקומות כמו אשדוד, כמו היום בחיפה, כמו אתמול בלוד — אפשר תוך דקה של שבייתה לגרום להפסדים עצומים. ומה חשוב אם הדרישה צודקת או לא צודקת? מה חשוב אם תקום אריסטוקרטיה של יושבי צוואר-הבקבוק? מי כאן סובל מזה קודם כל? העם כולו, הפועלים, העובדים, המדינה. ואם לא נלך בדרך של בוררות חובה בשירותים חיוניים מסוג זה, זה ולא יותר, ואם לא נדע להפעיל אותה ולהגשים אותה — אני חושב שנלך מדחי אל דחי.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה שחל, ואחריו לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר.

משה שחל (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שבועיים הגשתי הצעה לסדר-היום, והנושא העיקרי שביקשתי תי להעלות על סדר-היום של הכנסת היה היטלי הצפיפות בנמלים. אני מחשיב נושא זה. וגדמה לי שהיה מקום לדון בו בניחותא ובשקט, לחשוב ולהתייעץ יחד, ואולי

אבל מה לגבי שנה זו? האם הפסדים וגרעונות הם דברים כה טבעיים כבר, שאפשר לדבר עליהם כפי שדבר היום שהתחבורה?

עכשיו אני רוצה לעמוד על אימרה חשובה אחת של מזכיר ההסתדרות — אינני מתכוון לידידי חבר-הכנסת בקר. הוא אמר שהחיילים לוחמים במלחמת ההתשה כדי שהפועלים באשדוד יוכלו לשבות. זה קצת פרדוקסלי, אבל זה באמת נכון: הם לוחמים שם, שנפכים דמם, מגנים עליו, גם כולנו, גם על פועלי אשדוד, ופועלי אשדוד יכולים לשבות.

באותה נימה אפשר להגיד: החיילים שלנו שומרים על התעלה כדי ש"יורד" תוכל להפסיד 100 מיליון לירות; החיילים לוחמים על התעלה כדי שבי"אוסטוקרס" יקרה מה שקרה; החיילים שלנו לוחמים בתעלה כדי שבבנק, הנושא שם של מפגה לא גדולה, יעשה מה שנעשה ויהיו אותם הפסדים שהיו. והמצחק הוא, מה שעשו באימרה "בטוח כמו בבנק" — שאין היום מקום פחות בטוח, אדוני היושב-ראש, מאשר בנק בישראל. והחיילים שומרים על המדינה ועל קו החזית, כדי שאותם שדות נפט שכבשו ייעשה בהם מה שנעשה, ויתגלה מה שנתגלה — אבל אינני רוצה לדבר על כך בפרוטרוט, כיוון שהעניין נמצא עדיין בחקירה. והחיילים שלנו לוחמים בתעלה, כדי שבתשלובת ערד יוכלו להפסיד כבר 35 מיליון לירות. ואינני יודע כמה נפסיד בסוף. הלשם כך לוחמים החיילים שלנו בתעלה, עם זה שהם לחמו ולוחמים כדי שהפועלים באשדוד יוכלו לשבות?

אני רוצה להגיד שבכל העולם קורים דברים כאלה, שיש חזית, ובה גבורה והכל תכלת ותפארת העם, ויש עורף — והעורף רקוב. אנחנו לא נשלים עם זה שכן יהיה במדינת ישראל.

אני רוצה להגיד שאין די בכך, אדוני השר, שה-שרים שלנו חיים בצניעות, שהם נקיים-כפיים, שהם מאזינים את תקציבים הביתי הצנוע, שהם שומרים על טוהר אישי. זה לא מספיק. אם ממשלה זו מרשה שבכל שטח שהיא אחראית לו ייעשו דברים אחרים, אותם דברים שמניתי ואותם דברים שאפשר להוסיף ולהוסיף, ואם נלך אחורה לשנים שעברו, אלה לא היו הפסדים של מאות מיליונים אלא של מיליארדים. אני רוצה להגיד שלא הכסף הוא החשוב ביותר כאן אלא המוסר. ולא מספיק שחברי הממשלה לא יהיו מושחתים, כפי שאמרה גברת ראש הממשלה, ואני יכול להוסיף עוד כמה ציונים חיוביים לאותה הערכה של טוהר אישי של השדים. זה לא מספיק. ואיזה הבדל, איזה פער בין מה שנעשה בכל אותם מפעלים שהזכרתי ומפעלים שלן הזכרתי, לבין אותה תקופה של לסקוב ברשות הנמלים. אני יודע, לסקוב הלך. אבל אני משוכנע שבמדינה הזאת יש לסקובים רבים, גם כשהם אינם נושאים בתפקידים. צריך רק לגייס אותם שיעשו את הלא-אפשרי בנאמנות, לא על דעת עצמם, לא בגמישות קלה אלא לפי מה שהוחלט, שיקיימו את ההחלטות, את הקו, ויידעו לשאת ביחסי אנוש לא טובים כל כך, משום שהם ממלאים את חובתם.

תהיה ההצבעה אשר תהיה — קואליציונית — אני יודע: זה לא קובע, זה לא יקבע בעניין זה ובעניינים דומים. תקוותי בנוער, אותו נוער הממלא את שורות הצבא, אותו נוער העובד ולומד, אותו נוער שלא בדיעה מוחלטת ולפעמים מתוך הגומה מתקומם נגד שחיתות, נגד סחיטה, נגד ביובות, נגד אקסטרואגנציה, נגד גרעונות,

הנמלים, יודע כי התוצאה לא היתה שמאות ואלפי עובדים עזבו מקומות עבודה, שבהם השכר נמוך יותר, והלכו לנמל אשדוד.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
לא זו השאלה. השאלה היא - מי קבע את השכר ?

משה שחל (המערך, עבודה-מפ"ם):
קבעו אותו שני הצדדים להסכם. שמענו מפי שר התחבורה שהוויכוח לא היה אלא על אחוז ההעלאה, אם האחוז הוא 8% או 10.6%. זה הוויכוח היחיד. לא היה ויכוח אחר. גם בתקופה שלפני 1971 היה הוויכוח הזה, הוא התחיל עוד לפני שנת 1971.

נאמרו כאן על-ידי חברי-הכנסת בדר כמה דברים, שלפי דעתי מחייבים הסבר והבהרה. הדו"ח שפורסם ב-1969/70, ועטיפתו אינה נופלת מבחינת הצניעות מזו של הדו"ח שהוצא ב-1970/71, נאמר בו שהועברו 17 מיליון לירות מאגרת רציף - בהתאם להסבר שניתן על-ידי שר התחבורה - על-מנת לאון את התקציב הכולל, שהוא חלק ממדיניות מאושרת קבועה של רשות הנמלים. זאת כשבשנת 1969/70 היו שתי תופעות שמשום-מה היה נוח להתעלם מהן. היתה הקפאת שכר. ולעומת זאת היתה העלאה ערך אגרות הרציף בגין עלייה בערך המטענים. ובאותה תקופה היתה עליית מחירים בכל העולם. ולכן ההכנסות מאגרות שינוע מטענים ירדו לעומת ההכנסות מאגרות רציפים. לעומת זאת שנת 1970/71 היתה שנת הסכם עבודה. כך שאין המדובר בתוספת של 19 מיליון לירות לעומת אפס לירות לפני כן, אלא 19 מיליון ב-1970/71 לעומת 17 מיליון לירות לפני כן.

קשה לי להבין את הטענה השנייה - ועוד יותר קשה היה לי להבין מדוע צריך היה לצאת במתקפה על כך - שרשות הנמלים הגדילה את ההפרשות שלה לפחת ב-5.5 מיליון לירות. הרשות עצמה הגדילה את ההתייבויות והעלות את ההכנסה על-מנת לכסות את הגידול בהפרשה לפחת. ומבחינה זאת היא מנהלת מדיניות כספית נכונה. הפרשה זו מיועדת לפיתוח הנמלים. היא אינה מיועדת למטרה אחרת. הרשות היא התאגיד שאינו פועל למטרת רווח. והוא מעוניין - וזהו אחד התפקידים המוטלים עליו - במימון עצמי של פיתוח הנמלים במידת האפשר. אם רשות הנמלים פעלה על-מנת לאפשר לעצמה לממן את פיתוחה, הרי צריך לברך אותה על כך ולא להיפך.

אני גם תמה באיזו תורה כלכלית אפשר ליישב סתירה זו, שדובר עליה חברי-הכנסת בדר, הדוגל במדיניות כלכלית של שוק חופשי שבו ההיצע והביקוש, גם בשוק העבודה, צריך לקבוע את המחיר. היכן היה מגיע השכר במשק שיש בו תעסוקה מלאה ושוב הפועלים אינם רוצים ללכת לעבוד בנמלים על אף השכר הגבוה? מה היה אומר אן, אם אמנם היה מתנהל המשחק אך ורק על-פי היצע וביקוש, בלי התערבות לא של ההסתדרות הכללית ולא של איגוד מקצועי, שהוא לא פחות מרסן תביעות מופרזות מאשר הדברים שנאמרו כאן, והוא עשה זאת בעבר, ואני מניח שיעשה זאת גם בעתיד. על-פי איזו תורה כלכלית אפשר היה להגיע לאותו מצב כלכלי, שתחברי-הכנסת בדר אולי מייחל לו, שהשכר יירד ולא יעלה? אינני מכיר תורה כזאת. אינני מאמין שאפשר היה לקיים אותה במשק שיש בו חופש המאבק המקצועי,

גם להציע הצעות, אם ניתן להקטין את הצפיפות בנמלים בעונה הבעירה, שהיא התקופה שבה אנו נמצאים כיום. אך דאג מי שדאג, דווקא בעונה הבעירה בנמלים, בעונה שיש צורך בשקט יותר מאשר בכל תקופה אחרת, לפתוח בסידרת מאמרים שעל תכנם ועל העובדות-כביכול שבהם מתקיים הוויכוח בין רשות הנמלים לבין הכותבים; ונדמה לי שהמגמה באותם מאמרים היא ברורה ומובנת.

עובדה שאין להכחישה היא, שבשנה האחרונה שר שקט יחסי בנמלי הארץ. כל הדיבורים וכל המאמרים לא יעזרו אלא המנסים בכוח להפוך שקט לסערה, כי אחרי הכל תישאר זו סערה בכוס מים. ירצה מי שירצה להפוך נושא זה לפרשה, נדמה לי שהדבר לא יעזור לו. גם אם יאכלו אותו באטריות למיניהן תחת הכותרת "יחסי לוקש במקום יחסי אנוש", העובדה תישאר בעינה: אכן היה שקט בנמלים. והדבר שכולנו צריכים לייחל לו הוא ששקט זה יימשך. אינני בא להגיד שהכל שפיר, וכל מה שיש, אין מקום לשפרו יותר. אולם מערכת יחסי העבודה בארץ ובעולם החפשי איננה מושגתת אך ורק על גאומים ודיבורים. זוהי מערכת סבוכה וקשה של יחסים יומיומיים, שמרכיב יחסי האנוש ביניהם איננו בין האחרונים. ועובדה היא - ואולי במקרה של הנמלים היא תוכיח יותר מכל דבר אחר - שאכן היה צורך בשיפור מערכת יחסי אנוש בנמלים בניסיון להגיע לאמונה הדדית ואמינות בין הצדדים. אולי דבר זה אפשר להוכיח דווקא כלפי אלה הטוענים שפועלי הנמלים, משכורתם היא גבוהה במיוחד.

קיבלנו משר התחבורה נתונים על אותה משכורת "גבוהה" תמורת עבודה שאין רבים המוכנים לעשותה, שמעטים מוכנים לעשותה.

יצא הקצף של המקטרגים על תוספת השכר שכביכול חדרה מן המקובל. רצוני לציין שהמדובר בשני נמלים. מתחילת קיומו של נמל אשדוד החדש היתה פזילה הדדית להשוואת תנאים עם נמל חיפה, כאשר למעשה קיים שוני בנתונים ובעובדות בין נמל אחד לשני. האחד - נמל חדש; השני - נמל ותיק. האחד - נמל ממוכן יותר עם ציוד חדש יותר; השני - נמל שצריך היה לחדש בו ולשפר אותו; הנמל האחד - כוח-האדם שבו היה לו ניסיון רב שנצטבר במשך שנים רבות; הנמל השני - הלכו לעברו בו אנשים שהגיעו מארצות שונות ללא ידע ואולי גם ללא הרגלי עבודה לפני כן.

במסגרת יחסי עבודה אלה צריך היה לנסות ולהגיע פעם לאפשרות של האחדת התנאים. ואם הצליחה רשות הנמלים בשנת 1971 להגיע להסכם עבודה, שבו אפשר היה להגיע מהר יותר למטרה של האחדת התנאים, הרי ברור היה, שאין מדובר בו על הורדת שכר, אלא על השוואת תנאים, שהיא מטבע הדברים תהיה השוואה כלפי מעלה; ומטבע הדברים תתבטא בכמה אחוזים כפי שהתבטאה.

נדמה לי שגם במדיניות המוצהרת של ההסתדרות לא נאמר בשום מקום שלא תהיה אפשרות לעובדים להגיע לשכר המושתת על נורמות ופרמיות, שהן לתועלת המיניבד לא פחות משמן לתועלת העובד.

אולם שואל אני שאלה אחרת: האם למרות הטענה שהשכר בנמלים גבוה במיוחד, קיים תור ארוך של הרוצים לעבוד בנמלים? האם רבים בינינו, הורים ואחרים, מחנכים את ילדיהם ללכת לעבוד בנמל? מי שזוכר את התקופה לפני שלוש שנים כאשר פורסמה בעתונות וברדיו פנייה לנמלנים שיעברו קורסים ויילכו לעבוד ברשות

נאמר שחיפה מיועלת יותר מאשר אשדוד, והוועדה הזאת קבעה מה שקבעה, היא מונתה על-ידי הרשות. המחלוקת בין רשות הנמלים לבין מועצת הפועלים מיותרת לחלוטין. קשה לי להבין מדוע לא היתה אפשרות, בקשר להסכמה לבורה, להגיע לאיזה סיכום כאשר הוצעה הצעה אחרונה שהבורר יהיה שופט של בית-הדין האזורי לעבודה. אפשר היה ודאי לסמוך על שיקול דעתו של שופט במדינת ישראל. יש לו גם הידע וגם ההתמחות והוא יוכל להוציא מסקנות בגדון.

פונה אני לשר התחבורה ומציע שתימצא דרך מכובדת להגיע לפתרון נכון וצודק לכל הצדדים המעוניינים. אסיים את דברי בהצעת שיטה, שלדעתי אי-קיומה הוא אחת הסיבות ואולי אחד הגורמים לטענות המועלות למחלוקות שיש — אלה דברים טבעיים בכל מקום עבודה, ובבמל יש להם ודאי ודאי אופי מיוחד. זה אמור בכל הנמלים בעולם, וישראל אינה שונה. אולי אף הייתי מעו לומר שבשנים האחרונות היתה טובה יותר מן האחרות, ויעיד על כך הדין-יחשבון שנמסר לנו על-ידי מנהל הרשות. על-מנת שתהיה אפשרות של תחרות טובה, של ייעול האירגון והעבודה, של חסכון ושל הפעלת שיטות שכן עידוד מוסכמות ומדודה, של תחרות המבוססת על היעילות של נמל אחד לעומת שני — כיחידה משקית כוללת, על כל מה שיש בה — אני מציע להקים רשויות נפרדות ליד כל נמל ולהפוך כל נמל ליחידה משקית סגורה מבחינה כלכלית ומשקית, כך שאפשר יהיה להצביע על ההישגים שלה ועל רווחיותה. אולי זה יהיה תמריץ, והכוונה לפועלים, כדי שיהיה להם עניין לשתף פעולה לפירון גדול יותר, למדידת תפוקה ולנסיון שהתחרות תהיה לא על בסיס מי קיבל יותר, אלא מה יכולים אנו לעשות תוך הגדלת הפירון כדי לקבל יותר שכן, דבר המגיע לעובד.

אני מציע זאת לכבוד השר. אינני מתכוון לבטל את תפקידי הרשות הכלליים או לבטל את האחידות של רשות אחת שצריכה לעסוק בבעיות תכנון כללי. אני מציע שתובדק האפשרות של הפרדה בתפעול בין שני הנמלים על-ידי הקמת רשות מקומית ליד כל נמל, על-ידי ניהול מאזנים נפרדים ועל-ידי בדיקה והשוואה בין הנמל האחד לבין השני מבחינה תפעולית כוללת.

הי"ר ש. רחן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר, ואחריו לחבר-הכנסת גרוס.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. השאלה העומדת לפנינו היא רחבה הרבה יותר מאשר המצב ברשות הנמלים בלבד, אם כי שם זה מסמל אולי יותר מאשר בכל מקום אחר את שורש הבעיה ואת השיטה שאנו נוהגים לפיה. השאלה העומדת כאן לדיון היא מדיניות העבודה, מדיניות השכר, שממשלת ישראל רוצה להנהיג במדינה. השאלה העומדת לדיון היא אם תהיה לנו מדיניות עבודה המבוססת על צדק חברתי ועל שכר הוגן לעבודה, או מדיניות של "גוגל", שכל אחד לוקח מה שהוא יכול לקבל; השאלה היא אם תהיה לנו מדיניות שכר שלפיה נקבע השכר בהתאם לקריטריונים אובייקטיביים ושווים, או שתהיה לנו מדיניות של "כל דאליים נבר" — כל אחד יקח בהתאם לכוחו, בהתאם לכוח האיום שלו.

ובשום מקום לא אמרנו — אני מקווה שאני יכול לומר זאת על דעת כל הבית — ואין איש מאתנו רוצה או מנסה להוציא את חופש המאבק המקצועי המוענק לפועלים ועובדים.

מדי פעם בפעם — ויש בכך אולי מעין אידיאולוגיה — לוקחים את פועלי הנמל כמטרה להתקפה, לקיטרוג, לביקורת ועושים זאת בהנאה רבה. איני רוצה לומר בכך שפועלי הנמל הם מלאכים, אבל ודאי ודאי שאינם כפי שמוגשים לצייר אותם. הם עושים עבודה, עבודה חשובה, ועל גבם מעבירים אנו את הסחורות שלנו ליצוא ועל גבם אנו מקבלים את הסחורות הנחוצות לנו ליבוא.

צריך לציין עוד דבר אחד. האם מישוה בדק מה הן שנות העבודה האפקטיביות של סוור בנמל? כמה שנים יכול הוא לעבוד לעומת פועל במקום עבודה אחר? וכלום חושבים אתם שלדבר זה אין ערך ממשי? האם אין זה מבדיר אנשים מן העבודה? האם האפשרות הזאת שבגיל 50 יצטרך אותו אדם לכופף את גבו היא מן הדברים הקוסמים ביותר, כך שאיש יתכן את חייו כדי שיהיה פועל נמל, סוור? ואולי מוסיפים על-ידי הדיבורים והביקורת המתחדשים מדי פעם בפעם — לא רק בעניין הערך הכספי, כי לא רק בכסף הדבר נמדד — ליצירת תדמית כזאת שלא ירצו אנשים ללכת לעבוד בעבודה זאת.

אני מוצא חובה לפנות לשר התחבורה ולומר בקשר לסיכסוך המתנהל כרגע בחיפה, כי נדמה לי שצריך לעשות צעדים על-מנת שהשקט בנמלים ימשיך להתקיים.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

צריך לעשות?

משה שחל (המערך, עבודה-מפ"ם):

לא בכל תנאי. צריך לעשות, צריך להשתדל.

אנחנו להציג לפחות דברים מספר, עובדות מספר, שנמסרו לי בעניין זה; זה אולי יצייר תמונה של המצב בנמלים ושל הקשיים שהרשות ודאי נתקלת בהם. במחלוקת הענינה בנמל חיפה מתנהל ויכוח מזה שנים מי משני הנמלים יעיל יותר, פועל יותר. הקריטריון למדידה היה מספר הפעולות והעומס בשני הנמלים. והנה נקבע על-ידי ועדה, שמונתה בזמנה בראשותו של רב-חובל נמרוד אשל, כי בנמל אשדוד אכן יש יותר פעולות מאשר בנמל חיפה, אבל מאז מונה מספר ועדות, שבדקו מחדש את העניין. היתה ועדה פריטטית, לאחר מכן היתה ועדה, שבנמל אשדוד לא הסכימו לשתף אתה פעולה, והועדה האחרונה מונתה על-פי פנייתו של מנהל נמל חיפה — ועדה בראשות רב-חובל יוחנן כהן — והיא בדקה באופן יסודי, מדהה וקבעה שאכן נמל חיפה יעיל יותר ב-21% לערך מאשר נמל אשדוד. הוועדה הזאת בדקה את הדברים לעומקם והגישה את מסקנותיה לפני רשות הנמלים לפני שלושה שבועות — על כל פנים כך נמסרו הדברים על-ידי רב-חובל יוחנן כהן; מאז ועד היום הרשות לא ניגשה לביצוע ההמלצות ומכך נולד המשבר.

יש מדד נוסף, השוואתי, בין שני הנמלים: מספר הפעולות הממוצע ליום בנמל אשדוד לעומת נמל חיפה. בשנת 1966/67 היו באשדוד — הכוונה לתנועות ליום — 8.3 לעומת 16.3 בחיפה; בשנת 1967/68 היו באשדוד 4.8 ובחיפה 13.6; בשנת 1968/69 היו 7.8 באשדוד ו-16.4 בחיפה; ב-1969/70 היו 8.6 באשדוד לעומת 16.5 בחיפה.

לקבל כלום, כי איזה הורה יהודי טוב לא רוצה שילדו יהיה רופא?

אני רוצה לומר לחברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמחולנו — ואני מצטער על שאיננה נוכחת עכשיו — שלא תדמה לעצמה כי יש לה מונופול להגן על זכויות העובדים והפועלים. כל אחד היושב בכנסת דואג לרמת המחיה והשכר של הפועלים והעובדים, שהם העם. השאלה אם דואגים לכלל הפועלים במדינה, לכלל העובדים במדינה, או אם אנחנו דואגים כדוגמת החס"תדרות, המגירה בלהט על קבוצות לחץ חזקות, שאינן דווקא מן הקבוצות המקופחות אצלנו בחברה. זו השאלה. השאלה היא שאלת שכר. האם מישוהו אמר שעובד אינו מקבל שכר? הרי לא מדובר בתעשייה פרטית. מדובר על כך שיש גרעון של 19 מיליון לירות לרשות הנמלים. מזכיר ההסתדרות אמר שאין זה מדאיג אותו כמה זה יעלה לאוצר. מה זה אוצר? יש אוצר שממש מוציאים בלי סוף כסף? זה העובד, זה הפועל, זה השכיר, הכורע תחת נטל המיסוי כדי לשלם את כל ההטבות האלה. השאלה מה מדיניות השכר; מדיניות השכר ההוגנת והצודקת, שלא תהיה כניעה ללחצים. האם לאלה שיכולים ללחוץ פחות מגיע פחות?

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):
מה אתה מציע?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

שואלים אותי מה ההצעה, אבל אני רוצה לומר קודם לכן איפה אני רואה את שורש הבעיה. ביולי 1961 התמנה מי שהיה רמטכ"ל צה"ל, רבי-אלוף לסקוב, למנהל הכללי של רשות הנמלים. הוא החזיק בתפקיד קרוב לתשע שנים, יותר מתשע שנים, ולאחר מכן, כתוצאה ממסע השמצה, הסתה ושיסוי, בתמיכתה של ההסתדרות ובתמיכתו של מזכיר ההסתדרות, שדיבר על לסקוב כעל "גנרל לסקוב אויב הפועלים", גירשו את האיש מתפקידו. מדוע? כי אמרו שהוא לא מתמצא ביחסי אנוש.

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):
כמה הוא שילם במשך 9 שנים?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

האם צה"ל לא בנוי על יחסי אנוש? אני חושב שצה"ל בנוי על יחסי אנוש. מי שהוא מפקד חטיבה בצה"ל ואינו מתמצא ביחסי אנוש, אינו מתאים לתפקיד זה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):
לסקוב היה מפקד שלי ואני יכול להבטיח לך שגם בצה"ל היה מפקד גרוע מבחינת יחסי אנוש, על אף שהיה מפקד מצויין.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

יכול להיות שהמושגים שלנו על יחסי אנוש הם שונים. אני חושב שהוא הבין ביחסי אנוש, ולא יכול להיות מפקד בצה"ל שלא מבין ביחסי אנוש. מה זה יחסי אנוש? היתה קודם קריאה של חבר-הכנסת זכין שיחסי אנוש זה ה"לוקש".

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):
לא כך קראתי. אמרתי שלסקוב שילם גם כן.

אני מוכרח לומר ששמעתי היום דברים מוזרים מאוד מפי שר התחבורה. הוא אמר שבבואנו לשקול כמה עלה השקט בגמל צריך לשקול כמה עולה אי-השקט בגמל. זה מעין קריטריון חדש. כאשר אנחנו רוצים לקבוע שכר לעובדים, במקום לקבוע את השכר על בסיס העבודה, על בסיס של נתונים אובייקטיביים, יש שיקול חדש: אנחנו צריכים לשקול כמה עולה אם הם לא יעבדו; כמה עולה אם ישביתו את הנמל, ולפי זה נשלם את השכר. אמנם הדברים אינם חדשים. מזכיר ההסתדרות, מר בן-אהרן, הנושא באחריות מרכזית לכל הפרשה ברשות הנמלים, אמר לפני הרבה זמן: "לאלה שאינם יכולים לישון בלילה מרוב דאגה כמה עלה העניין הזה לאוצר, אני רוצה לומר כי בדקתי את השאלה ביסודיות: התוספות שאושרו לעובדי הנמלים במשך שנה שלמה הוחזרו לקופת האוצר..." איך? לא על-ידי תעריפים, לא על-ידי הכנסות, אלא "בשלושה חודשים של עבודה שקטה לעומת תקופה של העדר יחסי עבודה תקינים בגמל". זה שיקול? למה רק שלושה חודשים?

שר התחבורה ש. פרס:
בארצות הברית...

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

למה רק שלושה חודשים ולא שישה חודשים או תשעה חודשים?

אני רוצה לשאול את כבוד השר: כמה עולה למשק אם יסגרו את בתי-הספר לשלושה חודשים? שם אמנם זה לא נמדד בהיטלי צפיפות, אבל האם יש בכלל מחיר לביטול תלמוד תורה של מאות אלפים ילדים בישראל? אז מחר נשלם למורים בהתאם למה שזה עולה למדינה.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):
בנמלים גם השביתו וגם שילמו להם.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת: כמה יעלה למדינה אם ישביתו את בתי-החולים לשלושה חודשים? האם דבר זה ניתן למדוד? האם יש ערך כספי לחיי אדם וסבל אנוש? איפה הסוף? זה הקריטריון לשכר עבודה? זה הקריטריון למדיניות שכר? האם אפשר לעמוד בזה? איזה מין קריטריון זה? הרי על-ידי כך אנו עצמנו אומרים שכל עובד יקבל את השכר בהתאם לאיום שהוא מסוגל לו. האם זה צדק?

התפלאתי לשמוע מפי ירדני, חבר-הכנסת שחל, וגם מפי שר התחבורה, את השאלה: מי רוצה לעבוד בגמל? ואני שואל: כמה נשים רוצות לעבוד כאחיות ושרותות בבתי-החולים? זו עבודה, לדעתך, לא נעימה כל כך, לא פשוטה כל כך. מה היא המשכורת של אחות מעשית בבית-החולים, עם תורגויות לילה? זו עבודה חיונית, אך מאוד לא נעימה. אפשר למדוד זאת בכסף: 500-600 לירות מול 2,000 לירות בדרוט בממוצע בנמלים. ואני, כסטיסטיקאי, חושד בממור-צעים. כל אחד יודע על אותו סטיסטיקאי שטבע בגור שעומקו הממוצע מטר. ובעד מה עובדים פועלים חקלאיים? חבר-הכנסת שחל שאל האם מחנכים את הילדים לעבוד בנמלים. כמה הורים מחנכים את ילדיהם לעבוד בחקלאות? נוצר אם כן מצב שבמקום שקשה לעבוד ניתן שכר מקסימלי, ולפי זה רופא לא צריך

אינם עובדים, וזה בנוסף על דמי ישיבות מקופות הוועד - האם אף היא נקראת יחסי אנוש? מה זה "פרמיות אוטומטיות", איזו אמצאה היא זאת?

שר-התחבורה ש. פרס:

האם זו אמצאה מעכשווית?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

לא, זו אמצאה מלפני הרבה שנים. זו ירושה עוד משנים.

שר-התחבורה ש. פרס:

מה הוחלט עכשיו?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

עד כמה שידוע לי בשנה שעברה, לפחות לגבי עובדי בתי-המלאכה, הועלו הפרמיות האוטומטיות מ-25% ל-29.5%. היתה תוספת מאמץ של 40% למנהלי עבודה במשך עונה שלמה, שבועות מספר לאחר שנחתם הסכם השכר.

שר-התחבורה ש. פרס:

האם זה דבר חדש?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אינני אומר שזה דבר חדש, אבל זה לא טוב. האם זה דבר טוב, אדוני השר? זה לא טוב. לא על החידוש אני מדבר, אני מדבר על השיטה. הבה נתקן זאת. הבה נעמוד מול זאת. אחר כך מסבירים כי זה בא משום שבגמל אשדוד היה מחסור במנהלי עבודה. מדוע? משום שטורפד קורס. מה זה "טורפד קורס"? אני מצטט מדברי מנכ"ל הרשות: "אכן" - הוא אמר - "טורפדו כמה קורסים". מה זה "טורפד קורס"? וכי בחיל-הים אנו עוסקים? אמנם ידע אני מה זה לטרפד בחיל-הים, אבל אינני מבין מה זה לטרפד קורס.

באשדוד היה מחסור במנהלי עבודה. נתנו להם 40% תוספת. אחר כך הביאו זאת גם לחיפה. שם לא היה מחסור במנהלי עבודה.

אני רוצה לשאול דבר נוסף: האם לשלוח נבחרת כדורגל של גמל אשדוד לקפריסין על חשבון המדינה זה יחסי אנוש?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

זה בדיוק יחסי אנוש.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

מי משלם את זה? קבוצת כדורגל, אם אינני טועה של 23 שחקנים, נשלחה לשחק בקפריסין. אינני יודע כמה מונה הנבחרת הלאומית, אולי חברי-הכנסת הורביץ מומחה יותר ממני בעניין זה. כמה משחקים שיחקו בקפריסין? מעניין מה היו התוצאות.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אלה הם פועלים, אנשים שעובדים.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אבל אלה אנשים שנשלחו על חשבון הרשות. גם אני עבדתי במקום עבודה - אקדמאים שאתה לא כל כך אוהב - ואינני מכיר בית-ספר, אוניברסיטה או מפעל ששלחו עובדים לשחק כדורגל בקפריסין על חשבון המפעל.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אם לסקוב היה רמטכ"ל בצה"ל, הרי שרמו היה מפקד חיל-האוויר בצה"ל.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

האם השמעתה מלה אחת נגד רמו?

אני רוצה לטעון שהבעיה אצל לסקוב לא היתה יחסי אנוש. הבעיה היתה שהוא לא רצה להיכנע לדרישות בלתי-מוצדקות של קבוצות לחץ, ולממשלה לא היה העוז לעמוד מול לחצים אלה כאשר לימנזם עמד מזכיר ההסתדרות.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):

לסקוב לא סולק מתפקידו.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

לסקוב הובא למצב שחייב היה להתפטר. וכל אדם המסבך את עצמו חייב היה להתפטר במצב הזה.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני מציע לשמור על כבודו של לסקוב. אין כאן דיון על לסקוב, הוא אינו עומד למשפט.

גאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

לא לסקוב עומד למשפט, אתם עומדים למשפט.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אני טוען שהשאלה לא היתה של יחסי אנוש; השאלה היתה: האם המדינה מוכנה לעמוד בכך? נכון, זה היה קשה. אבל אני מאמין, שאילו היינו עומדים בהסכם שחייב את כל המשק, היינו עומדים ב"עיסקת התבליה", לא היינו מגיעים לאן שהגענו, כי ברשות הגמלים שם נפרץ הסכר לראשונה. אולי היתה פורצת שבייתה ארוכה, אבל אחת ולתמיד היינו מונעים מה שהתרחש, כי כל הסחף בא אחרי זה. ואמנם אותו לסקוב - שחבר-הכנסת קרגמן לא רצה שאזכיר אותו, אבל אני חייב להזכיר אותו - הוזהר שאם זה יקרה ברשות הגמלים יבואו תהוה ובוהו ביחסי עבודה, ומספר חדשים אחרי זה אמרה ראש הממשלה, שיש תהוה ובוהו והפקדות ביחסי עבודה ושכר במדינה, ומכאן צמח שורש הרע.

ומה באו לתקן עכשיו במקום זה? הבה נבדוק מה נקרא "יחסי אנוש". במשך שנה אחת גדל סעיף משכורות והוצאות לכוח-אדם ב-33.6%. הואיל והיו תוספות לעובדים, תוספת השכר הממוצעת לעובד במשך שנה אחת היתה 26.6%. האם אלה יחסי אנוש?

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):

אתה סתם זורק מספרים. תביא את ההתפלגות. תראה ממה זה מורכב. יש שם תוספת יוקר.

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אלו דברים שאני מצטט מתוך הכתבה של מנכ"ל רשות הגמלים. אני מקבל את דבריו של מנכ"ל הרשות באמון מלא. הוא אמר: 33.6% - סעיף משכורות והוצאות בכוח-אדם, ובממוצע לעובד, 26.6%.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

למה זה מתחלק?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

אני רוצה לשאול דבר נוסף: העובדה שכל חברי ועד עובדי התפעול מקבלים 52% פרמיה, גם כאשר

גם כן, אבל לא זו הבעיה. הבעיה היא שיש במקומות הרגישים, במקומות העבודה החיוניים, קבוצות לחץ המנצלות את עמדתן כדי לסחוט יותר ויותר משכורות והטבות. זו הבעיה העומדת לפנינו לדיון.

רבותי חברי הכנסת. אינני יודע אם הגילויים בקשר לגמל אשדוד וגמלי ישראל בכלל, שפורסמו בסידרת המאמרים בעתון "ידיעות אחרונות", נכונים, כולם או חלקם; לא בדקתי. אבל דבר אחד ברור לכולנו, ואני חושב שכולנו נסכים לזה, כי גמל אשדוד לא נעשה לפניית הים-התיכון, כפי שאמר המנכ"ל מר רמז. גמל שהיה יכול להיות פנינה בים התיכון נעשה למקום של תככים, סחיטה וטרור. בגמל אשדוד הושקעו מאות מיליוני לירות. תליו בגמל תקוות רבות וחשבנו שהוא אכן יהיה פנינה בגמלי הים-התיכון. אבל לצערנו, כל עוד קיימות שתי זרועות במדינת ישראל: המדינה וההסתדרות, וזו האחרונה מתייצבת מאחורי דרישות מופרזות בהרבה מקרים; כל עוד יש פועלים מיוחסים שעובדים בעמדות מפתח במשק המדינה ומרגישים שאוחזים את הדופק של המדינה; כל עוד קיימת הרגשה כזו — לא נוכל להתגבר על השביתות בגמלי ישראל. ככל שמספר האניות המצטופפות בגמלי אשדוד, חיפה ואילת הוא גדול יותר, ככל שיותר אניות מחכות לתורן לפריקה ולטעינה — נעשים עובדי התפעול בטוחים יותר בעצמם. הם מפעילים את מכונת הסחיטה בלא רחם, בלא מצפון ובלא שום התחשבות.

יש כיום פגוט חדש, פשוט ביותר: לעבוד פחות ולהרוויח יותר. אני יודע שהמלאכה בגמלים היא קשה, אבל לא אלה העובדים קשה הם המקבלים את השכר הגבוה. חברי ועד התפעול מסתובבים עם ידיים בכיס ומקבלים משכורת כפולה. אלה שעובדים באמת וגוש-אים על גבם הם היוצא והיבוא של ישראל — אלה מרוויחים פחות. זוהי הבעיה העיקרית. אלה אוכלים לחם צר, הם משתכרים 500–600 לירות לחודש. אלה שאינם עובדים מקבלים שכר גבוה. זוהי עובדה. אלה הולכים חצי בטל, הם מטיילים בחוף-לארץ. ויש פוע-לים המשתכרים משכורת מינימלית, משכורת רעב. האם המדיניות של ועד עובדי התפעול זוהי המדיניות של הסוציאליסטים בימינו?

אני רוצה לשאול: כמה מרוויחים עובדי המהכת במדינה, כמה משתכרים פועלי הטקסטיל בבית-הח-רשת בעפולה, או בבית-החרושת "אתא" או במפעל "גיבור"? אלה הם מפעלים מבוססים הנושאים רווחים. מדוע אין שם שביתות, מדוע שם שותקים אלה העומדים בראש ההסתדרות?

השבוע הייתי עד ראייה בגמל התעופה לוד. חיכו שם מאות נוסעים עם תינוקות בזרועותיהם. מוסיף "אל על" היו מוכנים להמראה. והנה ראיתי אדם שעבד ביעף, הדור בלבשו — והשעה היתה 6.30 בבוקר — ואמר: הכרנו שביתה לעשרים וארבע שעות. באותה שעה היו בגמל התעופה מאות נוסעים. שלושה מטוסים היו מוכנים להמראה. ואותו אדם עבר בין הנוסעים וחיוך על שפתיו והחיע על שביתה. לאן זה מוביל, אדוני השר? כל זה קרה רבע שעה לפני ההמראה. הנוסעים היו במקום, והנה עובר אדם, שהוא כנראה חבר ועד עובדי התפעול, ומכריז על שביתה.

שר-התחבורה ש. פרס:

ומה עשינו במקרה זה?

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):
שלחו אותם למטרה אחרת.

(קריאות באולם)

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

מה על עניין הדו"חות על עבירות תנועה שנעשו בתוך הגמל ורשות הנמלים שילמה אותם?

שר-התחבורה ש. פרס:

האם זה דבר חדש?

יהודה בן-מאיר (מפד"ל):

לא אמרתי חדש, אדוני השר, זו תופעה לא טובה. הבה נטפל בתופעה זו שכל בירידת תורה לאן היא יכולה להוביל. אגב אורחא, האם נוכח מס במקור מתשלום זה? הרי זהו תשלום לעובד. אפשר להגיד שרשות הנמלים רשאית אולי לתת תוספות לעובד, ואם הוא עבר עבירה והוטל עליו קנס תשלם הרשות בשבילו את הקנס, אבל זה שכר. אינני מאמין שנוכה מס במקור. ולמה שיעור מיוחד של מס על שכר עידוד בגמלים? אף-על-פי שאין אלה גורמות מדדות מנכים מס לפי שיעור מיוחד, בניגוד לחוק מס ההכנסה.

אני גם מבדק על העתונות. אינני אחראי על כל מה שכתוב שם. יכול להיות שיש הרבה אי-דיוקים, אבל העלאת הנושא, לדעתי, היא דבר חשוב מאוד, וטוב שהעניין עלה וטוב שהכנסת תטפל בו. לדעתי, זו נקודת מוצא לבדק-בית במערכת השכר. היום ראינו שכתוב בעתון כי פרצה שביתה חלקית בגמל חיפה משום שמבקשים איוו תוספת רטרואקטיבית מ-1966 ואומרים שמדי יבקשו את ההפרשים גם בגמל אשדוד. זה דבר שחוזר חלילה. מי משלם את המחיר? הפועלים, העובדים, השכירים, ואנחנו כורעים תחת המעמסה הזאת.

אני פונה לממשלה ואומר: זו שעה טובה, ויפה שעה אחת קודם, לעשיית בדיק-בית של מערכת השכר. יכול להיות שנצטרך לעבוד זעזועים מסוימים, אבל בשיטה זו גם יש לנו בסופו של דבר זעזועים וגם משל-מים. גם השר אמר כי אחרי הכל הוא עומד עכשיו לפני שביתה בחיפה שתעלה למשק עשרות מיליוני לירות. מה אנו מרוויחים? הגיעה השעה לקבוע מדי-ניות שכר הוגנת וצודקת לכל עובד בהתאם למאמץ ובהתאם לעבודה, בלי קבוצות לחץ; מדיניות שכר, אשר תהיה צודקת ושהמדינה תעמוד מאחוריה ותגיד: על זה אנו עומדים ובוה אנו הולכים.

היו"ר ש. רחז:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרוס, אחרון הגומאים בדיון זה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר התחבורה בסקירתו הביא כמה השוואות עם הנעשה בגמלי מדינות אחרות: בארצות-הברית, באנגליה, שגם שם יש שבי-תות ממושכות. השאלה היא אם אנו יכולים להרשות לעצמנו שביתות מתמידות. חושב אני שמבחינה בטחו-נית-משקית איננו יכולים להשוות את מדינת ישראל לארצות-הברית. לאנגליה. אין לנו תחבורה יבשית, רק ימית ואווירית. נכון שפועלי הנמל אינם מוכרחים לשאת בעול הבטחוני. אדרבה, כפי ששמענו, לוחמים בתעלה כדי שפועלי הנמל יוכלו לשבות. יש דעה כזאת

כליל שבת אחד. אינני יודע אם ידיעה זו נכונה או לא, ואשמח אם השר ישיב לנו על כך.

כן אומרים שקיים הסכם חשאי ראשון על תוספות בשיעור של 40% במסגרת של הטבות שונות. 13 עובדי תפעול כמעט שאינם עובדים ומקבלים משכורת מלאה, בתוספת 52% פרמיות. דיבר על כך חבר הכנסת בן מאיר. דו"חות תנועה שקיבלו עובדי הנמל על עבירות שבוצעו בתוך הנמל שולמו מקופת רשות הנמלים. 100,000 לירות הובטחו כתרומה לחצור. הם רצו להיות תורמים, נדבנים, להוכיח שהם אינם עובדים הלהוטים אחרי כסף. הסכום הזה לא שולם.

לאחר שהוגשה הצעת חוק ליישוב סיכסוכי עבודה, הצעת חוק לא מושלמת, יש עכשיו סחבת בוועדה. אפילו חוק זה, שאינו מספק את הדרישות, איננו מוכן ואינו מובא לקריאה שנייה ושלישית בכנסת.

אני שואל את שר התחבורה: מה חושבת הממשלה לעשות, אילו צעדים היא עומדת לקנות, כדי שסוף כל סוף תשליט סדר בגמלי ישראל?

היו"ר ש. רוזן:
זה סיוע נאה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

חברי הכנסת שחל אמר שזו סערה בכוס מים. האם זה נכון? האם אין סערה מתמדת, גלויה וסמויה? אמר שר התחבורה שפועלי חיפה לא רוצים ללכת לבוררות. הוא הציע להם ללכת לבוררות ובל"א והם אינם רוצים ללכת. אם כן, מה? מה הם רוצים?

אף-על-פי שאני יודע כי אין זה קל לסלק איש, אבל אם יש שאור בעיסה, שהוא מתסיס מתמיד, צריך לסלק אותו. אני שומע שפרץ רוצה לבוא לכנסת. בבקשה. יבוא לכנסת במקום שיהיה מסית מתמיד בגמל אשדוד. אם הוא רוצה להגיע לכבוד - ניתן לו כבוד. אבל לא להיכנע לאיש אחד, שבאופן מתמיד סוחט כסף בלי סוף מן הממשלה. ואם גו'תנים כסף בגמל אשדוד, צריך לתת גם בגמל חיפה, וחוזר חלילה.

שמעתי את סקירת השר שאמר כי יש שביתות במדינות אחרות. זה נכון. אבל מה מציע השר? בוררות חובה? מה התרופה? כיצד נתגבר על זה? השר אמר שבסופו של דבר היתה עלייה בפריון העבודה - אל נשכח שיש עכשיו כלים חדשים, מגופים, ולא עובדים כפי שעבדו לפני עשר-עשרים שנה. לא סוחבים על הגב. יש מכשירים חדישים ואפשר להתגבר על כל זה. שר התחבורה חרד שלא ימצאו פועלים. אני יכול לומר לך, שאם נמל אשדוד לא יעבד בשבת אפשר למצוא פועלים. כפי שלא עבדו בסלונקי בשבת, גם כאן אפשר לעשות זאת, ולקחת את עולי גרוזיה, יהודים טובים שרוצים לעבוד והם בעלי כוח, להדריך אותם, והם יהיו פועלים טובים, ובלבד שלא יהיה צורך לעבוד בשבת, ואז יהיה שקט בגמל אשדוד ובכל הגמלים.

היו"ר ש. רוזן:

דברי תשובה היונתן באחת הישיבות הקרובות. הישיבה הבאה ביום ב' הקרוב, בשעה ארבע אחרי הצהריים. ישיבה זו נעולה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אינני יודע מה עשיתם.

שר התחבורה ש. פרס:
הבאנו את העניין לפני בית-הדין והוא הפסיק את השביתה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
לאחר עשרים וארבע שעות. הם לא קיבלו את הצו של בית-המשפט; קנסו אותם ב-600 לירות. מהו סכום זה בהשוואה להפסדים של מיליונים? הם הפסיקו את השביתה רק לאחר עשרים וארבע שעות וחזרו לעבודה.

מרדכי ביבי (המערך, עבודה-מפ"ם):
מה אתה מציע לעשות להם? לשלוח אותם לבית-סוהר?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
להשעות אותם מן העבודה, לפטר אותם. אנשים המסוגלים לעשות מעשים כאלה ראויים לכך. מחליפים גם רמטכ"ל. 300 איש חיכו בגמל התעופה, ולאחר שהופיע אדם אחד במקום - הוכרזה השביתה. האם אתה חושב שהפועלים מסכימים לזה? הפועלים אינם מסכימים לזה. זהו עניין של ועד העובדים בלבד. הם שגרמו לכך, לא העובדים. האם כל כך קשה להעביר פועלים מתמדרים למקום עבודה אחר? אם תפרוץ שביתה, אפילו לתקופה של ארבעה שבועות - תפרוץ שביתה, אבל חשוב שיהיה סדר בגמלי ישראל.

חברי הכנסת שחל אמר בדבריו כי שקט שדר במשך תקופה ארוכה בגמלים. אבל האם עכשיו לא הוכרזה שביתה בגמל חיפה? יש תסיסה מתמדת דווקא במקור מות החיוניים, ששם יש הכרח לבצע את העבודה. אבל מזללים, מצמצמים על בית-המשפט, אין מתחשבים בדעתה של ההסתדרות. לאן כל זה יוביל אותנו?

אינני מזלזל בהסתדרות, אילו היתה ההסתדרות זרוע מבצעת המכוונת את ציבור הפועלים, מייצגת את הציבור הזה ושומרת על זכויותיו. לא ייתכן שוועד עובדים - לא ציבור עובדים - היה משתלט על גמלי ישראל, ובכלל זה על גמל התעופה לוד. עובדים שהם בעמדות מפתח במשק שולטים שלטון בלי מצרים ואינם מתחשבים בדעת ההסתדרות, והם אינם מוכנים לקבל את מרותה. תפקידה של ההסתדרות לדאוג לכך, שכל עובד אשר לא יקבל את ההכרעה שלה - אחת דינו לסילוק מאותה עמדה שהוא מחזיק בה, כשם שסילקו בשעתו את רבי-אלוף לסקוב. אילו הממשלה וההסתדרות היו מתייצבות מאחורי מר לסקוב, לא היינו מגיעים לאותו מצב; ואינני מדבר נגד המנהל הכללי הנוכחי, מר רמז. זה אינו עניין אישי, זה עניין מדיני.

אומרים שמא פרש מר לסקוב מתפקידו נפרצו הסכרים. רשות הנמלים נכנעה לכל הדרישות של ועדי התפעול, וזה היה מחירי של השקט בגמלים. רצוני לשאול את שר התחבורה: אומרים שהמאזן של רשות הנמלים אינו משקף את האמת, הוא פיקטיבי. 28 מיליון לירות חייבת הרשות לקרן הפנסיה של העובדים; שורר שם טרור ושליטה בלי מצרים של ועד עובדי התפ-עול; אומרים שעובד השתכר 550 לירות בעד עבודה

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רנ"ז-רנ"ט

- א. שאלות. ב. חוק עבדות הנוער (תיקון מס' 3), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה) - תשובת השר.
- ג. חוק האגוד השיתופי, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה) - המשך הדיון.
- ד. חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972 (קריאה שנייה ושלישית).
- ה. חוק הספריות הציבוריות, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 8), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה) - הצעת קבוצת חברי כנסת.
- ח. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) (מס' 2), תשל"ב-1972 (קריאה שנייה ושלישית).
- ט. הצעות חוק של חברי כנסת.
- י. סקירת שר הסעד על פעולות משרדו - תשובת השר.
- יא. הריבוי המדאיג של תאונות דרכים קטלניות והצורך בנקיטת פעולות בלתי שגרתיות כדי להילחם בנגע זה - דיון.
- יב. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה) - תשובת השר.
- יג. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 13), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה) - המשך הדיון ותשובת השר.
- יד. חוק לביטול דינים עותמאניים, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק המקרקעין (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק לתיקון פקודת הסטטיסטיקה, תשל"ב-1971 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק בית-הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוק וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעות לסדר-היום.
- כב. המצב בגמלים - דיון.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רנ"ז-רנ"ט

307. ג. האו"ר (המפלגה הליברלית העצמאית): מ. וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה): העלאה מתוכנית של המסים המוניציפלים. מניעת העלאתם של המסים העירוניים.

ג. הצעת חוק עבודת נשים (תיקון), תשל"ב-1971

(הוגשה על-ידי חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולגו)

של אם מאמצת לאם טבעית, ולאפשר לה להסתגל למצב החדש של היותה אם, ולילד להתרגל אליה ולסביבתו החדשה. מבלי שתפגענה זכויותיה במקום עבודתה.

חוק עבודת נשים מוכה כל אשה ב-12 שבועות חופשת לידה ואוסר על מעבידים להעביד אשה תוך חופשת הלידה או לפטורה. הוראות אלה - בשינויים המתבקשים כדי להתאימן למצבת של אשה מאמצת - יחולו גם במקרה של אימוץ.

באופן מקביל יתוקן גם חוק הביטוח הלאומי בדבר תשלום דמי לידה.

הוספת סעיף 46

אחרי סעיף 6 לחוק עבודת נשים, תשי"ד-1954:

"46. חופש אימוץ"

הוראות חוק זה בדבר חופשת לידה יחולו גם על אשה עובדת המקבלת לביתה ילד לשם אימוץ - בשינויים המחויבים לפי העניין ובתיאומים ששר העבודה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, יקבע בתקנות.

דברי הסבר

מטרת התיקון המוצע היא להשוות את מעמדה

ד. הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972

שנתנה למוסד הזדמנות להשמיע דברו, לבטל את ההיתר או להתלותו לתקופה שתקבע המועצה.

11. עיר

(א) מוסד שהמועצה סירבה לתת לו היתר או להאריך את תקפו של ההיתר, או ביטלה או התלתה אותו, רשאי שר החינוך והתרבות או המוסד באמצעות שר החינוך והתרבות לערוך לפני הממשלה.

(ב) הממשלה רשאית לאשר את החלטת המועצה או להחזיר את העניין למועצה לדיון חוזר; החזירה הממשלה את העניין למועצה, תחזור המועצה ותדון בו מחדש, והחלטתה בדיון החוזר טעונה אישור הממשלה; החלטת הממשלה בדבר תהיה סופית.

12. צו סגירה מאת בית המשפט

מוסד שנפתח או מתקיים ללא היתר כאמור בסעיף 21, רשאי בית המשפט המחוזי, על-פי בקשת היועץ המשפטי לממשלה, לצוות על סגירתו במועד ובדרך שבית המשפט יקבע, ובלבד שצו הסגירה לא ייכנס לתקפו לפני תום שלושים יום מתאריך הצו.

12.1. כניוים הטעונים אישור

(א) לא ישתמש מוסד חינוך באחד הכינויים האלה - אוניברסיטה, טכניון, מכון טכנולוגי, פקולטה, אקדמיה, מכללה, השכלה גבוהה או חינוך גבוה - בין בנפרד ובין בקטניות, ובין בצירוף, כשם או כתואר, לכינוי אחר, בין בע"רית ובין בלועזית, אלא אם המוסד הוכר לפי סעיף 9, או שהכינוי ניתן לו בחוק או שקיבל עליו אישור מאת המועצה להשכלה גבוהה.

(ב) הכינוי "מכללה" לא ישמש אלא למוסד על-תיכון המעניק תואר אקדמי בוגר בלבד, או בקנה לימודים שמוסד מוסמך לפי חוק זה להעניק תארים אקדמיים הכיר בהם לצרכי נקודות זכות.

(ג) המועצה רשאית, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, לקבוע כללים לאישור כינויים.

3. תיקון סעיף 26

בסעיף 26 לחוק העיקרי -

(1) אחרי "מאסד שנה אחת" יבוא "או קנס עשרת אלפים לירות".

(2) אחרי פסקה (3) יבוא:

"(4) המפר תוראה מהוראות סעיף 21 א או תקנה לפיו;

(5) המפר תוראה מההוראות האמורות בסעיף 21.

1. החלפת סעיף 11

במקום סעיף 11 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח-1958¹ (להלן - החוק העיקרי), יבוא:

"11. סירוב להכיר

ביקש מוסד להכיר בו כמוסד להשכלה גבוהה והמועצה סירבה לעשות כן, רשאי שר החינוך והתרבות, או המוסד באמצעות שר החינוך והתרבות, להביא את בקשת ההכרה והחלטת המועצה לפני הממשלה, והיא רשאית להחזירה למועצה לדיון חוזר; החלטת המועצה בדיון החוזר תהא סופית."

2. הוספת סעיפים 21 עד 21.1

לאחר סעיף 21 לחוק העיקרי יבוא:

"21. תעודת היתר

(א) לא יפתח אדם ולא יקיים מוסד, ולא יפרסם פתיחתו או קיומו, אם המוסד לא הוכר לפי סעיף 9 והוא מעניק, או מבטיח להעניק, תואר אקדמי או נקודות זכות לקראת תואר אקדמי, אלא אם ניתנה למוסד תעודת היתר מאת המועצה (להלן - היתר).

(ב) לענין סעיף זה, אין נפקא מינה אם המוסד נפתח או קיים על-ידי מוסד להשכלה גבוהה, אם כשלוחה או סניף או בדרך אחרת.

21.1. כללים ותנאים להיתר

(א) המועצה, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, תקבע כללים למתן היתר; הכללים יפורסמו ברשומות.

(ב) המועצה רשאית להתנות מתן היתר בתנאים שהמוסד חייב למלאם בין קודם למתן ההיתר ובין לאחר שניתן לו ההיתר.

(ג) כללים ותנאים כאמור לא יגבילו חופש הדעה והמצפון.

21. תקפו של היתר

תקפו של היתר הוא לארבע שנים; לא נפתח המוסד תוך ארבע שנים מיום מתן ההיתר, או לא הוכר לפי סעיף 9 הכרה מלאה, חלקית, זמנית או מותנית, רשאית המועצה להאריך את תוקף ההיתר לתקופות נוספות שלא יעלו בסך הכל על ארבע שנים.

21.1. אישור הממשלה

(א) החליטה המועצה לתת היתר, תהיה החלטתה טעונה אישור הממשלה, והחלטת הממשלה בדבר ההיתר תהיה סופית.

(ב) המועצה תודיע למבקש על החלטה כאמור בסעיף קטן (א) תוך שנה מיום הגשת הבקשה.

21.1. ביטול היתר

חדל להתקיים או הופר אחד הכללים או התנאים שעל יסודם ניתן ההיתר, רשאית המועצה, לאחר

¹ ס"ח תשי"ח, עמ' 191; תשכ"א, עמ' 31; תשכ"ג, עמ' 65.

ולקיים את המוסד גם לאחר תחילתו של חוק זה, ובלבד שיגיש למועצה בקשה להיתר לפי החוק העיקרי תוך תשעים יום מיום תחילתו של חוק זה, ואם עשה כן יהא רשאי לקיים את המוסד עד להחלטה הסופית בדבר בקשתו.

(ב) על אף האמור בסעיף 21 לחוק העיקרי רשאי מוסד להמשיך ולהשתמש באחד הכינויים הנזכרים באותו סעיף עד תום 24 חודשים מיום תחילתו של חוק זה, או עד להחלטה הסופית בדבר בקשתו לשאת את הכינוי, הכל לפי המועד המאוחר, ובלבד שהגיש את הבקשה תוך תשעים יום מיום תחילתו של חוק זה.

4. חיקון סעיף 28
בסעיף 28 לחוק העיקרי, אחרי "על מוסד שהוכר" יבוא "ועל מוסד שניתן לו היתר".

5. חיקון חוק פיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט-1969
בחוק פיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט-1969, בסעיף 2(א), בסופו יבוא "ועל מוסד הטעון היתר לפי סעיף 21 לאותו חוק".

6. הוראות מעבר
(א) מי שלפני תחילתו של חוק זה פתח או קיים מוסד כאמור בסעיף 21 לחוק העיקרי רשאי להמשיך

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 221
א. אליעד וא. רזיאל-נאור מציעים:
בסעיף קטן (א), במקום "התייעצות עם ועדת החינוך" יבוא "אישור ועדת החינוך".

ת. טובי מציע:
סעיף קטן (א) ינוסח כך:
"(א) המועצה תקבע כללים שקיומם הוא תנאי למתן היתר והכרה".

לסעיף 221
ת. טובי מציע:
לבטל את הסעיף.

לסעיף 221
ג. אליעד מציע:
בסוף סעיף קטן (ג) יבוא:

"ובלבד שאישור להשתמש בכינוי יינתן למוסד שנשא אותו כינוי לפחות 5 שנים לפני תחילתו של חוק זה והוא ממשיך לקיים אותה רמת ההוראה או המחקר".

לסעיף 221
א. רזיאל-נאור מציעה:
הסעיף ינוסח כך:

"221 (א) לא ייקרא מוסד בשם אוניברסיטה, טכניון או מכללה, אלא אם ניתן לכך אישור מאת המועצה להשכלה גבוהה.

(ב) לא יוענק תואר אקדמי אלא אם ניתן לכך אישור מאת המועצה להשכלה גבוהה.

(ג) לא יפרסם אדם פתיחת מוסד כאמור בסעיף קטן (א) אם אין לו אישור לכך".

ת. טובי מציע:
הסעיף ינוסח כך:
"221. מוסד לחינוך על-תיכוני שהוקם יפנה למועצה להשכלה גבוהה לקבלת היתר והכרה. המועצה תיתן את ההיתר ותכיר במוסד אם מילא אחד הכללים שהיא קבעה למתן היתר והכרה".

ה. הצעת חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971

(הוגשה על-ידי חברי הכנסת א. כץ)

1. הגדרות
בחוק זה -
"מבטח" - כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, תשי"א-1951.²

2. תחולה
(א) חוק זה חל על כל בתי-הספר, זולת בית-ספר ששר החינוך והתרבות, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, פטרו בצו כללי או מיוחד מתחולת הוראות חוק זה.

(ב) לענין חוק זה דין המדינה כדין כל בעל בית-ספר אחר.

3. חובת הביטוח
(א) לא יפתח אדם בית-ספר ולא יקיימו אלא אם יש בידי פוליסת ביטוח כאמור בסעיף 4.

"בית-ספר" - כל מוסד שמלמדים בו יותר מעשרה תלמידים באופן שיטתי בהוראתו של עובד הוראה, לרבות גן ילדים;

"תלמיד" - כל אדם הלומד או מתחנך בבית-ספר באחד הגילים מ-3 עד 18 ועד בכלל;

"עובד הוראה" - מי שעוסק בבית-ספר ועיקר עיסוקו בו הוא בהוראה או בחינוך, וכן מי שעובד בפיקוח על הוראה או על חינוך;

"חבות טעונה ביטוח" - חבות שיש לכסותה בפוליסה כאמור בסעיף 4;

¹ ס"ח תשכ"ט, עמ' 180.

² ס"ח תשי"א, עמ' 221.

8. תקנות
שר החינוך והתרבות ממונה על חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.

9. תחילת חוק
תחילתו של חוק זה ביום תחילת שנת הלימודים תשל"ג.

דברי הסבר

עקב האסונות שפקדו לאחרונה תלמידי בית-ספר מוצע לבטח את התלמידים מפני נזקי גוף. מטרת החוק היא לקבוע חובת ביטוח על כל אדם המקיים בית-ספר. החוק יחול על בתי-הספר, בין בבעלות ממשלתית בין בבעלות של רשות מקומית ובין בבעלות פרטית, וזולת בתי-ספר ששר החינוך והתרבות פטרם מתחולת חוק. אות החוק (סעיף 2(א)). לענין חוק זה יהיה דין המדינה כדן כל אדם המקיים בית-ספר (סעיף 2(ב)). בית-ספר הוא כל מוסד שבו מלמדים יותר מעשרה תלמידים. הגדרה זו באה בעקבות ההגדרה שבפקודת החינוך. תלמיד הוא כל אדם הלומד בבית-ספר. החל מכיתה א' עד כיתה י"ב ועד בכלל. דין תלמיד בבית-ספר תיכון כדן תלמיד בבית-ספר ממלכתי לענין הביטוח. הגדרת עובד הוראה היא בעקבות חוק פיקוח על בתי-ספר. מבטח הוא מי שהורשה בעקבות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח לעסוק בביטוח.

סעיף 3 להצעה קובע את חובת הביטוח; המפר את הוראת הסעיף יבוטל רשיונו לקיים את בית-הספר, ובמקרה של בית-ספר חדש לא יינתן הרשיון אלא לאחר המצאת פוליסת ביטוח לפי החוק.

היקף הביטוח נקבע בסעיף 4 להצעה. עקרונית, כל נזק לגוף יש לבטח מפניו. בתי-ספר פועלים במסגרת תכנית הלימודים ופעולות משלימות שאינן בתחום בית-הספר, יש איפוא לבטח את התלמידים מפני כל הסיכונים בפעולות הנ"ל. שר החינוך והתרבות מוסמך, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות, של הכנסת, לקבוע בתקנות מבטוחים נוספים, וכן סיכונים נוספים שיש לבטח מפניהם.

הפוליסה מחייבת את המבטח לפצות את הניזוק על אף כל דין (סעיף 5). שינוי מקום הלימוד הוא תופעה נפוצה ויש לקבוע שעובדה זו לא תפגע בחבות על-פי הפוליסה (סעיף 6); כן לא יתנה מבטח הוצאת פוליסה בביטוח נוסף.

על חוק זה ממונה שר החינוך והתרבות. תחילת תקפו של החוק בתחילת שנת הלימודים תשל"ג.

(ב) מי שהפר הוראות סעיף קטן (א) יבוטל רשיונו, דינו - מאסר שישה חודשים או 100,000 לירות קנס.

4. חבות טעונה ביטוח

(א) פוליסה לפי דרישותיו של חוק זה היא פוליסה שהוציא מבטח שהיה מורשה בשעת הוצאתה, והיא מבטחת את כל תלמידי בית-הספר הרשומים באותו בית-ספר, וכן תלמידים אחרים המבקרים בו עקב לימודיהם, מפני כל נזק לגוף שעלול להיגרם תוך כדי פעילות במסגרת בית-הספר, בין בתכנית הלימודים, בין בהפסקות ובין בפעולות משלימות אחרות שיקבע שר החינוך והתרבות בתקנות.

(ב) מבלי לגרוע מכלליות ההוראה שבסעיף קטן (א) תכסה פוליסה את הסיכונים הבאים:

(1) נזקי גוף מחמת מבנה לקוי של בית-הספר ומיתקניו;

(2) נזקי גוף מחמת התנהגות התלמידים בבית-הספר;

(3) נזקי גוף מחמת התנהגות עובדי ההוראה שבבית-הספר;

(4) נזקי גוף מחמת התנהגות של כל אדם שאינו תלמיד ואינו עובד הוראה.

(ג) שר החינוך והתרבות, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות מבטוחים נוספים שיש להם קשר עם בית-הספר או פעולותיו, וכן סוגי סיכונים נוספים שפוליסה חייבת לכסות.

5. פוליסה מחייבת על אף כל דין

המוציא פוליסה לפי סעיף 4 יהא חב, על אף האמור בכל דין, לפצות את התלמיד הנזקב בה בשל כל חבות טעונה ביטוח.

6. שינוי מקום בלימוד

שינוי מקום הלימוד מבית-ספר לבית-ספר אחר לא יפגע בחבות על-פי הפוליסה שהוצאה לפי סעיף 4.

7. איסור להתנות פוליסה בביטוח נוסף

(א) מבטח שנתבקש על-די אדם להוציא פוליסה לא יתנה הוצאתה בעשיית ביטוח נוסף בינו לבין מבקש הביטוח.

(ב) מבטח המפר הוראת סעיף קטן (א), דינו - מאסר שישה חודשים או קנס 50,000 לירות.

2. הצעות הנשיאים האפריקנים

- בערובות האומות המאוחדות.

- ביצירתם של אזורים מפורזים.

- בנוכחותם של כוחות בין-לאומיים בנקודות אסטרטגיות מסוימות.

ה. הסכמת שני הצדדים כי תנאי נסיגה משטחים מוחזקים יוכלו בהסכם השלום.

ו. הסכמת שני הצדדים להצבת כוחות בין-לאומיים בשארם-א-שייך, להבטחת חופש שיט לכל האניות דרך מצרי טיראן.

א. הסכמת שני הצדדים לחדש משא-ומתן בלתי-ישיר בחסותו של הד"ר יארינג ובמסגרת ההחלטה 242 כדי להגיע לכלל הסכם שלום.

ב. הסכמת שני הצדדים להסכם-ביניים לשם פתיחתה של תעלת סואץ, והצבתם, על הגדה המזרחית של התעלה, של כוחות או"ם בין הקווים המצרי והישראלי.

ג. הסכמת שני הצדדים כי "גבולות בטוחים ומוגדרים" יקבעו בהסכם השלום.

ד. הסכמת שני הצדדים כי הפתרון לבעיות בטחון יימצא:

ז. תשובת ישראל להצעות הנשיאים האפריקנים

להבטיח את שמירתו וקיומו של הסכם בדבר תעלת סואץ.

ג. ישראל מסכימה כי הגבולות הבטוחים והמופדים ייקבעו במשא-ומתן בין הצדדים ויכללו בהסכם השלום.

ד. ישראל מסכימה כי בנוסף על קביעתם של גבולות מוסכמים, בטוחים ומוכרים ניתן יהיה לדון בהסדרים נוספים, לשם הבטחת בטחון.

ה. ישראל מסכימה כי תנאי הפינוי אל הגבולות שידונו ויוסכמו ייכללו בחוזה השלום.

ו. שאלת שארם-א-שייך תהא כלולה במשא-ומתן לשלום, כמפורש בפסקה (ג) לעיל. בהתאם להחלטות מועצת הבטחון 242 ייקבע, בהסכם השלום, חופש שיט בכל נתיבי המים הבין-לאומיים, כגון תעלת סואץ ומצרי טיראן, לגבי כל האניות והמטענים, לרבות אלו של ישראל.

יורשה לי להוסיף, אדוני הנשיא, כי היה לי עונג רב לקדם את פניך ואת פני עמיתך הדגולים בירושלים, ולקיים עמכם דיונים גלויים לב ומעמיקים, ברוח הידידות והחתימה המשותפת לשלום.

בדרישת שלום אישית ולבבית ובהבטחת הערכתי הנועלית ביותר, הנני, אדוני הנשיא

שלך בנאמנות
גולדה מאיר

ירושלים, 28 בנובמבר 1971

לכבוד: הוד מעלתו ליאופולד סדר סגור
נשיא רפובליקת סנגאל, דקאר.

הוד מעלתך,

הרשה-נא לי להביע לך ולעמיתך הדגולים בוועדת עשרת הריבונים של מדינות אפריקה, ובמיוחד לוועדת-המשנה בת הארבעה שבראשותך, את הערכתי העמוקה של המאמצים הכנים והמסורים, אשר השקעתם כדי לסייע לקידום שלום במזרח-התיכון, באמצעות חידושו של משא-ומתן.

בתשובה לבקשתך, ובהמשך להבהרת העמדה הישראלית, כפי שהעברתייה לכם בעל-פה וכפי שגרשמה בפרוטוקול, אני מתכבדת להציג לפני הוד מעלתך את השקפותיה של ממשלת ישראל על-ההצעות בתזכיר ועדת-העשרה, אשר אתה, אדוני הנשיא, מסרת לי ביום 24 בנובמבר 1971, השקפות אלו הן כדלהלן:

א. ישראל מסכימה לחדש את המשא-ומתן ללא תנאים מוקדמים, בחסותו של הד"ר יארינג, במסגרת ההחלטה 242, כדי להגיע לכלל הסכם שלום. התחייבות זאת ניתנה לד"ר יארינג באוגוסט 1970.

ב. ישראל מסכימה לעבד הסכם בדבר תעלת סואץ, אשר על פרטיו ידונו ויוסכמו, במשא-ומתן על הסכם, כאמור, נהיה נכונים לדון על אמצעים כדי

ח. מסקנות ועדת העבודה בעניין היתרי עבודה בשבת פרשת במדבר, להתקנת מעבר תת-קרקעי לרכבת בחיפה

ראשי במשרד העבודה, שלפיה בניית המעבר התת-קרקעי להולכי רגל בבת-גלים בחיפה לא נעשתה עוד בשבת והושלמה בלילה שבין ה-14 ל-15 באוקטובר. הוועדה תיתן את דעתה לבעיה בכללותה בעת הדיון בהצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ט. סנהדראי בנושא "בעיית היתרי עבודה בשבת".

בישיבת הכנסת ביום ד', ב' בסיון תשל"א (26 במאי 1971), העלו חברי-הכנסת מ. פרוש, י. רפאל וק. כהנא הצעות לסדר-היום בנושא הנ"ל. הכנסת החליטה להעביר את העניין לוועדת העבודה.

ועדת העבודה קיימה ישיבה בנושא ורשמה לפנייה את הודעתו בכתב של מר י. אהרונוסון, מפקח עבודה

ט. מסקנות ועדת העבודה בעניין שבת עובדים בחברת החשמל

קיימה הוועדה ישיבה וקיבלה דיווח בכתב מן המנהל הכללי של משרד הפיתוח, ההסתדרות הכללית וועד עובדי חברת החשמל.

הוועדה רשמה לפנייה כי יחסי העבודה בחברת החשמל חזרו לתיקנם בעקבות הדיונים שהתקיימו בהשתתפות הממשלה, ההסתדרות, מינהלת חברת החשמל ואיגוד העובדים ועל-ידי ההסכם שהושג בין הצדדים.

מליאת הכנסת החליטה ביום כ"ג בסיון תשל"א (16 ביוני 1971) להעביר לוועדת העבודה את ההצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת י. גולן, ש. תמיר, מ. סנה, ש. לורנץ, מ. אביזהר, א. אבנרי וש. ז. אברמוב בנושא הנ"ל.

מאחר שהשביטה הסתיימה יומיים לאחר העברת ההצעות לסדר-היום לוועדת העבודה, לא ראתה הוועדה מקום לקיים דיונים ובידורים נרחבים בנושא. עם זאת

י. מסקנות ועדת החוץ והבטחון בעניין המאבק למען אסירי ציון בברית-המועצות

מרושעת, במיוחד נוכח המגמה המסתמנת להעניק רשיונות יציאה ליהודים המייחלים לעלות לישראל; והרי פשעם היחיד הוא רצונם העז לעלות לישראל. מדאיג במיוחד הוא מצבן של הנשים שבין אסירי ציון. רייוח פלטניק וסילוה זלמנסון מתענות ביסורי רים קשים ובריאותן מידרדרת עד כדי סכנת חיים; הוועדה מעלה על נס את עמידתן הגאה והאמיצה. ליליה אונטמן נעלמה מאחורי סורגי בית-הכלא ולא נודע דבר על גורלה.

הוועדה חוזרת וקוראת לדעת הקהל הגאורה, למוסדות הבין-לאומיים ולפרלמנטים בעולם, להגביר את המאבק לשיחרורם ולהצלת חייהם של אסירי ציון בברית-המועצות.

בישיבת הכנסת ביום כ"ז בכסלו תשל"ב (15 בדצמבר 1971) החליטה הכנסת להעביר לוועדת החוץ והבטחון שתי הצעות לסדר-היום של חברת-הכנסת א. רויאל-נאור ושל חברת-הכנסת א. ורדיגר בדבר פעולה בין-לאומית נמרצת להצלת חייה של רייוח פלטניק.

ביום א' בשבט תשל"ב (12 בינואר 1972) סיימה הוועדה את דיוניה במסקנות הבאות:

1. אסירי ציון רבים נמקים עדיין במחנות הסגר ובבתי-סוהר בברית-המועצות. מצבם של אלה מביניהם אשר תנאי המאסר החמורים עירערו מאוד את מצב בריאותם מעורר חרדה עמוקה.
2. התעקשותם של השלטונות בברית-המועצות להוסיף ולהחזיק במאסר קשות את אסירי ציון היא

יא. מסקנות ועדת הפנים בשאלת קליטתם של עולי גרוזיה בישראל

קליטתם הראשונה של העולים, והביאה את מסקנותיה לפני ועדת הפנים, שקיבלה אותן פה אחד, כדלהלן:

א. הוועדה קוראת למשרד לקליטת העלייה לחתור ולדאוג להקמת ריכוזי דיור בסדר גודל של כ-200 דירות לעולי גרוזיה הרוצים בכך, כדי לאפשר להם חיי-קהילה הולמים, שיאפשרו להם לקיים את אורח חייהם הדתיים.

ב. הוועדה פונה למשרד לקליטת העלייה ולמשרד הדתות לדאוג להקמת בתי-כנסת מיוחדים בכל קהילה של יהודי גרוזיה, ולספק להם את כל השיירות הדתיות הנחוצים להם. הוועדה רשמה לפני את פעולות המשרדים הנ"ל בשטח זה.

ג. הוועדה קובעת שלא יופרד ולא יוגבל שום יהודי מעולי גרוזיה מכל סוג עבודה שהוא בשדה התעופה לוד ובמקומות עבודה אחרים עקב רצונו לשמור את השבת.

בישיבת הכנסת ביום כ"ב בחשוון תשל"ב (10 בנובמבר 1971) הועלו שלוש הצעות לסדר-היום על-די חברי הכנסת הבאים: ש. לורנץ - קליטתם הדתית והרוחנית של עולי גרוזיה; ז. המר - קליטתם של עולי גרוזיה; א. ורדיגר - קליטתם של עולי גרוזיה בישראל. הכנסת החליטה להעביר את העניין לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ועדת הכנסת החליטה ביום כ"ח בחשוון תשל"ב (16 בנובמבר 1971) להעביר את הדיון בנושא לוועדת הפנים.

ועדת הפנים דנה בעניין בהשתתפותם של השר לקליטת העלייה והמנהל הכללי של משרדו, מנהל נמל התעופה לוד ונציגים של עולי גרוזיה.

ועדת משנה שנבחרה לדון בנושא קיימה שלוש ישיבות, ביקרה בנמל התעופה לוד, כדי ללמוד את דרך

סיכום הישיבות

ישיבה רנ"ז (א' בשבט תשל"ב - 17 בינואר 1972)

היו"ר - ש. רוזן; מ. ביבי.

א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב על 9 שאלות של חברי הכנסת: ט. סנהדראי, י. בן-מאיר, מ. שחל, ד. י. לוי, ז. שובל, ר. ארזי, א. חביבי, מ. פרוש, י. יפרח.

שר-התחבורה ש. פרס השיב על 14 שאלות של חברי הכנסת: א. מלמד, י. בן-מאיר, י. תמיר, ד. י. לוי, ג. פת, י. גולן, י. מ. אברמוביץ, ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר, ז. המר.

שר-התקשורת ש. פרס השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: י. מ. אברמוביץ, ש. כהן, ג. אליעד, י. בן-מאיר.

ג. בהמשך הדיון על חוק עבודת הגוער (תיקון מס' 3) תשל"ב-1971, קריאה ראשונה, השיב שר-העבודה י. א. אלמוגי למשתתפים בוויכוח. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת העבודה.

ד. חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו הגישה הצעת חוק עבודת נשים (תיקון), תשל"ב-1971. שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

ה. בהמשך הדיון על חוק האיגוד השיתופי תשל"ב-1971, קריאה ראשונה, השתתפו: י. גולן, י. הורביץ, י. בדר, מ. וילנר, ח. י. צדוק, ק. כהנא, ש. תמיר, א. אבנרי, ש. כהן, א. אנקוריון, ד. קורן.

ישיבה רנ"ח (ב' בשבט תשל"ב - 18 בינואר 1972)

היו"ר - י. גבון; ב. צ. קשת.

א. מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. סגן ראש הממשלה י. אלוך השיב על שאלתה של חברת-הכנסת י. תמיר.

שר-החינוך והתרבות י. אלוך השיב על 28 שאלות של חברי הכנסת: ת. טובי, ז. המר, א. כץ, מ. סנה, ח. קורפו, ש. כהן, ש. לוי, י. בן-מאיר, ג. אליעד, מ. אביזוהר, ד. ארזי, ד. י. לוי, מ. בן-פורת, א. שוסטק, י. מ. אברמוביץ.

שר-הבריאות ו. שם-טוב השיב על 16 שאלות של חברי הכנסת: י. בן-מאיר, ד. קורן, מ. אביזוהר, ז. המר, ט. סנהדראי, ש. לוי, ש. ארבל-אלמוזלינו, א. אבנרי, א. ורדיגר, ג. אליעד.

שר-הסעד מ. חוני השיב על 6 שאלות של חברי הכנסת: ת. טובי, מ. אביזוהר, ת. גרוסמן, מ. סנה, א. כץ.

א. רימלט (יו"ר ועדת החינוך והתרבות) הביא לקריאה שנייה חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972. בוויכוח השתתפו: א. רויאל-נאור, ת. טובי, ג. אליעד, א. רימלט השיב למתווכחים. הוחלט: לקבל את החוק.

ד. שר-החינוך והתרבות י. אלוך הביא לקריאה ראשונה חוק הספריות הציבוריות, תשל"ב-1972. בוויכוח השתתפו: י. ה. קלינגהופר, מ. בן-פורת.

ישיבה רנ"ט (ג' בשבט תשל"ב - 19 בינואר 1972)

היו"ר - ש. רוזן.

א. ראש-הממשלה ג. מאיר השיב על 8 שאלות של חברי הכנסת: ז. שובל, א. אבנרי, ח. גרוסמן, ש. כהן, ש. תמיר.

שר-החוק א. אבנרי השיב על 35 שאלות של חברי הכנסת: א. ורדיגר, י. תמיר, י. בן-מאיר, א. אבנרי, ש. כהן, ש. תמיר, א. כץ, ז. המר, ש. י. גרוס, ג. אליעד, ז. שובל, ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר.

ג. האוזנר ומ. וילנר הגישו הצעות (גפרדות) לסדר-היום בדבר העלאה מתוכנית של המסים המוניציפליים. שר-הפנים י. בורג השיב להצעות.

הוחלט: להעביר את העניין לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

מ. ידיד מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.

א. כץ הגיש הצעת חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971. סגן שר האוצר צ. דינשטיין השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ד. שר-התחבורה ש. פרס פתח את הדיון על המצב במלחים. בוויכוח השתתפו: י. בדר, מ. שחל, י. בן-מאיר, ש. י. גרוס.